

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קנ"ח | פרשת ויצא | תשפ"ד

לונדון	ניו יורק	בני ברק	ירושלים	זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח 17:21 איאת השבת 17:02 כניסת השבת 15:53	בגמ"ח 17:47 איאת השבת 17:25 כניסת השבת 16:18	בגמ"ח 17:52 איאת השבת 17:19 כניסת השבת 16:18	בגמ"ח 17:56 איאת השבת 17:17 כניסת השבת 16:03	

חשיפה: מה אמר הגאון רבי זיידל אפשטיין: מהו הדבר הראשון שצריך אדם

לעשות מיד לאחר תפילת שחרית? | עמ' כ"ט

סגולה: סגולה נפלאה לזיווג הגון | עמ' ב'

אקטואליה: האם בכל פעם שמבחין בלחם המושלך על המדרכה מחויב להרימו

ולהניחו בכבוד | עמ' י"ד

השבוע בגליון:

יריעה נפלאה במשנת חיון ותורתו של הבת עין זע"א ליומא דהילולא י"ב כסלו עמוד י"ט

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

יעקב אבינו נטמן בבית עבר שהיה 'באר שבע'

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח, י).

הוא יעקב מוטמן בבית עבר י"ד שנים כו'. יצא משם ובא לו לארם, נמצא כשעמד על הבאר כו', (גמרא מגילה יז, א).

ויש לדקדק, דאם כן, מבית עבר, אחר שהיה שם י"ד שנים, הלך לארם נהרים. וקרא כתיב (ויצא כח, י) 'ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה', ואמרינן במסכת חולין בפרק גיד הנשה (חולין צא, ב) כי מטא לחרן כו' וחזר למקום שהתפללו אבותיו וכו' וסולם היה עומד בבאר שבע כו'.

מכל זה מוכח דמבאר שבע הלך לחרן, ולא מבאר שבע לבית עבר ואחר י"ד שנים הלך לחרן.

ויש ליישב, דבית עבר נמי בבאר שבע, ולא הלך כלל מבאר שבע לבית עבר, אלא שהיה מוטמן בבאר שבע בבית עבר מפני יראת אחיו, עד אחר י"ד שנים, [ואז] הלך משם לחרן, ותו לא מידי.

מהרש"א (מגילה יז, א)

"אני אינני צדיק, ואתם אינכם

צודקים"

ויצא יעקב מבאר שבע וגו' (כח, י).

כאשר ישב הגה"ק הקול אריה זצ"ל בעיר מאד ועדיין החזיק ברבנות העיר בערעגסאז, נסע לשם על שמחת חינוך ביהמ"ד. הדבר היה בפרשת ויצא, ובדרשתו שם בשבת קודש סיפר מעשה רב מהרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זצ"ל בעמח"ס אך פרי תבואה אשר כידוע נרדף ע"י הגאון רבי ירמיה

לעוו זצ"ל אבד"ק אוהעל בעמח"ס דברי ירמיה, אבל בכל זאת כאשר בא הרב מליסקא לעיר אוהעל על ההילולא של הרה"ק בעל ישמח משה זצוק"ל נכנס אל הרב המרא דאתרא לשאול בשלומו בתוך שיחתם אמר הרב מליסקא: "אוהעלער רב, הנה בחוץ עומדים כעת ב' כתות, כת אחת אומרת ראו נא את גודל צדקתו של הרב מליסקא אשר אף על פי שיודע שהרב הוא איש ריבו, בכל זאת הוא מעביר על מדותיו והולך לבקרו במעונו מחמת כבוד התורה. וכת שניה אומרת, מזה עצמו ראייה שצדיק הראשון בריבו, שהצדק עם הרב דמתא אוהעל, כי אם לא היה כן, לא היה הרב מליסקא הולך אליו, אבל זאת תדעו - סיים הרב מליסקא - ששניהם טועים הם, אני אינני צדיק, ואתם אינכם צודקים... ובלשונו: "איך בין קיין צדיק, און איהר זענט נישט גערעכט".

ההמשיך ה"קול אריה" ואמר: הנה רש"י בתחלת

הקול אריה (ח"א עמ' שה - שו)

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ט

עמ' ו' פניני אביר יעקב

משא"כ בשאר שמות השבטים גילתה הטעם קודם קריאת השם.

אמרי פנחס (קאריץ)

מה אמר הבדחן בחתונת הרה"ק החוזה מלובלין

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח, י). איתא במד"ר (סח, ד) יש שהוא הולך אצל זיווגו ויש שזיווגו בא אצלו. יצחק בא זיווגו אצלו שנאמר (כד, סג) ויצא יצחק לשוח בשדה, יעקב הלך אצל זיווגו שנאמר ויצא יעקב מבאר שבע.

כשהרה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין זי"ע נשה אשה (בזו"ש) היתה החתונה אמורה להיות במדינה אחרת מעבר לגבוליו, ומפני שנתעורר איזה קושי בהפאספאר"ט שלו לא נתנו לו רשות לעבור הגבול והוצרכו לעשות החתונה באמצע הדרך.

אמר הבדחן על חתונתו, ביצחק אבינו מצינו שזיווגו באה אצלו, וביעקב אבינו מצינו שהוא הלך אצל זיווגו (מד"ר בראשית סח, ד) והיות ששמו של רבינו הוא 'יעקב יצחק' לכן חצי הדרך הלך הוא אצל זיווגו וחצי הדרך באה זיווגו אצלו

בישורון מלך (עמ' קפד)

מדוע הוסיף רש"י טעם נוסף על מה שמפורש בפסוק?

ותקרא שמו ראובן כי אמרה פי ראה ה' בעיני פי עמה יאהבני אישי (כט, לב). וברש"י ותקרא שמו ראובן, רבותינו פירשו אמרה ראו מה בין בני לבן חמי שמכר הבכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו, ולא עוד שלא ערער עליו, אלא שבקש להוציאו מן הבור.

וקשה למה ליה לרש"י לומר טעם אחר, הא מפורש בפסוק הטעם כי ראה ה' בעיניי.

ותירץ הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל, י"ל, דכונת רש"י לתרץ שיש להקשות למה בכל השמות של השבטים מפורש הטעם קודם קריאת השם, כגון אצל שמעון 'כי שמע וכו' ותקרא שמו שמעון' וכן בכולן, וכאן כתיב 'ותקרא שמו ראובן' ואח"כ כתיב כי אמרה וכו'. לזה בא רש"י לתרץ דכאן הוא לה טעם העיקר נסתר שלא יכלה לגלותו לכל העולם, ומה טעם הנסתר, רבותינו אמרו ראו מה בין בני לבן חמי וכו', וזה א"א לגלות שעתיד ראובן להציל את יוסף מהבור דעובדא דמכירת יוסף הי' צריך להיות בסוד כידוע, לזה קראה שמו סתם בלי נתינת טעם, רק כששאלה מהו הטעם לנתינת שם זה אמרה לדחויי בעלמא כי ראה ה' בעיניי, וזה 'כי אמרה'.

גודל רכושו של יעקב אבינו

ויפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות (ל, מג). שח המשיגיה הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל: כשהתורה מתארת את גודל עשרו של יעקב אבינו ע"ה במלים "ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות" וכו', הרי לפי השערותנו היינו מסתפקים, אם היו לו ליעקב מכל מין ומין כמה אלפים או לכל היותר כמה עשרות אלפים בקר וצאן, וזה ללא ספק די והותר לו ליעקב להשיג בזמן כה מועט יחסית.

אך במדרש איתא שהיו לו ששים רבוא כלבים, וכל כלב שמר על עדר אחד, משמע הרבה יותר ממה ששיערונו - וכל זאת מרומז בתורה במלים אחדות הנ"ל.

וכן בכל התורה מוצאים אנו שברמז קטן מונחים יסודות וגילויים עד אין חקר ותכלית, וכן מובא בשם ר' סעדיה גאון שכל המכות שקבלו המצריים מרומזים במלת ד"ן, אשר אמר הקב"ה וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי.

יד יחזקאל (עמ' עה)

סגולת השבוע

סגולה נפלאה לזיווג הגון

בפרשתנו נאמר (כח, י): ויצא יעקב מבאר שבע וגו' ובמדרש יצא יעקב מבאר שבע ר' שמואל בר נחמן פתח (תהלים פרק קכא) שיר למעלות אשא עיני אל ההרים. וכתב בספה"ק אגרא דכלה דכן מקובל בידינו דכל מי שצריך לישא אשה יאמר בכל יום הקפיטל הלזה קודם יהיו לרצון שלפני עקירת רגליו. והרחיב בזה בספרו אגרא דפירקא (אות ס"ג) בשם הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות, מאמר תיקון דין, ח"ד פ"ז) וז"ל: "כל האומר מזמור שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וכו' (תהלים קפיטל קכ"א) סוף כל תפילותיו, קודם עקירת רגליו, מזמנין לו בת זוגו ההוגנת לו" עכ"ל.

בדומה לזה סיפרה הרבנית קניבסקי ע"ה (מאחורי הפרגוד עמ' 346), כי בהיותה בת עשר, יום אחד אביה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל נשאר להתפלל בבית כי לא הרגיש טוב, והבחינה כי לאחר שפסע 'עושה שלום' טרם ששב למקומו התעכב זמן מה ומלמל בפיו, ושאלה אותו מה האי, ואמר לה כי מסורת בידו מזקינו בעל ה"לשם" סגולה לומר קודם שחוזרים מאמירת 'עושה שלום' - 'שיר למעלות אשא עיני אל ההרים'. והוסיפה לאחר שנים סיפר לה תלמיד חכם פלוני כי קבוצת בחורים מבוגרים ששמעו על סגולה זו, ועשו כן, לאחר תקופה כולם התארכו עכ"ד.

ונסיים בדברים נפלאים: לפני שנים השיא הגאון רבי אליעזר פלצינסקי [חתנו של רבי אריה לווין] זצ"ל את בתו בארה"ב את השבע ברכות האחרון ערך יהודי חסיד באבוב אשר הזמין למסיבה את האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל, בקרב עדת חסידי באבוב קיים ניגון מסורתי ל"שיר למעלות אשא עיני אל ההרים" אשר מושר בפהם בהתרגשות גדולה. הניגון חובר על ידי האדמו"ר רבי בן ציון מבאבוב הי"ד.

עם סיום הניגון המרגש התבקש רבי אליעזר פלצינסקי זצ"ל לשאת את דברו, אך הוא בכלל לא התכוון לדבר באותה מסיבה. לאחר שהפצירו בו אמר את הדברים הבאים:

"שמעתי את ה"שיר למעלות" שלכם אני לא כל כך יודע לשיר, אבל אני אומר לכם מה מונח בניגון הזה. חז"ל אומרים במדרש (ב"ר פס"ח ב') שפסוק זה אמר יעקב

אבינו ע"ה בבואו לחרן "אשא עיני אל ההרים - אל ההורים" דהיינו לאבותיו הקדושים. יעקב אבינו הגיע למקום טומאה, לביתו של לבן הארמי וכאשר חשב לעצמו איך יצליח לשרוד במקום כזה, חיזק את עצמו ונשא עיניו "אל ההורים" שהעמיד את דמות דיוקנם של הוריו הגדולים אל מול עיניו. אני משער, כי בשנים שלפני פרוץ מלחמת העולם השנייה הרגיש ליבו הגדול של האדמו"ר רבי בן ציון מבאבוב הי"ד איזו רוח סערה, המתקרבת לחופי עם ישראל באירופה אמנם לפני הסערה מתגוררים היהודים איש במקומו, אך לאחר הסערה עלולים הם לפוץ לארבע כנפות תבל מה, יחזיק אפוא את היהודי במקום החדש שאליו יגיע? לפיכך הוא הכין להם כצידה את הניגון "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים" - אל ההורים!

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

והטלית יפרוש כנפיו עליהם - ויצילים:

האב נסע במיוחד כשבע שעות טיסה וכמה שעות נוספות מיטלטל בדרכים להעביר לבנו את המסר העוצמתי:

מסופר על איש יהודי תמים וישר דרך אשר התגורר באחת הערים בארצות הברית, סוחר ותיק ועשיר מיוצאי אשכנז גרמניה, המכונה "יקה". הוא נודע כמדקדק בקלה כבחמורה, וחינך את ילדיו בדרכי התורה והיראה.

אחד מבניו, בחור חרוץ ומוכשר, נכנס לעסקיו המסועפים של אביו העשיר, עשה חיל ואף מונה למנהל בכיר בעסק, תוך כדי שאביו משגיח בקפידה על המשך חינוכו כראוי. ביום מן הימים, נקרתה בפניהם הזדמנות פז לרכוש עסק ענק ומרוויח במדינה רחוקה, עיסקה שעשויה להניב רווח עצום. הבחור הנמרץ, שכאמור שימש כמנהל, מיהר להזמין בבהילות טיסה ישירה, בכדי לנהל משא ומתן מזורז שיוביל לסגירת העסקה.

כחץ מקשת אף רץ אל ביתו, ארז מזוודה קטנה ובה צרכים בסיסיים ליום יומיים, הצטייד במסמכים הדרושים, ומיהר להספיק את הטיסה אותה הזמין לפני שעה קלה. בערב, כשהאב שב הביתה, גילה כי בנו עזב בחיפזון והותיר אחריו בלגן לא קטן, אולם מה שצד את עינו וזעזע את נפשו, היה פריט אחד אותו שכח הבחור: הטלית... מנהגם של יוצאי אשכנז, שבחורים מגיל בר מצווה מתעטפים בטלית, בנוסף לתפילין.

עתה, עמד האב הנבוך המום, מביט בטלית שנותרה מאחור. בנו מיהר לארוז את התפילין, אולם את הטלית שכח מאחוריו! האב אפילו לא חשב פעמיים. על אתר הזמין אף הוא טיסה לאותה מדינה, וכעבור שעה קלה כבר היה במטוס בדרכו לאותה מדינה רחוקה, כשהטלית של בנו בידיו. שבע שעות טיסה חלפו עליו בין שמים לארץ, עוד כמה שעות בדרכים, עד שהגיע למקום בו התקיימה פגישת המשא ומתן. הוא מגיע אל חדר הישיבות, נוקש בדלת, וכשזו נפתחת כולם נעמדו כמסומרים למקומם, המומים ומופתעים. הנה, העשיר הגדול התייצב גם הוא, הפתיע והגיע.

הבן המנהל החרוץ והנמרץ נתקף בבהלה של ממש, מי יודע מה גרם לאבא לעזוב הכל ולבוא אחריו למדינה רחוקה, בכדי לעקוב אחר השלמת העסקה... האב חיך קלות, התנצל על ההפרעה וביקש מבנו לצאת לכמה דקות. כשיצא, התנפל הבן ההמום על אביו בשאלות ותהיות, למה הגיע, האם אינו סומך עליו, האם קרה משהו בעסקים, אולי אמא לא חשה בטוב. מה יכול להביא את אבא לעשות דרך כה ארוכה? מה הניע אותו לעזוב הכל ולרוץ אחריו אל עיצומה של פגישת המשא ומתן הנערכת כאן ועכשיו?! האב עצר את מבוול השאלות, ובחיוך שובה לב הרגיע את בנו. "תנוח דעתך!" אמר, "ברוך השם כולם בריאים ושלמים, גם העסקים מתנהלים בסדר. הוכרתי לטוס הנה מיידית

מסופר על איש יהודי תמים וישר דרך אשר התגורר באחת הערים בארצות הברית, סוחר ותיק ועשיר מיוצאי אשכנז גרמניה, המכונה "יקה". הוא נודע כמדקדק בקלה כבחמורה, וחינך את ילדיו בדרכי התורה והיראה.

עתה, עמד האב הנבוך המום, מביט בטלית שנותרה מאחור. בנו מיהר לארוז את התפילין, אולם את הטלית שכח מאחוריו! האב אפילו לא חשב פעמיים. על אתר הזמין אף הוא טיסה לאותה מדינה, וכעבור שעה קלה כבר היה במטוס בדרכו לאותה מדינה רחוקה, כשהטלית של בנו בידיו. שבע שעות טיסה חלפו עליו בין שמים לארץ, עוד כמה שעות בדרכים, עד שהגיע למקום בו התקיימה פגישת המשא ומתן. הוא מגיע אל חדר הישיבות, נוקש בדלת, וכשזו נפתחת כולם נעמדו כמסומרים למקומם, המומים ומופתעים. הנה, העשיר הגדול התייצב גם הוא, הפתיע והגיע.

החיים הרוחניים שלך חשובים לי יותר מכל כסף, מאמץ וזמן. לחדד בלבך את ההבנה כי יש להקפיד לקיים כל מנהג ותג מדרכי אבות זו המטרה העילאית בעיניי, חשובה מכל מטרה אחרת. כדאי היה לי לטוס, לשלם, להתאמץ ולטרוח כדי שתרגיש כמה חשוב ויקר בעיניי שתקפיד לשמר מסורת בית אבא, שתלך בדרך אותה חונתי אותך ולא תסור ימין ושמאל, אף פעם, בשום מחיר!"

האב סיים את דבריו הנרגשים, וכשדמעות נקוות בעיני בנו הבחור, נפרד ממנו לשלום, בלי להתערב בחתימת העסקה. כי מטרת בואו לא היתה להבטיח את חתימתה, מטרתו היתה לחזק את המסר החינוכי והוא לא רצה שהמסר יקרה ולו במעט! את הסיפור סיפר רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, והוסיף כי הדבר הותיר חותם בל יימחה בנפש הבחור וגם כאשר הקים משפחה וזכה לגדל דורות ישרים מבורכים העניק את מירב ומיטב תשומת לבו להנחיל לילדיו ולנכדיו ערכים חינוכיים, ואכן זכו גם האב וגם הבן לרוב נחת מצאצאיהם, כולם זרע ברך ה'!...

(פניני פרשת השבוע)

פי אַשְׁמֶרֶה שַׁבַּת אֶל-יִשְׁמְרֵנִי:

הנערים שניצלו מהטבח הנורא ביום שמחת תורה, בזכות שמירת שבת...

לראות אותך כאן בבית. עכשיו."

"למה, אבא? מה קרה?"

האבא בעצמו לא יודע מה קרה. הוא מרגיש שמדובר בדחיפות עליונה, ואין לו שום הסבר לתקיפות שבה הוא נוקט דווקא עכשיו. "אתה חייב להיות בבית בחג. אין על מה לדבר."

"אבל כבר הגעתי עד הנה, ואני מבטיח לך שאשמור כאן שבת. יש לי פה קרוואן שלם עם כל מה שצריך."
"זה לא מעניין אותי", עונה אביו, "אף פעם לא התערבתי לך בחיים, רק הפעם אני מבקש. כן. תבוא."
"אבל איך אספיק להגיע? זאת נסיעה ארוכה."

"תספיק. תקום ותצא עכשיו לדרך. אני מחכה לך."
הבחור היקר לאביו שליט"א ולאמו שבגן עדן, קם ונסע הביתה. הוא השאיר מאחוריו את הקרוואן והחברים. חיי ניצלו. עכשיו מבינים גם שהקב"ה הכניס בלב האב התעקשות יתירה כדי להציל את חיי בנו, אבל הסיפור לא נגמר בזה.

כאשר המרצחים השפלים והנתעבים הגיעו לזירה, מיהרו חבריו של הבחור לקרוואן הנייד והסתגרו שם. הם נעלו את הדלת, ונשכבו על הרצפה בפיחוד נורא מפני הבאות.

המחבלים התקדמו לכיוון הקרוואן. זהו מבנה בעל קירות קלים ודלת פשוטה, שאפשר לשבור ללא כל קושי. המחבלים ניסו לפרוץ אותה, אך לא הצליחו. ברוב אכזריותם הם הציתו את תחת רצפת הקרוואן, ורק אז עזבו את השטח.

האש לא נתפסה בקרוואן, וכבתה מאליה. חייהם של החברים בתוך ה'חדר של שבת' ניצלו. - השבת הצילה אותם.

(גל' השגחה פרטית)

את הסיפור הזה שמעתי מאחיו של בעל המעשה:

יש משפחה מפוארת בבני ברק, בה האב תלמיד חכם, והבנים הם אברכים בני תורה המפארים את כרם בית ישראל, עובדי ה' ויראי שמים. למרבה הכאב, הבן הגדול שלהם ירד מהדרך. הוא התפתה לרחוב הקורץ בחוץ, והגיע למקומות נידחים, ישמרנו ה'.

לפני כמה שנים נפטרה הרבנית, אם המשפחה. פטירתה נגעה לליבו של הבן שהתרחק, והוא קיבל על עצמו לשמור שבת לעילוי נשמתה. הוא עדיין לא שב בתשובה על הכול, הוא עוד המשיך לבלות עם חברים שהתרחקו גם הם, אבל שבת הוא שומר כהלכתה, יהיה מה שיהיה.

לקראת שמחת תורה סיפרו לו חברים שהם הולכים להשתתף במסיבה כלשהי שתיערך בדרום, והזמינו אותו להצטרף אליהם. המסיבה הזאת לא היתה לרוח התורה ולא לרוח הוריו, ואם מדברים על רוח, אז היתה זו רוח רעה, רוח שטות, ואולי גם רוחות מזיקין.

איך שלא יהיה, לבחור שבא ממשפחה כה חשובה לא התאים בכלל להיות שם, אבל הוא נענה להזמנה, אמנם בהסתייגות אחת: "אני בא, אבל שומר שבת".

איך ישמור שבת כשכל סביבתו הוללת? לשם כך לקח איתו קרוואן נייד, ובתוכו הכין פלטה ועליה אוכל מבושל. את הקרוואן הזה הוא סידר יפה, וארגן גם תאורה מתאימה, כדי שלא יצטרך להדליק בשבת ח"ו. הכול ממש כמו יהודי כשר. אי של שבת בתוך החילול.

כיוון שהוא כבר הביא איתו את כל הציוד, והשקיע בזה הרבה, הוא הזמין עוד כמה חברים לתוך ה'חדר של שבת', ונסע לדרום. הוא רק גמר להציב את הקרוואן על מכונן, סמוך למקום שבו תיערך בלילה המסיבה המחרדה, והנה הוא מקבל טלפון. אבא על הקו.

"תקשיב טוב", הוא אומר לבנו שהרחיק, "אני רוצה

המחבלים התקדמו לכיוון הקרוואן. זהו מבנה בעל קירות קלים ודלת פשוטה, שאפשר לשבור ללא כל קושי. המחבלים ניסו לפרוץ אותה, אך לא הצליחו. ברוב אכזריותם הם הציתו את תחת רצפת הקרוואן, ורק אז עזבו את השטח. האש לא נתפסה בקרוואן, וכבתה מאליה. חייהם של החברים בתוך ה'חדר של שבת' ניצלו. - השבת הצילה אותם

וְשַׁבְּתִי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי:

הכרטיסן שעצר את הרכבת בשביל לעזור לאדם להגיע ליעדו, וביקש בתמורה - פשוט תעזור לאדם אחר שתפגוש אותו במצוקה. זו תהיה התמורה שלי. כך העולם יהיה טוב יותר.

לפיטרבורי.
"כרטיסים בבקשה!" שמע את הקול בעודו בווהה בחשכה השוררת מבעד לחלון הרכבת.
שלף את הכרטיס ומסר אותה לכרטיסן. הלה החתים את הכרטיס בחותמת הביקורת, אבל גם לאחר שסיים את מלאכתו המשיך להביט בו. ש. הניח שעניניו האדומות מבכי משכו את עיניו של הכרטיסן.

'אתה בסדר?'

'למה שלא אהיה בסדר? ובכלל; מה זה ענייניך?!'

'אתה נראה נורא - יש משהו לעזור?'

אנו מעדיפים לדלג על התשובה הבוטה שקיבל הכרטיסן. ש. היה לחוץ ושבור מהמצב בו היה נתון, ואיבד את השליטה על פיו.

למרות "סימני הסכנה" ששפת-גופו זעקה, הכרטיסן לא נרתע. התיישב מולו ובנימה מפויסת אמר: 'משלמים לי כדי לעזור כשצצה בעיה...'

הכרטיסן לא עשה דבר רע, אבל ש. היה בלבה רותחת של רגשות אשם,

זהו סיפור קטן-גדול. קטן - מצד עצמו, גדול - מצד המעגלים הרבים שהתפתחו ממנו (סופר ע"י ב. ה.). הצעיר ש. מתגורר אז - לפני 40 שנה - בשכירות בבקתה עלובה בלונדון, מפגר בתשלום שכר-הדירה. כשהטלפון מצלצל בדירה הוא לא עונה מחשש שזו שיחה שבאה לפנות אותו מהמקום... אלא שהמחשבה הבאה מרתיעה אותו "אולי זו אימא!" אימו לא נמצאת לאחרונה בקו הבריאות, ומי יודע? אולי היא התקשרה לחפש אותו! לפני 40 שנה לא היתה 'שיחה מזוהה' וכאשר הטלפון צלצל יכולת רק לנסות לנחש מי מחפש אותך.

מיהר להתקשר להוריו. אביו קיבל את השיחה והודיע לו שימהר לחזור הביתה, ל'לידס', שם התגוררה המשפחה. לדברי הרופאים המצב כל-כך קשה שהחולה לא תהיה מסוגלת לשרוד אפילו את הלילה הקרוב.

בתחנת הרכבת גילה שהרכבת האחרונה כבר עזבה. הוא היה דל אמצעים, לא מסוגל לשלם עבור מונית. הייתה רכבת שיוצאת לפיטרבורי, אלא שדא-עקא: היא תחמיץ בעשרים דקות את הרכבת שיוצאת משם ל'לידס'. אבל ברירה טובה יותר לא הייתה לו, אז הוא קנה כרטיס ועלה על הרכבת

חלפו כמה שניות וש. קלט באיזו צורה "מטומטמת" התייחס עד עכשיו לכרטיסן. קם מהמקום ורץ אחריו, רוצה לתת לו את הארנק (הריק...) את המפתחות (של הדירה שעומדת לפני פינוי...) ואת כל מה שאין לו. כשהגיע לכרטיסן הצליח לומר 'רציתי... רציתי...' אך לא מצא מילים נוספות. 'זה בסדר' הרגיע אותו הכרטיסן 'אין בעיה'.

-אבל איך אוכל להודות לך על מה שעשית עבורי? 'אין בעיה' חזר הכרטיסן ואמר 'אם אתה מרגיש צורך להודות, פשוט תעזור לאדם אחר שתפגוש אותו במצוקה. זו תהיה התמורה שלי. כך העולם יהיה טוב יותר'.

ש. ניצב לצידה של אימו כשנפטרה בבוקר המחרת. עד עצם היום הזה הוא לא מסוגל להיזכר בה ללא שייזכר גם בדמותו של הכרטיסן טוב-הלב.

הוא מעיד על עצמו שהמפגש עם הכרטיסן שינה אותו מאדם "אגואיסט" לאדם הגון. 'זה לקח קצת זמן...' הוא מתנצל 'אבל מאז כבר שילמתי לכרטיסן באלפי מעשים טובים!'

ניקה גם אנו בחשבון: כשאנחנו עושים טובה משמעותית ליהודי, הפכנו אותו עצמו ליהודי טוב-ומיטיב. כל שרשרת המעשים הטובים שגם הוא ייעשה ייקפו לזכותנו!

(גליון איש לרעהו)

חולפות בקושי עשר דקות והכרטיסן שוב נעמד מעליו. 'רק לא זה' חשב לעצמו 'הפעם כנראה אזדקק להרחיק אותך ממני באופן פיזי!' 'תקשיב' אמר הכרטיסן 'כשאנחנו מגיעים ל'פיטרבורו' רוץ מהר לרציף אחד. הרכבת ללידס תהיה שם' - 'למה, הרכבת מתאחרת, או מה?' 'לא. הרכבת לא מתאחרת' השיב הכרטיסן כמגן על כבוד לוח הזמנים של רכבות אנגליה. 'אני פשוט הודעת ל'פיטרבורו' בקשר. הם יעכבו את הרכבת במיוחד עבורך. ברגע שתעלה עליה היא תצא בדרכה ללידס. העיקר שתגיע הביתה הלילה. הרבה בריאות!' 'כרטיסן בבקשה!'

כעס, צער, יגון ואנחה. בוודאי לא של קבלה. אך חשב לעצמו שבעצם הדרך הכי טובה לגרום לכרטיסן ללכת לדרכו, זה לומר לו את האמת...

'תראה; אמא שלי על ערש-דווי, לדברי הרופאים לא תשרוד את הלילה ואני עומד להחמיץ את הרכבת מ'פיטרבורו' ללידס'. לא תהיה לי עוד הזדמנות לראות את אימא. אז אני מצוברא, אין לי חשק לשוחח ואודה לך באם תעזוב אותי לנפשי'.

הכרטיסן השתתף בצערו, קיווה בשבילו שיצליח להגיע אל אימא בזמן, ופנה לדרכו: "כרטיסן בבקשה!" "כרטיסן בבקשה!" ש. המשיך לבהות בחשכה שמבעד לחלון.

חולפות בקושי עשר דקות והכרטיסן שוב נעמד מעליו. 'רק לא זה' חשב לעצמו 'הפעם כנראה אזדקק להרחיק אותך ממני באופן פיזי!'

'תקשיב' אמר הכרטיסן 'כשאנחנו מגיעים ל'פיטרבורו' רוץ מהר לרציף אחד. הרכבת ללידס תהיה שם' - 'למה, הרכבת מתאחרת, או מה?'

'לא. הרכבת לא מתאחרת' השיב הכרטיסן כמגן על כבוד לוח הזמנים של רכבות אנגליה. 'אני פשוט הודעת ל'פיטרבורו' בקשר. הם יעכבו את הרכבת במיוחד עבורך. ברגע שתעלה עליה היא תצא בדרכה ללידס. העיקר שתגיע הביתה הלילה. הרבה בריאות!' ופנה לדרכו: "כרטיסן בבקשה!" "כרטיסן בבקשה!"

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:
newsletter.mechubarim@gmail.com

נכה
מתחילים
את היום!

פנינים על הפרשה:

ולא ידלג שום תבה ויענה כראוי, ויחשב בלבו כי לא נברא כי אם לעבודתו יתברך, וינהג קדשה יתרה בבית הכנסת:

יהיה מעשרה ראשונים בבית הכנסת

וגם כן צריך שיהיה מקדים לבית הכנסת להיות מעשרה ראשונים, שגדול שכן עשרה ראשונים כדאמרו רבותינו ז"ל (ברכות מז:). וגם כן צריך להתאחר שלא לצאת מהרה מבית הכנסת שלא יהיה נראה עליו כמשאוי. וזה רמזו גם כן במלת בראשית, בראשית כמשמעה שיהיה ראשון בבית הכנסת, והיא נמי אותיות 'בשארית', דהיינו צריך להשאר מהאחרונים בבית הכנסת. ובעל התשובה צריך להזהר בזה יותר:

(גני המלך, תיקון התשובה אות יא)

הצדיק מתפלל שתשאר נשמתו נקיה וטהורה

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש. ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים (שם) פסוקים כ-כא). בא לרמז, דהצדיק הנה, כיון שכל מגמתו לעבד את ה' ביום ובלילה בעבודה רבה, נתיירא שזא יתגבר עליו יצרו ויבטלו חס ושלום מעבודת ה' ויחטאו, ולפיכך הוא נודר לה' שיהיה בעזרו עד שתחזור נשמתו למקומה הראשון. וזהו שאמר וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך, שהיא עבודת ה', ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש, כדי שלא אתבטל מעבודתו, ושבתי בשלום אל בית אבי, דהיינו שתחזור נשמתו נקיה, שלמה, ושוכה אל בית אביה כנעוריה. אז, כשהיה קר, והיה ה' לי לאלקים, ראוי לקרא עליו אלהיו, ששעה רצונו, דמי שאינו עושה רצון ה' אינו נקרא אלהיו, דאם הוא אלהיו למה אינו מקים מצותיו, כמו שנאמר (מלאכי א ו) ואם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני איה מוראי. עוד מבקש הצדיק הנה [וכו.]. וכל אשר נתן לי עשר אצטרנו לך, זהו הנדר, כל מה שיתן אותו ה' חכמה וממון והנה ממנו לאחרים, והכל לשמו יתברך, וזהו לך:

(פיתוחי חורם פרשת ויצא)

צדיקים עובדים את ה' שלא על מנת לקבל פרס

חלקי ה' אמרתי לשמר דבריך (תהלים קיט נו). אפשר לומר, דהנה הצדיקים העובדים את ה' ביראה ואהבה ושמוחה רבה, אינם מבקשים שום שכר על פעלתם לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, וזהו שאמר אנטונינו איש סוכו עליו השלום (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם. דהנה דבריו כפולים, דמדקאמר אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, שמעינן מנה שיהיו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, אם כן אמאי הדר ותני בהדיא אלא הווי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס, הא כבר שמעינן לה מדיוקא דרישא, אלא בעל כרחי התנא עליו השלום תרתי דשלא על מנת לקבל פרס אשמועינן, תרא בעולם הזה ותרא בעולם הבא, דהעובד ה' יתברך מיראה ואהבה בשלמות אינו מבקש שכר אפלו לעולם הבא, דזו העבודה השלמה שאינה מליה בשום דבר:

חובת הזהירות בקדושת בית הכנסת

ויחלם והנה שלם מצב ארצה וכו' (בראשית כח, יב). אפשר לרמז על בית הכנסת, דראה יעקב אבינו עליו השלום בתי כנסיות שעתידין בני ישראל להתפלל בהם, וראה שבתי כנסיות של מטה יש כנגדן בתי כנסיות מכונות למעלה, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (זוהר ח"ב נט:). דכל מקום קדשה למטה יש כנגדו למעלה. והנה שלם גימטריא שתי פעמים 'היכל', לרמז על היכל של מטה והיכל של מעלה, וזהו שאמר מצב ארצה וראשו מגיע השמימה, הוא היכל כנגד היכל, והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו לקבל תפלותיהם של ישראל, אחר כך והנה ה' נצב עליו, לקבל התפלה:

הקב"ה יושב בביהכ"ס המכוון כנגדו לקבל התפילה

ואפשר לדלוג רמז הנביא (חבקוק ב כ) 'וה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ', בא להזהיר בני ישראל, כשיכנסו להיכל מלכו של עולם שהיא בית הכנסת, ידעו ויבינו שיש בית כנסת מכונת כנגדה למעלה שבה יושב הקדוש ברוך הוא לקבל התפלה. ועל זה צריכים להתנהג בקדשה יתרה, ויבשו ויכלמו ורעדו תאחזם, שלא ישחיו שיחת חלין ולא יתעסקו בשום דבר אפלו בדברי תורה וזולת בתפלה בכונה מקונה:

וזהו שאמר 'וה' בהיכל קדשו הם מפניו כל הארץ', 'הם' גימטריא 'היכל', ועוד, 'מפניו כל הארץ' ראשי תבות גימטריא 'היכל'. והכונה, 'וה' בהיכל קדשו', דהיינו בשעת התפלה שישאל ישראל יושבים בהיכל שהיא בית הכנסת הרמזו בראשי תבות 'מפניו כל הארץ', כיון שהקדוש ברוך הוא יושב בהיכל שכנגדו למעלה, התקן עצמו למה שרמזו בהיכל שהוא 'הם' גימטריא של 'היכל', דהיינו הם שלא להזכיר שום דבר וזולתי התפלה, וזהו שסמך לזה 'תפלה לחבקוק' (שם ג, א):

(מחשוף הלכן פרשת ויצא)

מורא בית הכנסת והשכמה לתפילה

בראשית (בראשית א, א). אותיות 'בית ראש', לרמז על בעל תשובה שצריך להזהר להשכים ולהערים לבית הכנסת מדי יום ביומו, כי הוא תקון גדול לכפרת עונותיו ולקבלת תשובתו, מפני שהתפלה במקום קרבן, כמו שנאמר (הושע יד ג) 'וגשלתם פרים שפתיו'. ויותר מזה אמרו (ברכות לב:), דגדולה תפלה יותר מן הקרבנות, שנאמר (ישעיה א טו) 'גם כי תרבו תפלה', וכיון שכל כך גדול כחה של תפלה צריך להזהר בעל תשובה שלא יבטל שום תפלה:

יזהר במורא בית הכנסת

וישמר כל הדברים שאמרו חכמינו ז"ל בעניני בית הכנסת, דהיינו שיהיה עליו מורא בית הכנסת לפי שהשכינה בבית הכנסת, וכיון שהשכינה שם צריך להיות עליו מורא השכינה שלא ידבר שם דברי חל רק דברי תפלה. גם יטהר מחשבתו שלא יחשב מעניני העולם, כי עקר התפלה בלב היא, כמו שנאמר (דברים יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', לכן צריך שיהיה לבו פנוי מכל מחשבה, כדי שיתפלל בכונה,

עצות וסגולות:

ענייני תפילה (א')

בכל תפילה נתקן דבר חדש

והתפלות הם דברים העומדים ברומם של עולם, שעל ידן מתקנים כל העולמות. ובכל תפלה נתקן דבר מחדש, דאין תפלת היום דומה לשל מחר, ואין תפלות החל דומות לשל שבת, ולא לשל ראש חדש, ולא לשל ימים טובים, ואין שבת דומה לחברו, ואין ראש חדש יום טוב דומה לחברו. וגם בכל יום ויום בעצמו, אין תפלת ערבית דומה לשל שחרית, ולא שחרית למנחה וכיוצא, עצמו השנויים מספר, הקלל הוא, כל תפלה עושה פעלה מחדש.

(אלף בינה, אות דל"ג)

כל הצרכים באים רק על ידי תפילה

כל שאלותיו וצרכיו של אדם שהוא שואל מה', הכל בתפלה, רק שיכין בתפלתו כראוי והשם מקבל תפלתו ועושה לו צרכיו. (אלף בינה, אות אל"ף ד)

יפנה את מחשבתו כדי שתתקבל תפילתו

צריך האדם לפנות מחשבותיו מכל הכלי העולם, וידע שהוא לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, כדי שבוה תקבל תפלתו, דהתפלה היא עבודה שבלב, כמו שכתוב (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם'.

(אלף בינה שם)

ופגם התפלה הוא כשאדם חושב בשעת התפלה מחשבות של הכלי העולם, דצריך בשעת התפלה לפנות כל מחשבות מדעתו ולא יערב שום מחשבה עם מחשבת התפלה. (שם, אות ב"ח ז)

המאמין שהמלך מקשיב לתפילתו - אינו נחפז

ולא ישים לבו ודעתו רק בתפלה, וידע מה שמוציא בשפתיו, ויוציא הדברים בנחת ובמתון, וכיון ויבין כי הוא בבית המלך ועומד לפני המלך, ויראה ורעד יבוא בו, ואם עושה בהפך מזה הרי הוא נקרא כופר, שאינו מאמין שהמלך שם ומקשיב לדבריו, שאם מאמין שהמלך שם ומקשיב דבריו, לא שך שיזכר בחפזו ויכליע דבר בתוך דבר, על זה נאמר אין זה מכרך אלא מאנא, אם כן בהכרח כופר הוא, על כן איש הנרא צריך לשמר עצמו בעת התפלה שמירה גדולה עד מאד.

(בגדי השרד, הלל)

עליו, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים לו לב) 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו'. והצדיק נלחם בכל יום עם יצר הרע, ויצר גדול יש לו במלחמת יצר הרע בכל יום. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל במדרש (בר ט ה), מפני מה צדיקים מתים, אלא כל זמן שהם חיים הם נלחמים ביצרם, כיון שהם מתים הם נחים, שנאמר (איוב ג יז) 'ושם ינחמו יגיעי כח', ד"ה מה שיגענו. והנה המלחמה הזאת שנלחם האדם עם היצר הרע, היא הגורמת לו ללמוד תורה לשמה ולהתפלל תפלה כראוי ולקיים מצוות כראוי, שאם לא נלחם עם היצר הרע והכניעו, אינו יכול לקיים המצוות:

וזהו שאמר טוב לי כי צניתי, דה"ה, על ידי מלחמת יצר הרע שאני נלחם עמו, דזה הענין לטובתי, למען אלמד חקיד, דעל ידי זה אני לומד תורה ומקיים מצוות עשה שהם חקיד: אי נמי טוב לי כי צניתי, כפי מה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ה), דג דברים אינם באים אלא על ידי יסורין, שנאמר (תהלים צד יב) 'אשרי הגבר אשר תיסרנו ית ומתורתף תלמדנו'. ובא לומר טוב לי הענין של היסורין ואני שמח בהם, שעל ידי זה אזכה לדעת תורתך, וזהו שאמר למען אלמד חקיד: (אלף בינה אות ט"ח)

לעשות שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, מכל מקום צריך לקיים תחלה שלשה דברים אלה בגופו ואחר כך יקיים בזולתו. וכך הוא הקיום שיקיים בגופו, תחלה הוא יקים מדת האמת, וקיומה הוא, לפי שיצר הרע מתעה האדם בדרך שקר ומלמדו כי אם שקר, ויצר הטוב מנחה האדם בדרך אמת ומצמידו על האמת, ופשוט לעין כל אפלו בעיני הרשעים שדברי יצר הרע שקר ודברי יצר הטוב אמת, לכן צריך האדם לרדף אחר האמת, כמו שאמר הכתוב (תהלים טו ב) 'ודבר אמת בלבבו, ואמרו 'בלבבו' ולא 'בלבו' מורה על שני לבות שיש באדם, שהם יצר הרע ויצר הטוב, ויצר הרע דרכו לשקר ויצר הטוב דרכו לדבר אמת, על זה אמר דוד המלך עליו השלום שיאחו צדיק דרכו של יצר הטוב ויהיה דובר אמת [וכר]:

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות ו)

צדיקים שמחים במלחמת היצר

עקשו בא לומר, דמה שרוזף יצר הרע וגונדא דילה אחר האדם בכל יום לפתותו להחטיאו, ובכל יום מתחדש

שתי דרגות ב'לא על מנת לקבל פרס'

ואפשר לפרש זה כמה שאמר הכתוב (מלאכי ג יח) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלהים לאשר לא עבדו. דפריך בגמרא (תגינה ט:) הינו 'צדיק הינו עובד אלהים', הינו רשע' הינו 'לא עבדו'. ומשני, 'עבדו' ולא עבדו' תרתייהו צדיקי ניהו, אבל אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה אותו מאה ואחד. ולפי דרכנו גם כן אתי ניהו, ד'עובד אלהים קרי להעובד שלא על מנת לקבל פרס לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ולא עבדו' קרי להעובד על מנת לקבל פרס אפלו בעולם הבא, דזה לגבי זה מקרי 'לא עבדו':

(מעגלי צדק אות חי"ה)

צדיק ירדוף אחר האמת

והנה שלשה דברים אלה, אף על גב דהם מורים דקיימם תלוי בזולת, דהינו שהאמת צריך אדם להיות דבריו עם בני אדם באמת ומתנו באמת, והמשפט דהינו צריך לעשות משפט לבני אדם באמת שלא ישא פני דל ולא יהדר פני גדול רק בצדק ישפט, והשלום

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

אור בהירות הנ"ך

בהישג ידך!

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: לקח על החיוב לציית לרבנים המורים שלא להיות מן המאחרים לצאת לדרך בערב שבת קודש, כמו כן על הסייעתא דשמיא שזוכה לה האדם שחפץ לקיים מצוות הבורא

נעלם באחד הפתחים הרבים, בחוץ עצר טעקסי ונסע לבית אחד מידידיו, הלה נדהם לראותו מגיע לביתו דקות ספורות קודם השבת, בקצרה גולל לפניו את סיפורו, והלה אירחו בכבוד גדול.

ויהי כאשר בא בחזרה לניו יארק סיפר את כל המעשה לרב בית המדרש שהיה רגיל להתפלל, כעבור שנה פגש את הרב, אמר לו הרב: 'הנך חייב לשמוע מה שאספר לך, וסיפר שתקופה קודם לכן השתתף באסיפה של רופאים ורבנים, בין הדוברים עלה רופא יהודי ושיתף את הציבור בעובדא נפלאה שאירעה עמו, וכה סיפר: 'לפני כמה חדשים הייתי בשיקאגא לצורך מסוים והייתי אמור לחזור לביתי בניו יארק בעראפלאן היוצא ביום שישי בבוקר, למעשה אירע עיכוב בלתי צפוי כאשר הפרעזידענט הגיע בדיוק אז לבקר בסביבה כך ששום עראפלאן לא קיבל אישור להתרום.

ישבתי בפחד מפני השמש השוקעת והתפללתי מעומק לבי: 'רבונו של עולם איני רוצה לחלל את השבת, עוזר נא לי בכדי שאוכל לרדת מכאן, והנה, טרם הספקתי לגמור תפילתי ואני שומע שמכריזים 'רופא! רופא!, רצתי מיד לשם וראית יהודי אווז בלבו וגונח מכאבים, הספיק לי רגע אחד בכדי להבחין שלא חסר כלום לאותו יהודי, הוא בריא כשור והלוואי על כולם כמותו, אלא מאי? מסתמא עשה תחבולה בכדי שישחררוהו מן העראפלאן, הצטרפתי גם אני אל הענין והכרזתי שהוא חולה מסוכן וחייבים לפנותו מיד, הסכימו להורידו מן העראפלאן אך לי עדיין לא הניחו לרדת, התריתי בהם שאם לא אצטרף עמו עלול הוא למות והקולר יהא תלוי בצאוורם, אז הוכרחו לשחררני, כיון שהגענו לבנין העירפארט תפסנו כל אחד דרך לעצמו, הוא ברח מפתח אחד ואני נמלטתי מפתח שני, כך נצלנו בס"ד מחילול שבת.

ע"כ המעשה, ויש בזה לימוד לקח על החיוב לציית לרבנים המורים שלא להיות מן המאחרים לצאת לדרך בער'יש, כמו כן על הסייעתא דשמיא שזוכה לה האדם שחפץ לקיים מצוות הבורא.

ולעניינו יש לרמז עובדא זו בפרשתן (בראשית לא כ:): 'ויגנוב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי בורח הוא', יעקב מרמז על שבת קודש 'נחלת יעקב', שבגלל מצות שבת גנב מדת לבן הארמי, ואמר שהוא חש בלבו, ולא הגיד לו 'כי בורח הוא'.

(הגאון רבי מאיר צוויבל - נר המאיר)

אמנם בתחילה ניסו למנוע מן הרופא לרדת בטענה שממילא ימתין לו שם רופא אחר, אך הלה הבהיר שמדובר בסכנת מות ואם לא ילווהו עלול האיש למות בכל רגע, בלית ברירה אישרו גם לרופא לרדת. בהגיעם להעירפארט קם היהודי ואמר 'אני מרגיש כבר טוב יותר', ותוך רגע כמימרא נעלם באחד הפתחים הרבים, בחוץ עצר טעקסי ונסע לבית אחד מידידיו, הלה נדהם לראותו מגיע לביתו דקות ספורות קודם השבת, בקצרה גולל לפניו את סיפורו, והלה אירחו בכבוד גדול

גניבת הלב כדי שלא לחלל את השבת

מסופר: יהודי נסע פעם לשיקאגא להשתתף באסיפה מסוימת, וברצונו היה להיות בשבת קודש בביתו בניו יארק, לצורך כך הזמין מקום בעראפלאן הנוסע ביום שישי בבוקר. ואכן ביום שישי בזמן הנקוב עולה מיודענו על העראפלאן ומתיישב על מקומו, הדלתות נסגרות והעראפלאן מתחיל לנסוע, אך אז פתאום עוצר על מקומו ואינו נוסע, לתמיהת הנוסעים הודיעו שהפרעזידענט מגיע כעת לביקור בעירפארט' ושום עראפלאן אינו יכול להתרום כעת. היהודי אינו דואג, הוא התכוון לאפשרות של עיכוב, בשלווה הוא מוציא ספר מאמתחתו ושוקע בלימוד. אך ככל שעוברים השעות והעראפלאן עדיין לא נוסע כבשה דאגה את לבו, הוא מחשב את השעות שנותרו ומבין שגם אם מתרומים עכשיו לא יגיע לביתו לפני שבת, עליו לרדת מן העראפלאן ולחפש לעצמו אכסניא כאן בעיר. ממשכה למעשה נגש אל אחד הממונים שעברו שם וביקש לרדת, אך הלה הבהיר לו בתוקף שאין אפשרות לרדת כעת, במקום הזה.

חזר היהודי אל מקומו והתפלל בלבו אל הבורא יתברך שיחונן אותו עצה כדת מה לעשות, הן לא יתכן שיצטרך לחלל שבת בעל כרחו, פתאום חלף בראשו הרהור: 'מה היה אילו הייתי חש בלבי כעת? הלא מיד היו מורידים אותי ללא עיכוב, אם כן דרך פשוטה לפני...! תפס היהודי בצד שמאלו כנגד לבו והתחיל גונח בקול: 'אוי לבי, כואב לי'. בהלה עצומה השתררה במקום, כולם צעקו 'רופא! רופא!, האם יש כאן רופא?, תוך שתי רגעים הגיע בריצה אחד מן הנוסעים שהציג את עצמו כרופא, הלה מישש את ידו של היהודי ואכן אישר מיד: 'הוא בסכנת חיים, יש לפנותו מיד לבית החולים', מיד התקשרו עם הנוגעים בדבר, פתחו את הדלת והורידו את היהודי יחד עם הרופא אל קאר מיוחד שיקח אותם חזרה לבנין העירפארט שם ימתין לו אמבולאנס שיקחהו לבית החולים.

אמנם בתחילה ניסו למנוע מן הרופא לרדת בטענה שממילא ימתין לו שם רופא אחר, אך הלה הבהיר שמדובר בסכנת מות ואם לא ילווהו עלול האיש למות בכל רגע, בלית ברירה אישרו גם לרופא לרדת. בהגיעם להעירפארט קם היהודי ואמר 'אני מרגיש כבר טוב יותר', ותוך רגע כמימרא

אוצרותיהם של מגידים

הגאון רבי שלום מאיר וולך שליט"א: מי יודע כמה גאולות הפסדנו, בגלל שלא צעדנו את הצעד? כל אחד והצעד שלו, כל אחד והגאולה שלו. כי בשמים מחכים לצעד, לצעד אחד. ל"פיתחו לי פתח כחודה של מחט" נדע זאת לפעם הבאה. לא להסתפק בהרהור, בפליאה, בחרטה. אלא לפסוע - ואז הכל יבוא לקראתנו. כי לפסיעה הזו מחכים!

כדי לתקן משגה! ואז - ואז אירע הכל. הדרך קפצה לו, הר המוריה נעתק ממקומו ובא לבית אל, והוא לן במקום, וזכה במחזה הנבואה, ובהבטחות הנשגבות, ובכל הכתרים. ומדוע? משום שהוא היה מוכן - לחזור, לצעוד!

מאתיים שנה לאחר מכן התבשרו עמרם ויוכבד שעתיד לצאת מהן בן, שיהיה מושיעם של ישראל. גם איצטגניני פרעה, להבדיל, ראו שעתיד להולד מושיעם של ישראל.

כאשר משה רבינו נולד, נתמלא הבית אורה. "ותרא אותו כי טוב הוא". לימים, כאשר משה רבינו סירב ללכת בשליחותו של הקדוש ברוך הוא ברוב ענוותנותו, אמר לו הקדוש ברוך הוא: "משה, אם אין אתה גואלם - אין אחר גואלם". רק אתה הוא הגואל! שמונים שנה עברו עליו, עד שהגיעה עת הגאולה. ואז הלך במדבר עם צאן יתרו, ולפתע ראה והנה סנה בוער באש. "ויאמר משה, אסורה נא ואראה את המראה גדול הזה: מדוע לא יבער הסנה?". סר לראות, וקיבל את ההוראה לגאול את העם.

מבהיל! הסנה בער בשקט, בדממה. אם משה רבינו היה מתפלא, משתומם - וממשיך הלאה. מה היה קורה? מאומה! הוא היה ממשיך להיות רועה צאן, ועם ישראל היה ממשיך לעבוד בחומר ובלבנים...

מה חולל את המפנה? הצעד של משה רבינו! מי יודע כמה גאולות הפסדנו, בגלל שלא צעדנו את הצעד? כל אחד והצעד שלו, כל אחד והגאולה שלו. כי בשמים מחכים לצעד, לצעד אחד. ל"פיתחו לי פתח כחודה של מחט"!

נדע זאת לפעם הבאה. לא להסתפק בהרהור, בפליאה, בחרטה. אלא לפסוע - ואז הכל יבוא לקראתנו. כי לפסיעה הזו מחכים!

(הג"ר שלום מאיר וולך שליט"א - וקראת לשבת עונג)

יעקב אבינו יוצא מבאר שבע, עולה בנגב, חוצה את מדבר יהודה, עובר את השרון, את עמק בית שאן, את הגליל התחתון, עולה לרמת הגולן, מגיע עד חרן - ומן השמים לא אומרים לו מלה! בדרכו הוא עובר על פני הר המוריה, מקום המקדש, ולא רמזו לו שיש עבורו כאן בשורה. שיש עבורו מסר, נבואה. מדוע? אומר המדרש: "הוא לא נתן אל לבו להשאר שם ולהתפלל - האם מן השמים יעכבוהו?"

יעקב אבינו הולך לחרן. דרך מלאה סכנות, גשמיות ורוחניות. עשו אורב לו בדרך, לבן ממתין לו לרמותו. הוא הולך לנכר, לגלות לבית מלא תרפים. מה מחכה לו? מה מצפה לו?

הקדוש ברוך הוא מבקש להרגיעו, לנחמו, ולבשרו. שלא ידאג, שלא יפחד. לבשרו שזרעו יהיה כעפר הארץ, ויתברכו בו כל משפחות האדמה. לומר לו שהארץ תהיה מורשה לו ולזרעו, ולהבטיחו שהוא לא יעזבונו עד שהבטחות יקויימו. אלו הבטחות נפלאות! ובכן, האם הקדוש ברוך הוא מתגלה אליו ומבטיחו? לא! הוא מניח לו ללכת לחרן, בלי הבטחות!

יעקב אבינו יוצא מבאר שבע, עולה בנגב, חוצה את מדבר יהודה, עובר את השרון, את עמק בית שאן, את הגליל התחתון, עולה לרמת הגולן, מגיע עד חרן - ומן השמים לא אומרים לו מלה! בדרכו הוא עובר על פני הר המוריה, מקום המקדש, ולא רמזו לו שיש עבורו כאן בשורה. שיש עבורו מסר, נבואה. מדוע? אומר המדרש: "הוא לא נתן אל לבו להשאר שם ולהתפלל - האם מן השמים יעכבוהו?"

לא. לא עכבו אותו. הוא הגיע עד חרן, והיה יכול להמשיך ולבוא אל לבן, ולשאת את בנותיו, ולהפסיד חלילה את כל הברכות הללו, את הכתרים הנישאים, את הנבואה המרוממה. איך בכל זאת זכה לה?

כאשר הגיע לחרן ערך חשבון נפש. הרהר בלבו: "כלום יתכן שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי, ולא התפללתי בו?" הרהור של חרטה. כמה הרהורי חרטה עוברים בלבנו, על דברים שהיו צריכים להעשות ולא נעשו, או שלא נעשו כהוגן. ומה אנו אומרים? חבל, ודי. בפעם הבאה נשלים. אבל יעקב אבינו לא נהג כך. הוא הסתובב כדי לחזור! נורא הדבר: הוא היה מוכן ללכת חזרה עד רמת הגולן, לרדת לגליל, לחצות את השומרון - ולהסתכן במלכודת של עשו הזועם, המחכה לו!

בס"ד
קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: בקשתו של יעקב אבינו לא הייתה כפשוטו, לחם למאכלו ובגד למלבושו, כי אם להכנסת אורחים ולגמילות חסדים, ליתן לאחרים לחם לאכול, לעניים ולאורחים, ולהלביש ערומים.

מפרמישלאן את רגליו ימים רבים בנסיונות להשיג כפרי שיחפוץ בו כמלמד לבנו.

בהשגחה פרטית הגיע הרה"ק מפרמישלאן לעיירה לא מוכרת. שם הצליח למצוא חן בעיני כפרי אחד אשר הסכים לקבלו כמלמד לבניו. מראש הזהיר הכפרי את הרה"ק מפרמישלאן כי מדובר בנערים מנוערים, שלדאבון ליבו ראשם סתום וליבם אטום מלקבל ולהבין דברי תורה. הם בקושי יודעים לקרוא כדבעי בסידור התפילה, אולם רצונו עז שלא יגדלו כשכניהם הגויים הפוחזים ואין לו שיעור רק התורה הזאת. מבקש הוא מהמלמד שיעשה ככל יכולתו כדי שבניו ידעו פרשה בחומש ואף פרק במשנה, ומי ייתן וגם ידעו 'א בלעטיל גמרא' - דף גמרא עם פירוש רש"י.

הכפרי מצידו התחייב להאכילו ולהשקותו, לדאוג לו לקיתון משלו, וכמובן משכורת נאה והגונה. לעומתו התחייב הרה"ק כי הוא יעשה ככל יכולתו ללמד את בניו תורה ומצוות ולהחזיר בהם יראת שמים ומידות טובות.

אדהכי והכי, משהחל הרה"ק מפרמישלאן להתגורר בביתו של הכפרי נוכח הוא לדעת שעד שהוא נדרש לחנך את בניו של הכפרי לתורה ולמעשים טובים, הרי שהכפרי עצמו זקוק לחיזוק שכזה לא פחות מהם. רמת ידיעותיו של הכפרי בלימוד התורה היו מועטות מאד, קיום המצוות נעשה כמי שכפאו שד, למחצה ולשליש ולרביעי, וכל הליכותיו היו כשל כפרי מגושם. באותם שעות היה מהרהר הרה"ק מפרמישלאן לעצמו, שמא נתקיים בבניו של הכפרי דינא דגמרא 'דיו לבא מהדין להיות כנידון', ואין בניו של הכפרי יכולים להגיע למדרגה גבוהה משל אביהם.

במיוחד הציק לו ידו הסגורה של הכפרי לכל דבר שבצדקה. הכפרי היה קמצן נורא וליבו היה קשה כאבן. כל שמץ של רחמים לא היה בנפשו לנוכח אביונים שביקשו את עזרתו. שוועת עניים לא נכנסה באוזניו וצעקת הדל לא נגעה ולא פגעה בו. פעמים הרבה היה הרה"ק שומע מתוך חדרו את עוברי האורח מתחננים אליו שייתן להם להיכנס לביתו ולהינצל מהקור העז השורר בחוץ. עניים ואביונים היו משוועים לפת במלח ולמים במשורה, ואילו הוא אוטם ליבו וכפתן חרש לא ישמע.

בתחילה ניסה הרה"ק מפרמישלאן את כוחו בדברי מוסר ותוכחה. פעמים רבות היה אומר לפניו מאמרי חז"ל ודברי הקדמונים בשבח ובמעלת מצוות הכנסת אורחים וגמילות חסדים. אף היה מוסיף ומתבל את דבריו בסיפורי צדיקים נאים ובהבטחות הטובות השמורות לבעלי החסד בזה ובבא, אלו הדברים אשר אדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. אלא שכל דבריו לא הועילו מול ערלת לבבו של הכפרי והוא נשאר עקשן ועומד על שלו.

נענה לה הרה"ק מפרמישלאן ואמר לה במתינות: ודאי שצודקת את, אך יערב נא בקשתי שתואילי נא להמתין עד הערב. התפלאה הרבנית מאוד ולא הבינה מדוע מסרב בעלה לתת לה את הכסף עד הערב, אך קיבלה את דבריו בהכנעה והחרישה.

כאשר נטו צללי ערב והרה"ק מפרמישלאן יושב בבית המדרש ועוסק בתורה, נכנס לפתע משרתו של אחד מעשירי העיר אל בית המדרש, כשהוא תר בעיניו ומחפש אדם כלשהוא. רק משהבחין בהרה"ק מפרמישלאן יושב והוגה בתורה, ניגש אליו והניח בכף ידו את מטבע הזהב האדום

לחם להאכיל ובגד להלביש

היה זה בשנים שקודם הנהגתו של הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, הפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו ומשפחה ברוכה הייתה כריחיים על צווארו, לדאוג להם למזון ולמחיה ולכל צרכיהם. נמנה הרה"ק מפרמישלאן וגמר בדעתו כי את ההשתדלות הראויה עליו לעשות באופן שיחפש לעצמו משרה כמלמד באחת העיירות, ואת הכסף שיקבל תמורת עבודתו יביא לביתו.

וכך היה המנהג באותם הימים: בשונה מבני הערים הגדולות שהיו שולחים את ילדיהם למלמדים מקומיים אשר היו מרביצי תורה לקבוצות נערים שהיו מתקבצים ובאים לבתיהם, וכל הוצאות המלמד ומשפחתו היו מתחלקים בין כל הורי הילדים, הרי שהכפריים שהתגוררו בעיירות וילדיהם במקרים רבים היו הילדים היחידים בעיירה ומלמד כמובן לא התגורר שם, היו שוכרים מלמד ומביאים אותו להתגורר עימם בביתם, והוא זה שהיה מחנך את ילדיהם.

הכפרי היה מקצה בתוך ביתו חדר צדדי למגורי המלמד, ומתקין עבורו מיטה שולחן ומנורה. את סעודותיו היה אוכל על שולחן הכפרי, מפיתו אכל וממימיו שתה, והיה מקבל משכורת קבועה. כדי לשמור על הרצף היו המלמדים הללו עוזבים את ביתם למשך מחציות השנה, זמן קיץ וזמן חורף, ולא היו חוזרים לביתם אלא לכבוד המועדים: בסיום זמן חורף לכבוד חג הפסח ובסיום זמן קיץ לכבוד ירח האיתנים, ראש השנה יום הכיפורים וסוכות.

מכיון שהוצאות לא היו לו למלמד במשך כל אותם חדשים בהם היה יושב אצל הכפרי, היו נוהגים הכפריים לתת את משכורת המלמדים בסיום כל זמן זמן. בשעה שהמלמדים היו מתכוננים לצאת למסע ולחזור אל בני משפחותיהם שחיכו להם בערגה, היו הכפריים מכינים להם אמתחת גדולה ובה צידה לדרך הגונה: מיני תרגימא, פירות יבשים וקטניות מתוצרת השדות, וכמובן שהיו משלמים להם את משכורתם המלאה עבור כל אותם חדשים שהיו אצלם.

המלמדים שהגיעו לביתם עם צרור כספם היו ממהרים לשלם את החובות שהצטברו בביתם במשך כל אותם חדשים שלא היו בבית, אם אצל התנווני ואם אצל הקצב וכיוצא בזה, ולאחר מכן היו קונים את צרכי החג בהרחבה, ואת יתרת הכסף היו נותנים לנשותיהם שיהיה להם לחדשים הקרובים.

ביקש איפוא הרה"ק מפרמישלאן להשיג לעצמו משרה של מלמדות שכזאת באחת מהעיירות, אלא שהדבר לא בא לו בנקל. מתברר שהביקוש היה רב מההיצע, ומלמדים רבים, מהם מנוסים ומוכרים, התחרו על מעט המשרות הפנויות. כיתת הרה"ק

אוצרותיהם של מגידים

עבר ביתו כשמאומה אין בידו. נכנס הרה"ק מפרמישלאן והכל קבלוהו בשמחה ובתשואות ובהודאה להשי"ת על שזכו לשוב ולהתראות מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. לאחר שנח מעט מדרכו, העיזה הרבנית ושאלה אותו ברמיזה אודות הכסף שהביא עימו, שכן הזמן קצר והמלאכה מרובה ועליהם להספיק הרבה לפני חג הפסח.

עננה לה הרה"ק מפרמישלאן ואמר לה במתינות: ודאי שצדוקת את, אך יערב נא בקשתי שתואילי נא להמתין עד הערב. התפלאה הרבנית מאוד ולא הבינה מדוע מסרב בעלה לתת לה את הכסף עד הערב, אך קיבלה את דבריו בהכנעה והחרישה.

כאשר נטו צללי ערב והרה"ק מפרמישלאן יושב היה בבית המדרש ועוסק בתורה, נכנס לפתע משרתו של אחד מעשירי העיר אל בית המדרש, כשהוא תר בעיניו ומחפש אדם כלשהוא. רק משהבחין בהרה"ק מפרמישלאן יושב והוגה בתורה, ניגש אליו והניח בכף ידו את מטבע הזהב האדום.

על הפסוק (בראשית כח כ): 'וַיִּדַר יַעֲקֹב נְדָר לְאֹמֶר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמַרְנִי בְּדַרְךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ, פִּירַשׁ הַרְה"ק רבי שלמה מלוצק זיע"א, מגדולי תלמידיו ומוציא לאור דברות קדשו של הרה"ק המגיד ממזריטש זיע"א, בספרו 'דברת שלמה', כי בקשתו של יעקב אבינו לא הייתה כפשוטו, לחם למאכלו ובגד למלבושו, כי אם להכנסת אורחים ולגמילות חסדים, ליתן לאחרים לחם לאכול לעניים ולאורחים, ולהלביש ערומים. מפרש הרה"ק מלוצק כי יראת הבורא יתברך היא שער הפרנסה, שכן על ידי מידה זו נמשכת הפרנסה וזוכים לעשירות, וכמרומו בפסוק (ישעיה לג ו) 'רְאֵת ה' הִיא אֲצִוְרוֹ'. וזהו שאמר יעקב אבינו 'אם יהיה אלקים עמדי', שזוכה למידת יראת שמים, הרי שעל ידי זה ישפיע לי עשירות, ובזה אוכל לקיים מצוות הכנסת אורחים וגמילות חסדים.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק מפרמישלאן עמד משתומם לנוכח דברי הכפרי. הוא אפילו לא ניסה לדבר אל ליבו, ביודעו כי הדבר לא יעלה ולא יוריד, ומה ייתן לו ומה יוסיף לו לשון תחנונים שידבר אליו, היה ברי לו שבוודאי הוא לא יוותר לו גם על פרוטה אחת. אכן לא חלפו רגעים והכפרי חל לחטט בחפציו של הרה"ק מפרמישלאן ובמטרה למצוא בהם דברי חפץ שבהם ישולם החוב.

לא ויתר הכפרי אפילו על פרוטה אחת. הוא נטל מהמלמד את מעיל הפרווה שלו, הוסיף ולקח כמה ספרים עבים שדומה היה עליו כי יוכל למוכרם בסכון הגון, ולסיום אף לקח את שעונו הפשוט. כל זאת יחד היה בעיני הכפרי שוים כעשרים רובלים, כסכום החוב שהיה חייב לו.

משיצא הרה"ק מפרמישלאן מעל פניו של הכפרי בדרכו אל ביתו, הייתה שמחה של מצוה ממלאת את לבו הטהור. אמנם כיסו היה ריק, ואף חפציו וספריו נלקחו ממנו, אך הוא חש בהתרוממות הרוח על מצות הצדקה וההכנסת אורחים שעלה בידו לקיים בהידור רב.

רק משנכנס לעירו נזכר הרה"ק מפרמישלאן בבני ביתו היושבים ומצפים לבואו, כסבורים הם שצורו כספו בידו, ואילו עתה שב אליהם בידיים ריקות ובחוסר כל. הרה"ק מפרמישלאן כדת מה לעשות, שהרי החובות מימי החורף חייבים להפרע, שלא לדבר על צרכי החג שעליו לקנות, ולפתע צד את עיניו נצנוץ מפתיע משולי הדרך.

התקרב הרה"ק מפרמישלאן למקום הנצנוץ ולא האמין למראה עיניו: מטבע אדום של זהב טהור מוטל היה על האדמה כאבן שאין לה הפוכין, משל ממתין ומחכה הוא למי שיבוא וירימונו. יודע היה הרה"ק מפרמישלאן היטב את שוויו העצום של מטבע זה, פי כמה וכמה ממשכורת שנתית של מלמד, והנה עליו להתכופף ולהרימה והכל על מקומו יבוא בשלום.

באותה שעה נמלך הרה"ק מפרמישלאן בדעתו ואמר: אם אכן ממון זה מוכן ומזומן הוא לי מן השמים, בוודאי שהמטבע תגיע אלי גם בלי שאזדקק להתכופף אליה ולהרימה. ובהחלטה איתנה ואמיצה המשיך הרה"ק מפרמישלאן כשהוא מותיר את המטבע על מקומו, צועד אל

משנקה נפשו של הרה"ק מפרמישלאן לראות את התנהלותו האכזרית של הכפרי לכל המתדפקים על דלתותיו, פנה אליו ונתן לו הצעה שאי אפשר לסרב לה: מכאן ואילך, אמר לו הרה"ק מפרמישלאן, תשנה מהרגלך ותתחיל לקבל פני כל אורח שיזדמן לביתך בסבר פנים יפות, מבלי כל קשר למעמדו וליכולותיו הכספיות. הכנס אותו לביתך והתקן לו מיטה מוצעת כדבעי למען יוכל לחלץ את עצמותיו. מלבד זאת, אף תוסיף ותאכילהו ותשקהו ביד רחבה וכיד המלך, ממיטב המאכלים והמשקאות שיש בביתך. שמא תאמר: מי ישלם על כל זה? דע לך כי אנכי מוכן ומזומן לשאת בעול כל הוצאות אלו! הלא עובד אני אצלך כמלמד, ובכן, התקן לעצמך פנקס מיוחד ובו תכתוב את כל ההוצאות שהיו לך על האורחים, וממשכורתני תנכה את כל הוצאות אלו.

הצעה שכזאת כבר לא היה המלמד יכול לסרב, הוא קיבל את הדברים ברצון והבטיח להרה"ק מפרמישלאן כי הוא אכן יקיים את הדברים במלואם. מיום זה ואילך היה ביתו פתוח לרווחה וכל אורח יקבל את כל אשר הוא נזקק לו.

אמנם עוברי האורח כבר היו רגילים משנים קדמוניות שדלתות ביתו של כפרי זה נעולות וסגורות בפני אורחים, אולם אותם אורחים שעדיין לא ידעו זאת וניסו את מזלם בביתו של הכפרי הופתעו לגלות את מידת ההכנסת אורחים המופלאה שנוהג בה הכפרי והם סיפרו זאת לחבריהם. מפה לאוזן עברה השמועה ועוף השמים הולך את הקול כי הכפרי שינה את הליכותיו וכי הוא הפך למכניס אורחים לבבי. איש לא ידע את הסוד העומד מאחרי שינוי זה, אך גם התעיינו בכך יתר על המידה. דיים לאורחים שהם מתקבלים בסבר פנים יפות.

חדשי החורף עברו ביעף, רגלם של עוברי דרכים הייתה מצויה בביתו של הכפרי לשמחתו הגדולה של הרה"ק מפרמישלאן, ואדהכי והכי כבר הגיע ראש חודש ניסן, הוא הזמן בו המלמדים היו נוהגים לעזוב את הכפרים ולשוב למשפחותיהם המחכות להם ולחוג עימם בצוותא את חג הפסח. גם הרה"ק מפרמישלאן בא כדי להיפרד מהכפרי ולקבל את משכורתו החצי שנתית עמה יוכל להרנין את לב בני משפחתו המחכים ומצפים לכך לאחר שבמשך זמן כה רב נעדר מביתם.

הכפרי הודה למלמד על עבודתו, ואף אמר כי ניכר שיפור של ממש במצבם הרוחני של ילדיו, עד כי פנים חדשות באו אליהם. אין הם יותר נערים גושמים וחטרי תועלת ותוחלת, אלא הפכו לבחורים מחונכים ויודעי ספר. אף את המשכורת, המשיך הכפרי ואמר, אשלם לך עד הפרוטה האחרונה, אלא שתחילה לכל עלינו לעשות חשבון צדק, שהרי כדברך עלי לנכות ולהוריד ממשכורתך את דמי הכנסת האורחים.

הוציא הכפרי את הפנקס והחל לחשב חשבונו של עולם. לאחר שעה ארוכה הפכו פניו של הכפרי להיות מכורכמות וחמוצות. החשבון המפורט העלה שלא זו בלבד שלא נותרה למלמד פרוטה אחת בשכרו, אדרבה, ההוצאה יתירה על השכר, ועוד נותר כאן חוב שהמלמד חייב לו. ההוצאות של האורחים הם כעשרים רובלים יותר מהמשכורת המתואמת, ויואל נא המלמד לשלם את חובו כאשר אמר.

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המבואר
10 כרכים של מוסיקת נגינת
הביאור המפורט על כל ספר האור החיים היום
"אור החיים" - סדרת עניינים
"אור החיים" - מקורות מודרניים
ביאור ושיעור
עשירי מודרני עדי

אור החיים המבואר
תוכנית שיעורי מכוני הביאור "אור החיים"
רילקונס מאורי החיים
ביאור מפורט עיון הכתובות בית הלימוד
"אור החיים" - אגרות חיים
הערות עיונים מפורטות
עשירי מודרני עדי

עוז והדר
חיים של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

44-20-8806-0176 (אדיסון) (718) 437-0054
להשיג בתנאות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

אודות אברכי כולל אימתי מותר להם ליקח מקרנות צדקה | לגרום לקטן "להתעסק" בשבת | "האכלת" מחמצת / שאור | פרנסה מתיירות חו"ל | האם בכל פעם שמבחין בלחם המושלך על המדרכה מחויב להרימו ולהניחו בכבוד

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

לו ליקח עד כדי שיהא לו בטחון לשנה, אבל אם אביו מבטיח לו שיפרנסו, וכ"ש בזמנינו שבהרבה מדינות לפי חוקיהם עד י"ח שנה האב חייב לפרנס את בנו, לא נוכל להתיר לבן ישיבה, או לכל בן הסמוך על שלחן אביו, ליקח מעשר עני כדי להבטיח עצמו כשמובטח ועומד וכמ"ש.

וביאתי במק"א שאם אב מחזיק את בנו לאחר חתונתו מכספו הפרטי ולא מכספי צדקה, יש לו גם שותפות במצות ת"ת, ואם מנכה את הסכום שמחזיקו מצדקה, יש לו אמנם מצות צדקה אבל אין לו שכר תורה, שלזה זוכה רק כשמחזיקו משלו ואין לך זכות כמוהו.

ונראה עוד שבגמרא ב"מ מיירי באופן שניחא ליה לקבל כדי צרכו גם ממקום אחר ולא מקפיד ליטול מאביו דוקא, וע"כ לוקח צרכיו מצדקה, וכשיעור זה שקיבל מצדקה מפחית מהסכום שנוטל מאביו, שאביו בדרך כלל מחזיקו ועכשיו מקבל במקום זה מצדקה, אבל אם יש לו סכום קבוע מאביו כדי צרכיו, ורוצה להוסיף עוד ממעשר עני או מצדקה ליתר בטחון או לצורך מותרות, לא הותר והוא גזל עניים. (ונראה פשוט שאם מקבל בארץ ישראל מביטוח לאומי או השלמת הכנסה וכדומה כשצריך לכך, דינו כקבוע ולא יקח מעשר עני כשיש לו כעת כדי צרכו).

ונראה דאף שבמשנה סוף נגיעים תנן שלבנו, עבדו ושפחתו קונה קרבן עני, ומשמע שדין הבן כעני, היינו לענין שלא מחייבין את האב שמחזיקו לשלם עבורו לקרבן עשיר, ולרבי יודא ה"ה אפילו לגבי אשתו, אבל עדיין אין לו להבן זכויות דעני לקבל צדקה כשיש לו מאביו ומוכן לקבל ממנו.

שכל שכיר ועלולים לפטרו, ומ"מ לא יעלה על הדעת שבשביל כך מגיע לו מעשר עני, ואם יש לו לצרכיו המינימליים מכספי ביטוח לאומי, וכן במה שמקבל מהכולל ובדרך כלל הם משלמים ולא מפטרים, הוא ככל שכיר שיש לו פרנסה, ורק במקרה מוגדר שמהכולל אכן לא משלמים לו, ונראה שמצב הכולל בסכנה ועלולים לסגור אותו, ויישאר אז בלי פרנסה, בזה מותר לו ליקח ממעשר עני כיון שחיי תלויים לו מנגד ודינו כעני.

ונראה עוד שגם בן הסמוך על שלחן אביו אינו יכול ליקח מעשר עני, שהרי מקבל מאביו את צרכיו ואינו עני. ואף שבגמרא ב"מ יב. מובא שאם סמוך על שלחן אביו הוא עני ולוקח מתנות עניים, נראה שהתם מיירי שאביו אמנם בינתיים נותן לו צרכו, אבל הבן לא מרגיש שום התחייבות לזה מאביו ועלול בכל רגע להפסיק לתמוך בו, בזה שפיר מותר

בני ישיבה ואברכי כולל ליקח מכספי צדקה

שאלה: אודות אברכי כולל אימתי מותר להם ליקח מקרנות צדקה.

תשובה: נראה שגדר עני כדי לקבל מעשר עני היינו שאין לו מאתיים זוז שהוא מה ששיערו חז"ל בזמנם שמספיק לפרנסה של שנה אחת, ולמעשה בזמננו יהא הגדר שאין לו קרן להתפרנס מן הרווחים שלה, או עבודה מסודרת, ואז יכול לקחת ממעשר עני או צדקה, ולפי זה שמעתי שיש שמורים שאברכי כולל, כיון שראשי הכולל משלמים רק כשיש להם, ואין לבעל הכולל אחריות אישית להם, דינם כעניים ומותר להם לקחת מעשר עני עד שיהא בידם כדי פרנסה לשנה אחת.

ומצאתי כהוראה זו בספר "דרך אמונה" (מהגר"ח קניבסקי זצ"ל) ואעתיק את לשונו, "נראה שהלומדים בכולל או בישיבה ויש להם שם שכירות קבועה כל חודש כדי צרכם לחודש זה, כיון שהנהלה לא התחייבה לתת להם אלא אם יהיה להם, ואם לא יהיה להם אי אפשר לתובעם בדין, או רשות ביד הנהלה להפסיק לשלם כשירצו, דינם כעניים ממש המתפרנסים מן הצדקה, ומותר להם ליטול צדקה לקט שכחה ופאה ומעשר עני אם אין להם מאתיים זוז, אבל אם הנהלה התחייבה לתת משלהם אם לא יהיה להם, וגם אי אפשר לסלקו תוך השנה, אז היה כאלו יש להם פרנסה לשנה וכן כל כה"ג עכ"ל (פ"ט דמתנ"ע הלכה י"ג בה"ל).

ולע"ד אינו כן, וזהו קולא גדולה במצות צדקה,

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הבן תורה עצמו, מפסיד להרבה פוסקים אם לוקח מקופת עזר לצדקה כשאין צריך לכך, שאז התורמים נעשים שותפין בתורתו, ולכן נראה בכ"ז כדברינו הנ"ל בס"ד.

ומיהו עיין ב"אור החיים" ר"פ כי תשא שבעסק ישכר חבולון אין הלומד תורה מפסיד כלל, רק מקבל שכרו משלם, ונראה שדבריו אמורים במקרה שלוקח רק עבור ההכרח שיוכל ללמוד, אבל כשנוטל בשפע כדי שיוכל ללמוד בהרחבה, מבואר במפרשים שהנתון נעשה שותף. ומ"מ אם רק בזה יכול ללמוד במנוחה ולהתעלות, הלא בזה נחת רוח להקב"ה יותר ויעשה כן, עיין בשאלות מהגאון רבי חיים מוולוז'ין (ב) כמ"ש.

ליתן לבן תורה די מחסורו, מקיים בזה מצות צדקה אי באמת חסר לו, ומה נחשב לצורך, זה תלוי בכל מקום לפי המקובל, והלא נותנין לעני אפילו סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו אם חסר לו, ולכן הזכות נתונה לקרובי הבן - תורה לתת לו מה שחסר לו כהנ"ל גם מכסף מעשר, אבל היינו עד חצי כסף המעשר שלו דוקא ולא יותר, שצריך לתת לעניים ממש עכ"פ חצי כסף מעשר שלו וכמבואר בפוסקים, והיינו אם הקרובים הבני - תורה אינם עניים ממש. ובזמנינו נהגו להקל בכ"ז בבני תורה, ואין בודקים, רק כל בן תורה, אפילו יש לו כדי צרכו, מקבל, אם ירצה, הטבות לבני תורה מכספי צדקה, שרוצים להרים את מצבם של בני התורה ואת כבודם, שבזה יתרבו בס"ד הלומדים, ובכל דור ודור יש לפסוק בזה כפי צורך הדור. וכל זה מצד הנותנים, אבל

ומיהו מנהלי הכוללים נהגו ליתן לכל אברך אפילו יש לו, ושמעתי הטעם שבזה הוא נעשה קשור ומחוייב לסדרי הכולל, ומטרתו לחייב האברך ולא נחשב כנדבה בעלמא, וכעין זה מצינו במהר"ל לגבי מה שישאל אמרו נעשה ונשמע ומוכנים לקבל תורה ברצונם, והקב"ה רצה שיהיה בכפייה דוקא, שנדע שאין בידינו להשתמש, (ומו"ר הגר"מ שניידער זצ"ל מסר נפשו ולא הסכים לקבל כסף מהורי הלומדים אצלו אף מאלו שהיה להם כסף, שחשש שירגיש ביחס לתלמידים אלו יחס מיוחד שלא מגיע להם, ורצה שיהיו הכל שוין אצלו). וכל זה מכולל, אבל ליקח ממוסדות צדקה כאילו הוא עני לא שריגן לו. וכל זה הוא לגבי שלא יקחו הבני תורה מקופה של צדקה המיועדת לעניים, אבל ודאי שאם רוצה

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א אב"ד ק"ק באר ישראל

וההחמצה מתפתחים טוב יותר. השאלה היא האם יש בעיה בדבר מבחינה הלכתית בשבת בבוקר, לא עושים פעולת לישה ב"האכלה" זו, אלא פשוט שופכים מעט קמח ומעט מי-ברז לתוך הקערה שבה המחמצת.

תשובה: הפעולה אסורה.

נחלקו תנאים אם נתינת מים על קמח בלי מגע יד אדם אסורה מן התורה משום לישה. להלכה, נקטו רוב הפוסקים שאין בכך איסור תורה, ורק לדעת בעל התרומה יש בזה משום מלאכת לש מדאורייתא. אך גם הרמב"ם והשולחן ערוך שהסכימו שנתינת קמח עם מים אינה אסורה מן התורה, הסכימו שמדרבנן הדבר אסור. ולכן נתינת קמח ומים למחמצת אסורה. כמוכן, צריך לזכור שמלבד איסור הלישה מדרבנן, ישנה כאן בעיה נוספת של 'מכין משבת לחול', מאחר ותערובת זו משמשת לפעולת אפייה שניתנת לביצוע אך ורק בימי החול. ולכן גם אם לא היה נחשב הדבר ללישה היה אסור "להאכיל" את המחמצת בשבת.

הבנה, לעשות את המלאכה באופן שאינו מוכרח לכך, וכגון לתת לו לשחק ליד מתג החשמל באופן שמזוקק את האפשרות שהוא אכן ילחץ על המתג, ויש מחמירים גם בזה.

אמנם יש לידע כי כל מה שנמצאו מן הפוסקים שהקלו במלאכה דרבנן הוא רק כשהקטן עושה מלאכה דרבנן לצורך עצמו, אך לאחרים ודאי אסור. בשאלה שלפנינו, אם קיימת סכנה מוחשית שתפרוץ שריפה, יכולים לרמוז לקטן, ואף לומר לו במידת הצורך אם אין אפשרות לומר לגוי. אך בדרך כלל הדבר לא מצוי במכונות הייבוש בזמנינו, ולכן צריך להזהר ולא להקל ראש בדבר.

מקורות לעיין והרחבה: או"ח סימן שמ"ג.

ראה פסקי תשובות שם שהביא דעות הפוסקים. וראה סימן רנ"ט סעיף ז' ברמ"א.

האכלת מחמצת / שאור

שאלה: בביתנו נהגנו להתפוח את החלות

באמצעות שאור אמיתי ולא באמצעות שמרים סינטטיים. העבודה קצת יותר קשה, אבל לכבוד שבת עושים מעל ומעבר. לאחרונה נודע לי שבכדי שהמחמצת (שאור) שעומדת כל השבוע בקערה במרפסת המטבח, תפעל כמו שצריך, כדאי "להאכיל" אותה בקמח ומים חמימים בשעה קבועה מדי בוקר, כך החיידקים שעושים את פעולת השאור

לגרום לקטן "להתעסק" בשבת

שאלה: מרים נשארה בבית כדי לשמור על

יוסי הקטן בעוד כל שאר בני הבית יצאו לסבב "קידושים" בבוקרו של יום שבת קודש האחרון. היא השגיחה עליו לבל ייזנק ולבל יזיק. והנה, רגע אחד של חוסר שימת לב ודלת חדר הכביסה נשמעה נטרקת. מרים עזבה את הספר ורצה לראות מה אירע, מסתבר שיוסי הספיק ללחוץ על כפתור ההפעלה של מייבש הכביסה שבו היו כמה חולצות יבשות שהמתינו לגיהוץ.

מרים חששה שהחולצות ייזנקו ואולי אף תפרוץ שרפה, וב"הברקה" של רגע פנתה אל יוסי ואמרה: יוסי, קודם תוציא לי את החולצה. יוסי הנבון מיהר להוציא את החולצה, אך כמוכן ברגע שפתח את דלת המייבש, נכבתה המכונה ומרים מיהרה להוציא את יוסי מהחדר.

האם היה מותר לה לגרום ליוסי לעשות את הפעולה של פתיחת הדלת, ביודעה כי בגילו הצעיר הוא בוודאי אינו מודע לכך שפתיחת המייבש מכבה אותו?

תשובה: האמירה לקטן לעבור על איסור שבת,

אסורה להלכה אפילו במלאכה דרבנן ובכלל זה במלאכה הנעשית כלאחר יד וב"מתעסק".

בכלל איסור אמירה לקטן, אסור גם לרמוז לו. ואולם יש שהתירו לגרום בעקיפין לתינוק שאינו בר

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

לטיול בעלמא, אלא מתוך היתר לבריאות הגוף ומנוחת הנפש, או לחיזוק בשלום הבית והקשר בין בני הזוג והילדים.

הרמת לחם המושלך ברחוב

שאלה: האם בכל פעם שמבחין בלחם המושלך על המדרכה מחויב להרימו ולהניחו בכבוד.

תשובה: לא. ומה שאמרו (עירובין סד, ב) "אין מעבירין על האוכלין" לא נוגע לפת שכזו, מאחר והיום אין מי שאוכל לחם מהרצפה, הרי שאינו כבר בגדר 'אוכלין'. אך ודאי שאין לאבד אוכל ולהשליך לחם בביוון משום בל תשחית.

פרנסה מתיירות חו"ל

שאלה: ברצוני לפתוח לפרנסתי סוכנות תיירות ולשם כך אצטרך לשכנע קבוצות לנפוש ולערוך אירועים בחו"ל. האם מותר לכתחילה לעסוק בזה.

תשובה: מבין בתרי שאלתו ניכרת אמונתו האיתנה "ביושב חוץ את כל העולם כולו מקרני ראמים ועד ביצי כינים" (עבודה זרה ג, ב) שזימין לו כל צרכו בהכשר ובכבוד.

אכן אין זה מלכתחילה לשכנע יהודים לצאת לחוץ לארץ, ועדיף למצוא תחום פרנסה אחר. אמנם אם פונים אליו ורוצים לארגן דרכו נסיעה לחו"ל, יוכל למלא משאלותיהם, מתוך הנחה שלא נוסעים

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

כלל ישראל תדרשוני לטובה

מדרש רבה המבואר והמשולב

עם "ליקוט אמרים" מתורת החסידות והמוסר

כלל ישראל הומניט' מדרש' לדרשה

במאה העשרים ושלוש, כשהיה חסידות נכחדה, נשאלו רבותינו על מה נשען חסידותנו? והתשובה היא: על התורה. חסידותנו היא חסידות התורה, חסידות המצוות, חסידות המצוות. חסידותנו היא חסידות התורה, חסידות המצוות, חסידות המצוות. חסידותנו היא חסידות התורה, חסידות המצוות, חסידות המצוות.

עוז והדר

חיים של תורה

מרכז הומניט' - 1800-22-55-66

חברת התורה והמוסר

פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא קמא דף כד-ל

לזה, שהרי אפילו ישן שאי אפשר לאדם בלא שינה
חייב בנזקין, כ"ש בשיכור שהוא פושע גמור.
עוד כתב הב"ח שאין לפוטרו מטעם שהזיק זה
הגיע מתוך שמחה של מצוה, ולא התכוין להזיק,
וסיים וכתב כלל העולה שזה המזיק חייב לשלם
ארבעה דברים, אלא דמי הבושט פטור, ואם אין לו
ישלם לאחר זמן.

נכנס לחדר חבירו להקיצו ושב את משקפיו

בגמ': שאין דרכם של בני אדם להתבונן בדרכים
(בבא קמא כז, ב).

בש"ת קנה בושם (ח"א סי' קנד) דן באדם
שביקש מחבירו שיבוא להקיצו בבוקר, כשבא
להקיצו דרך על המשקפים של הישן שהיו מונחות
על הרצפה תחת קצה המטה, ונשאל האם חייב
לשלם על הנזק, או שמא כיון שחבירו ביקש ממנו
שיבוא להעירו, לא היה עליו להעלות בדעתו שעל
הרצפה מונחות המשקפים שלו.

בתשובתו כתב הקנה בושם עפ"י המבואר
במשנה שהמניח את הכד ברה"ר ובא אחר ונתקל
בה ושברה פטור, ובגמ' (לקמן עמוד ב) ביאר ר'
אבא בשם ר' עולא לפי שאין דרכם של בני אדם
להתבונן בדרכים, וממילא גם בנידון המשקפים אין
דרכם של אדם להתבונן, ומי שדרך על המשקפים
הוא אונס גמור.

בפתחי חושן (נזיקין פ"ח הערה כה) כתב לדון
בדבריו, שהרי יש לאדם רשות להניח את משקפיו
בחדרו, ובאופן כזה הרי לא אומרים שאין דרכם
של בני אדם להתבונן בדרכים. ועוד שדוקא
בדרכים אמרו שאין דרך להתבונן משום שענינו
למעלה או משום שהוא בעל מחשבות, אבל לא
ברשות היחיד, ומכל מקום כתב שאפשר שיש
לפוטרו משום שהישן פשע, שהרי ידע שחבירו
יבא להקיצו והרי זה כהניחם במקום דריסת
רגלים, וצ"ע.

אמירת שקר כדי להציל ממונו מיד עושקו

בגמ': בן בג בג אומר, אל תיכנס לחצר חבירך
ליטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו כגנב,
אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל (בבא
קמא כח, א).

בסוגייין, בן בג בג אומר, אל תיכנס לחצר חבירך
ליטול את שלך שלא ברשות, שמא תראה עליו
כגנב, אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל.
וכן הוא בירושלמי (סנהדרין פ"ח ה"ג), בן בג בג
אומר לא תגנוב את שלך מאחר הגנב, שלא תיראה
גונב.

וכתב בשער משפט (סי' שמח סק"א) בשם
הסמ"ק בשם רבינו יונה, שדברי בן בג בג אינם רק
בגדר עצה טובה, אלא איסור הם, שאסור לאדם
לגנוב את שלו מאחרי הגנב כדי שלא יראה כגנב,
והלכה כבן בג בג, ותמה על שהשמיטו הרמב"ם

וביאר בפנינים יקרים (החדש פרשת קדושים),
על פי דברי התוספות שלפנינו, שהאב והאם כל
אחד נותן חמשה חלקים, והקדוש ברוך הוא נותן
עשרה, לפי זה יש לומר, דבאמת אם אביו לבדו
או אמו לבדה ציוו אותו לחלל שבת, לא היה צד
לומר שיחלל שבת, כיון שכל אחד ואחד מהם יש
לו בנן רק ה' חלקים, ואילו לקדוש ברוך הוא יש
בו עשרה חלקים, ומהיכי תיתי לבטל את מצות
הבורא בעוד שחלקו כפול משל אב או אם. אמנם
באופן ששניהם גם יחד היינו האב והאם ציווהו
לחלל שבת שאז יש ה' חלקים נגד ה' חלקים, היה
מקום לומר דאולי ישמע להם, וזה בא הכתוב
להוציא מלב הטועים לידע ולהודיע כי 'כולכם
חייבים בכבוד'.

שיכור שהזיק בפורים

במשנה: משנה אדם מועד לעולם בין שוגג בין
מזיד בין ער בין ישן (בבא קמא כו, א).

ביום של שלמה (ב"ק פ"ג סי' ג) כתב ששיכור
אעפ"י שהוא יותר משכרותו של לוט, שהזיק
לחבירו, פשוט שחייב, שהרי אדם מועד לעולם,
בין שוגג בין מזיד, בין ער בין ישן, בין אונס בין רצון.
ואל"כ כל שונא ישתכר על חבירו להזיקו,
ויפטור, ואפילו בפורים שמחויב להשתכר, מ"מ
אין כוונת רבותינו כדי שישתגע, רק כמו שכתב
הרמב"ם (מגילה פ"ב ה"טו) צריך להשתכר להיות
נרדם בשכרותו.

ובשו"ת ב"ח (ישנות, סי' סב) דן בדבר ראובן
שסעד במסיבת וסעודת חתן וכלה, וזרק זכוכית
אל הכותל כמנהג השוחטים במזרקי יין מתוך
שמחה, וטוען שמעון שהזיקו בעינו שנסמית
לגמרי, ופסק הב"ח שראובן חייב ואף שטוען
שהיה שיכור, אין זה טענה, שהרי דין שכור כפקח
לכל דבריו, אלא שפטור מן התפילה, ואף אם היה
שכור כלוט, מ"מ לגבי נזקין אין ספק שחייב, משום
שהיה צריך להיזהר מתחלה שלא ישתכר כלוט
ולהזיק את הרבים, ומי הכריחו להשתכר כ"כ עד
שלא ידע מה עושה, וכיון שהאונס מחמתו הוא,
שהוא גרם זאת לעצמו, חייב בניזקין, ומביא ראיה

כלב שונשן אדם שפגע בעליו

בגמ': אבעיא להו המשסה כלבו של חבירו בחבירו
מהו (בבא קמא כד, ב).

בספר חשוקי חמד הביא כאן שאלה מענינת:
ראובן ושמעון הלכו ברחוב, ובלא כוונה, ראובן
פגע בשמעון. ראה זאת כלבו של שמעון, וכדי להגן
על בעליו נשך את ראובן, וקרע את בגדיו. האם
בעל הכלב חייב או לא?

תשובה. נאמר בשו"ע (ח"מ סימן שצה ס"א):
"המשסה כלבו של חבירו בחבירו, פטור מדיני
אדם וחייב דיני שמים. ובעל הכלב חייב חצי
נזק, שכיון שהוא יודע שאם שסה את כלבו להזיק
נושך, לא היה לו להניחו. ואם שסהו בעצמו, בעל
הכלב פטור, שכל המשנה ובא אחר ושינה בו,
פטור". ואם כן אולי היה מקום לדון שאף בנידוננו,
מה שראובן פגע בשמעון, הרי הוא כאילו שהוא
שיסה את הכלב בעצמו, כי על ידי מעשיו, הוא גרם
לכלב לקרוע את בגדיו.

אך נראה שאין לומר כך, דמכיון שראובן פגע
בשמעון בלי כוונה, ודאי שאין לומר שיש לו דין
של משסה את הכלב בעצמו, ואין לו דין של
משנה. ועוד שיעוין ביש"ש (פ"ב סכ"ט) שכתב:
והא לך הכלל, דלא אמרינן כל המשנה כו', אלא
ששינוי האחרון אינו חמור יותר מן שינוי ראשון.
ולפיכך אם התחילה הבהמה בשינוי דנגיחה,
דכונתה להזיק. אף אם האחרת חזרה ונגחה אותה
והזיקה יותר פטורה, משום כל המשנה וכו'... ונ"ל
מהאי טעמא ג"כ לא אמרינן כל המשנה לגבי אדם.
כמו שמוכח בפ' המניח (לקמן דף לג ע"א), דשינוי
האדם חמור יותר. ואינו דומה לשינוי הבהמה, לפי
שלבהמה אין דעת, ואדם יש לו דעת. ושינוי שלו
גדול יותר, עכ"ל. ואם כן בנידוננו ברור שהשינוי
של הכלב, גדול יותר מהשינוי של ראובן, וחייב
בעל הכלב חצי הנזק כדין קרן.

'כולכם חייבים בכבודי' אף כשהאב והאם יחדיו צוים לחלל שבת אסור לשמעו

בגמ': דתניא מדין קל וחומר כיצד ויאמר ה' אֱל
מוֹשֶׁה וְאַבְיָה יִרְק יִרְק בְּפִנְיָהּ הֲלֹא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים
קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום אלא דיו לבא מן
הדין להיות כנדון. (בבא קמא כה, א).

כתבו בתוספות (ד"ה קל וחומר), שמה שאמרו
ק"ו לשכינה י"ד יום, 'אומר רבנו תם, משום
דאמרינן בהמפלת (גדה דף לא, א), שהאב ואם
נותנין בו כל אחד חמשה דברים, והקדוש ברוך
הוא נותן בו עשרה דברים'.

איתא במסכת יבמות (ה, ב), 'דתניא, יכול יהא
כיבוד אב ואם דוחה שבת, תלמוד לומר, איש אמו
ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, כולכם חייבין
בכבוד'. ודקדק בספר 'פרדס דוד', דלמה לא אמרו
'יכול יהא כיבוד אב או אם דוחה שבת', ומשמע
מלשון הגמרא שרק אם גם אביו וגם אמו אמרו לו
לחלל שבת היינו סבורים שישמע להם, אבל אם
רק אחד מהם אמר לא, וצריך ביאור מה ההבדל.

'פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

אמרנו תורתו של דואג אינו אלא מן השפה ולחוץ, כי לבו כל עמו ויהיה הצער לסגור לבו, שבעת דאגה וצער בטל הוא מהלימוד, ולזאת אמרו שחסידים הראשונים היו מצניעים את קוציהם שהם הצער והדאגה שמשולים לקוצים, והיו עושים זאת כדי שלא לעכב את המחרשה, שהיא לימוד העיון שמשולה למחרשה שחורשת את השדה.

בדרך זו פירש גם את מה שאמרו, רב ששת שדי להו בנורא, כלומר שיש תיקון לאשר בנקל לא יוכל לפנות לבו ממחשבות אלו בעצה אחת, והיא לשנות אופן תלמודו, שאם עיקר לימודו שהוא רגיל בו הוא לחזור על תלמודו בלי פלפול, בבא אליו מחשבות אלו יכנס בפלפול עמוק וממילא יתבטלו המחשבות, ואם הרגלו הוא יום יום בעומק העיון ופלפול אריכתא, זה יעצור המחשבה בלמוד אגדה המושכת הלב כמים ויתבטלו המחשבות, אשר בשנותו את טעמו לסדר לימוד חדש ישמח ליבו בדבר החדש ומתבטלין המחשבות, ואפשר שזה רמז רב ששת שדי להו בנורא, שהרי רב ששת היה סגי נהור, ורוב לימודו היה לחזור על תלמודו והיה 'סיני', וכיון שרב ששת היה סיני והרגלו לחזור משנתו, לכן שם את לבו למחשבות אלו 'בנורא' כלומר בעיון עמוק שנמשל לאש.

בענין הלימוד בעיתות דאגה וקושי, אמר האדמו"ר מקוצק (אמת ואמונה אות ד) על המשנה (אבות פ"ב מ"ד) אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, שאל לו לאדם להמתין ולהתעכב מללמוד, שמא הוא איש של 'לא תפנה', כלומר שנשלח לזה העולם ללמוד אפילו אם לא יהיה זמנו פנוי.

כשאתו גנב אינו אדם רמאי, אבל אם רמאי הוא וגבר אלים שאי אפשר להוציא ממנו הממונ בגלוי, כולם מודים שיכול לעשות תחבולות בערמה כדי להציל את ממונו.

וכן ביאר בעל הברכת שמעון (קובץ זרע ברך עמ' תסו) את דברי הפני יהושע (כתובות כח). שכתב, שאם אדם הוציא שטר מזויף שפלוני לווה ממנו מעות, מותר לנתבע לכתוב שובר מזויף שכתוב בו שפרע, וכתב בהגהות ברוך טעם על ההפלאה (כתובות שם) שאין הדבר נחשב לחציפות כשמראה שובר מזויף שנאמר 'עם עיקש תתפל', עיי"ש. וקשה שבתשובת הרשב"א (ח"ג סי' פא) מתבאר שאסור לעשות דבר שקר כדי להוציא מחבירו את ממונו שהוא חייב לו בדין. וביאר בעל הברכת שמעון שזהו חילוק הדינים, שאם האדם שכנגדו אינו מתנהג ברמאות אסור לשקר לדעת הרשב"א גם אם בא להוציא את ממונו בדין, אבל אם האדם שכנגדו אף הוא מתנהג ברמאות מותר לשקר כדי להציל את ממונו, מדין 'עם עיקש תתפל'.

לימוד בעיתות קושי

בגמ': ת"ר חסידים הראשונים היו מצניעים קוצותיהם וזכויותיהם כדי שלא יעכב המחרשה (בבא קמא ל, א).

החיד"א בספרו פתח עינים כתב לרמוז במאמר זה, על האדם שלעיתים מתבטל מלימודו בעיתות צער בזמן שיש לו דאגה וכיוצא, ועל לימוד זה

והטושי"ע דין זה.

ובמנחת חינוך (מצוה רכד) כתב, שהרמב"ם והחינוך השמיטו ברייתא זו של בג בג, ואפשר שדעתם שמכיון שבלשון יחיד נשנית, נראה שרבים חולקים עליה ולכן לא פסקו כן. אך הסמ"ג (ל"ת קנה) הביא דין זה, ונראה שסובר שהוא מן התורה.

ובתורת חיים (ב"ק כז): כתב, שברייתא זו של בג בג עוסקת כשאין לו הפסד בינתיים ממה שהחפץ שלו שווה בבית חבירו, מה שאין כן כשיש לו הפסד, אינו נראה כנגב שצריך להיכנס שלא ברשות כדי להציל את שלו, ועוד כתב שדברי בג בג אינם אלא בדרך עצה טובה ושלא כרבינו יונה הנ"ל. ובאמרי בינה (ח"מ דיני דיינים סי' ט) הביא ראה לדבריו, וכתב שלכן השמיטוהו הרמב"ם והטושי"ע.

בפסקי הרי"א (ברכות פ"א ה"ב אות ו) כתב, מי שהיה האריס שלו חשוד שגונב ממנו ונוטל יותר מחלקו, אינו רשאי ליטול ממנו כלום, אלא נותן לו כל חלקו משלם, שאין אדם רשאי ליטול ממנו חבירו אלא על פי בית דין. אבל אם היה חברו אלם ונוטל משלו באונס, רשאי להתנהג בו בדרך מרמה כדי להציל את שלו, שנאמר (שמואל ב' ככ ז) 'ועם עקש תתפל', וכמו שאמר יעקב לרחל אחיו אני ברמאות, שגם לצדיקים מותר להתנהג בכגון זה ברמאות (וראה לשון הריטב"א והמאירי בבא בתרא קכג).

וכתב בשו"ת רב פעלים (ח"ג ח"מ סי' ה), שכל מחלוקת הפוסקים בזה אם מותר לאדם להיכנס לבית חבירו כדי להציל ממנו את ממונו, אינה אלא

כס"ד

ש"ס עוז והדר מניקה

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי אברהם דוב אויערבאך מאַוּרִיטֶשׁ זי"ע

בעל ה"בת עין"
י"ב כסלו תר"א

"הסטייפלער בצעירותו היה לומד בספר 'בת עין' - בכל בוקר"

הדברים המופלאים נחשפו במהלך ביקור רב-רושם שערכו ראשי 'ממלכת התורה' - עוז והדר' בראשות הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א בביתו של מרן הגר"ח, לרגל הוצאת הספר 'בת עין' במהדורה חדשה ומבוארת * הגר"ח זצ"ל גם הביע את חביבותו הגדולה לספר 'בת עין', שהיה מצוי רבות גם על שולחן אביו הסטייפלער זצ"ל

הרב פומרנץ הביא את הספר 'בת עין' אל שולחנו של הגר"ח, בשליחות קודש מיוחדת מאת כ"ק האדמו"ר רבי דוד אביחצירא שליט"א, אשר בנשיאותו ותחת עינו הפקוחה נעשית מלאכת הקודש במכון 'אור לישירים' להגדרת ספרי חסידות ומוסר, ברוב פאר והדר, עם מדורי ביאור והוספות נחוצות.

מרן הגר"ח (שליט"א) [זצ"ל] קיבל בשמחה עצומה את הספר 'בת עין' החדש, עיין בו ארוכות, הודה לרבני 'עוז והדר' על מלאכתם בעריכת הספר, והפטיר בברכת הצלחה מיוחדת לכלל העורכים. הגר"ח אף התבטא אודות החשיבות שיש בעריכת הביאורים וההפצה שלהם בקרב קהל בני התורה, אשר נפשם צמאה לחיזוק ומוסר, מתורתם של הקדמונים.

במהלך הביקור ניכרה בעליל נהרה של שמחה מיוחדת על פניו של מרן הגר"ח (שליט"א) [זצ"ל], וזאת למרות חולשתו באותו היום. הגר"ח (שליט"א) [זצ"ל] הקדיש זמן ממושך למשלחת זו של רבני המכון וראשי העורכים הנוהגים להיוועץ עם גדולי ישראל שליט"א בכל שלבי עריכת הספרים ובשאלות התורניות העולות על הפרק במהלכם.

בנו של מרן הגר"ח, רבי אברהם ישעיהו קנייבסקי שליט"א, העלה בפני חברי המשלחת של 'עוז והדר' את סיפור הדברים, אודות השייכות המיוחדת שהיתה לזקנו הסטייפלער זצ"ל עם הספר 'בת עין', קשר שנמשך גם אצל בנו יבדלחט"א מרן הגר"ח (שליט"א) [זצ"ל] וכל בני המשפחה:

"אביו של הסטייפלער, רבי חיים פרץ זצ"ל, היה ידוע בקרב בני דורו כיהודי מורם מעם, עובד ה' ותלמיד חכם מופלג. כפי שהעיד עליו בנו הסטייפלער, היה אביו ר' חיים פרץ בקי בש"ס ובשולחן ערוך, ואלו היו שגורים על לשונו ברהיטות מפליאה".

רבי חיים פרץ קנייבסקי היה תלמידו ומקורבו של הרה"ק רבי מרדכי דב טברסקי מהורנוסטייפל זצ"ל [בעל מחבר הספרים 'שושנת העמקים', 'עמק תפילה' ועוד]. הרב מהורנוסטייפל הינו דור חמישי בן אחר בן להרה"ק רבי זושא מאניפולי זצ"ל, ומגדולי אותו הדור היה, ואף נודע בצדקותו המופלגת ובגאונותו הנדירה.

בבהלה ואמרה שנודע לה שהיתה שאלה על החלב, ורק כשראתה שלא נגע בחלב נרגעה.

שאלו התלמיד שלמד עמו: 'איך הרבי ידע שלא לשתות, הלא זה מופת גלוי? ענה לו הרבי: 'אין כאן שום מופת. אלא שאיתא בירושלמי (נדרים פ"ט ה"א) שאין היצר תאב אלא בדבר האסור, והנה בכל יום כשמביאים לי את הקפה, אין לי שום תאוה לשתותו, אבל היום הרגשתי רצון מיוחד לשתות את הקפה, ולכן משכתי ידי ממנו'.

כשסיים הגאון מטשעבין לספר סיפור זה התבטא: 'סיפור זה גדול בעיני, מכל מופת אחר'.

שר התורה (עמ' 663)

הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש זי"ע נולד בין השנים תק"כ-ה, לאביו רבי דוד לבית אויערבאך מגיד מישרים דחמעלניק. בהגיעו לפרקו התחתן עם בת הגה"צ רבי נתן נטע זצ"ל רב דק"ק אווריטש.

בצעירותו הסתופף בצילם של הרה"ק ה"מאור עינים" מטשערנאביל זי"ע, הרה"ק ה"קדושת לוי" מבארדיטשוב זי"ע ועוד צדיקים. עם פטירת חותנו בשנת תקמ"ה ירש רבינו את מקומו ברבנות אווריטש, שם כיהן כארבעים שנה עד שנת תקפ"ה, אז נתמנה כראב"ד דק"ק זיטאמיר. בכל מושבותיו התפרסם ברוב קדושתו וצדקותו וכאיש מופת, ורבים התחממו לאורו.

בשנת תק"ץ עלה לארץ ישראל לחונן את עפרה, שם קבע את משכנו בעיר צפת ת"ו. בשנת תר"א פרצה מגיפה נוראה בעיר צפת אשר חללים רבים הפילה, גם רבינו נחלה אז במחלה זו, קודם פטירתו הבטיח לבני העיר "כי הוא הקרבן האחרון ממגיפת הַדֶּבֶר, ואחריו לא תהא עוד מגיפה בעיר זו", ועלתה נשמתו ביום י"ב כסליו, ומנוחת כבודו בבית החיים הישן בצפת.

השאיר אחריו ברכה ספרו הק' "בת עין" על התורה ומועדים. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

'סיפור זה גדול בעיני, מכל מופת אחר'

סיפר הגאון מטשעבין זצ"ל: בכל בוקר אחר תפלת שחרית היו מגישים לפני כ"ק אדמו"ר רבי אברהם דובער מאווריטש, בעל ה"בת עין", כוס קפה חם עם פרוסת עוגה לפת שחרית.

יום אחד כשהביאו לו את הקפה והעוגה לא נגע בהם. אחר שעה קלה נכנסה הרבנית לחדרו

את הספר במהדורתו החדשה, עם מיטב מדורי הביאור וההוספות, המשביחים את הספר ואת הלימוד בו.

בהמשך הובאו לפני הגר"ח החוברות השבועיות 'אוצר פניני החסידות' ו'אוצרות גאוני הדורות', הנערכים ויו"ל מדי שבוע ע"י מכון 'אור לשרים' שע"י מוסדות 'אביר יעקב - נהריה'. גם בהם עיין הגר"ח ממושכות, התעניין על דרך הליקוט ושייבח באורח נדיר את היוזמה הברוכה והתוצאה המבורכת "להגדיל תורה ולהאדירה", להביא את דברי התורה ומוסר ה' בכל בית יהודי, ובכדי שכל אחד יוכל להתעלות בתורה ויראת שמים כשאיתנו ורצונו הטוב".

בסוף דבריו שיגר מרן הגר"ח (שליט"א) [זצ"ל] ברכה מיוחדת אל כ"ק האדמו"ר רבי דוד אביחצירא שליט"א, ביקש להודות לו על פעליו הנשגבים בעולם התורה, בספרים נפלאים וערוכים, וביוזמות של הרבצת תורה וחסידות בקרב כל קהילות ישראל.

מהורנוסטייפל, הוא מזכיר את הקרבה שהיתה לאביו רבי חיים פרץ אצל הרב מהורנוסטייפל, וכתב: "זכמעט ברור שהובילני בהיותי ילד כבר ארבע שנים אל הגה"ק הנ"ל".

"בעדות נדירה", מוסיף רבי אברהם ישעיה לספר "העיד זקני הסטייפלער על חברותא מיוחדת שהיתה לו בימי צעירותו. וכה אמר הסטייפלער: בכל יום היה אבי [רבי חיים פרץ זצ"ל] מעיר אותי בשעת בוקר מוקדמת, והיה לומד עמי בקביעות בספר 'בת עין' [שהיה מספרי המוסר היסודיים בחצר הקודש טשרנוביל, אליהם השתייכו משפחת טברסקי והרב מהורנוסטייפל], בכדי להחדיר בי מוסר ויראת שמים".

משתתפי הביקור המרומם התפעלו בשומעם את קורות דברי הימים הללו, ועל הקשר המיוחד שיש למשפחת הסטייפלער זצ"ל ויבדלחט"א בנו מרן הגר"ח (שליט"א) [זצ"ל] עם צאצאי הרב מהורנוסטייפל זצ"ל. מכאן הבינו את גודל החביבות שיש לספר 'בת עין' בחצרו של הגר"ח, ואת קורח הרוח שהיתה ניכרת על פניו בראותו

רבי חיים פרץ קנייבסקי, אבי הסטייפלער, התאלמן ונותר עם שני בנים. ומאחר והיו בלבו ספקות לגבי דרך הנהגתו, פנה אל רבו הרב מהורנוסטייפל, בשאלה כיצד עליו לנהוג. הרב הורה לו שיינשא בשנית, ואף ברכו נאמנה כי יזכה לבן שיאיר את עיניהם של ישראל בתורתו ובצדקותו. לאחר ברכה מופלאה זו נולד לרבי חיים פרץ בן, ונקרא שמו בישראל 'ישראל יעקב'.

שם זה נתן לו אביו רבי חיים פרץ על שם זקנו של רבו הרב מהורנוסטייפל, אבי אמו הרה"ק רבי ישראל יעקב מטשערקאס זצ"ל. לימים, גדל הבן ישראל יעקב, שקד על תלמודו יומם ולילה ונעשה לאחד מגדולי הדור, הלא הוא 'הסטייפלער' זצ"ל.

בני ביתו של הגר"ח מיהרו להדגיש כי הסטייפלער ביטא פעמים רבות את חביבותו לבני משפחת טברסקי, צאצאי הרב מהורנוסטייפל, הן באגרות תורניות שהיה כותב להם, והן בכבוד רב שהיה רוחש להם בבואם אליו. במכתב שכתב הסטייפלער לאחד מנכדי הרב

הרה"ק רבי אברהם דוב מאוריטש זיע"א, בעל "בת עין" יריעה נפלאה במשנת חייו ותורתו ליומא דהילולא י"ב כסלו

דקות שלשה ערים, שכם, טבריה וצפת, ועוד כשלושים כפרים בגליל. רוב הקרבנות היו בצפת, אלפי הרוגים. תיאורים נוראיים נשתמרו בספרי הימים ההם על אותה רעידה קשה שהכתה קשות בתושבי הגליל בכלל, והעיר צפת בפרט שהיתה לחרדת אלוקים.

באותה שעה היה ה"בת עין" הרה"ק רבי אברהם דוב מאוריטש זכותו יגן עלינו, בבית המדרש שלו בעיר צפת, בין מנחה למערב.

ברעידת אדמה הדבר הראשון שצריך לעשות זה לברוח החוצה, למקום פתוח, עד כמה שניתן. אבל איך שהתחילה הרעידה, קרא ה"בת עין" לכל אלו שהיו בבית המדרש, לבוא סמוך אליו. הוא הראה לכולם, תבואו לכאן, מהר, כולם. כך התאספו כולם בסמוך אליו, ליד הארון קודש. והוא עצמו השתטח על הארץ בבכיה לה'. ויש אומרים שהוא אמר לכולם להשתטח על הארץ. מה שקרה שם היה לא יאומן, חצי תקרה נפלה, התמוטטה לגמרי, ואותו החצי השני מעל המקום בו עמד ה"בת עין" ועמו כל המתפללים, נשאר עומד וכולם יצאו חיים.

זכותו הגדולה הגנה על כל אלו שהיו אנו. ועד היום ניכר הדבר שם בבית-המדרש, כאשר חלק מביהמ"ד נראה כבנוי מחדש ואילו החלק השני נותר עוד מאז ללא שינוי. ויהי לנס.

ונפשי כעפר

הרה"ק רבי אברהם דוב מאוריטש, הבת עין, היה קדוש ונשגב. וככל שהיה קדוש, היה עניו ושפל ברוך.

הוא היה אומר: בשעה שאני אומר תורה ברבים אינני מרגיש כלל שאני אומר לפני אנשים. אני מכוון דעתי לומר להקב"ה, ומה איכפת לי אם גם אנשים ישמעו את דברי (אמרי קדוש השלם עמי יח).

גם בספר "בת עין" שזה מלא וגדוש במילי דחסידותא והדרכות לעבודת ה', הרבה מדברי תורתו עוסקים בענייני ענוה ושפלות.

בין סמטאותיה הותיקות של העיר צפת, יש בית-כנסת עתיק הנקרא בית הכנסת העתיק של ה"בת עין".

בבית כנסת זה יש לוח מצבה שכתוב עליה: מה נורא המקום הזה, בית מדרש ר' אברהם דוב האדמו"ר מאבריטש זצ"ל שחזה את הרעש הגדול על צפת תובב"א בשנת תקצ"ז ובזכותו הגדולה ניצל חצי בית המדרש מחורבן, והאדמו"ר ותלמידיו שרדו בחיים".

הסיפור שמאחורי המצבה, אירע ביום כ"ד טבת שנת תקצ"ז, אחרי הצהריים.

צפת, שידעה במשך השנים כמה וכמה רעידות אדמה, חוותה רעידת אדמה עוצמתית ונוראה, רעידת אדמה שהחריבה במשך כמה

מה שקרה שם היה לא יאומן, חצי תקרה נפלה, התמוטטה לגמרי, ואותו החצי השני מעל המקום בו עמד ה"בת עין" ועמו כל המתפללים, נשאר עומד וכולם יצאו חיים.

כתוב בשם האר"י הקדוש, יש סידורים שמביאים את זה לפני תפילת שחרית, לומר לפני התפילה שאנחנו מקבלים על עצמנו את מצות 'ואהבת לרעך כמוך'. מבאר ה"בית עין" שגם זה הוא חלק משרון הלב שצריך להיות לאדם בתפילתו.

אדם שניגש לתפילה, צריך להיות חדור בתחושה של "מי אנוכי שאזכה להתפלל" והוא מרגיש שאין לו פנים לבוא ולגשת לתפילה אם לא על ידי שיכלול את עצמו "בשם כל ישראל".

וכך כותב ה"בית עין" (בפרשת מקץ):

הנה אמרו ז"ל (תו"כ יט יח) כלל גדול בתורה מצות עשה ואהבת לרעך כמוך, ומצות עשה זו הוא צורך התפילה, שצריך האדם לקבל על עצמו מצות עשה זו קודם התפילה (פע"ח שער עולם העשיה פ"א). ולהבין זה, כי עיקר השראת השכינה הוא את דכא ושפל רוח, היינו כשאדם מבין בעצמו איך שהוא בעצמו רחוק מה' ומשוקע בגשמיות, ואין לו שום פנים להתפלל לה' מגודל פחיתות ערכו, ואינו יכול להתפלל כי אם בבחינת 'בתוך עמי אנכי יושבת', היינו שיכלול עצמו בתוך כלל ישראל ויאהוב את כל אחד ואחד מישראל.

והבית עין גם מוסיף עצה איך להגיע לאהבת ישראל: "העצה לזה שיאהוב כל אחד ואחד מישראל, הוא על ידי שידין את כל האדם לכף זכות. ע"כ."

הקפיד שלא ידברו בשעת התפילה

רבי שמואל העליר זצ"ל רבה של צפת היה חסיד מובהק של הבת עין. הוא היה מגיע אליו בזמן של תפילת מנחה, והיה מציג לפניו קושיות שעלו לו באותו היום, ולאחר מכן היה הבת עין מיישב לו את כל הקושיות, עד שהיו הדברים מאירים ושמחים כנתינתם.

פעם אחת הגיע רבי שמואל כמנהגו אל הבת עין, אלא שבאותו פעם היו לו קושיות חזקות מתמיד ולכן הוא ערך אותם על דף והגיש אותם כתובים לפני הבת עין.

הבת עין בחן בעיניו מה שכתוב, ותיכף ומיד התחיל להשיב לו תשובות בהירות וברורות שמיישבות הכל.

רבי שמואל נשאר לעמוד. הוא היה מופעם. משתומם. כאלו תשובות. כל כך מה. היה לו חלישות הדעת, איך באמת ככה הרבי הבת עין עונה על הכל ברור כל כך, מהר כל כך. הוא הבין שמדובר במשהו שנשגב ממנו.

הבת עין שראה את חלישות הדעת שהייתה לו, אמר לו כך: "דע לך שתפילת שמונה עשרה אחת ככוונה הראויה, קשה לי יותר מכל הקושיות שהרצית לפניי". דברים נוראים.

הבת עין היה דורש מכל מי שהסתופף בצילו שהתפילה תהיה כמו שצריך. בלב שלם. בדחילו ורחימו.

בבית מדרשו בצפת תיקן הבת עין תקנה, שמי שחלילה יפצה פיו בדיבור חול בזמן התפילה, יהיה חייב להביא לבית הכנסת קנס גבוה. ערב אחד, כשהשמש עמדה לשקוע, הבת עין עמד בתפילה בבית המדרש. בירכתי בית המדרש, באין רואים ושומעים, עמדו שני מתפללים שסיימו את תפילת הלחש והמתינו לבעל התפילה שיתחיל בחזרת הש"ץ, ובינתיים לחש האחד לשנים כמה מילים.

וכך כתב רבינו בפרשת ורא, הדברים מובאים שם באריכות, ונצטט את עיקרי הדברים:

"דהנה עיקר העבודה הוא שיהיה קודם התפילה בחינת הכנעה, ואחר כך יתפלל, ומחמת הכנעה שיש לו מקודם התפילה יכול לדבר דיבורים בקדושה ובטהרה ובהתלהבות, ונותן בהאותיות שְׁמִדְבָר חיות רוחניות ממש, כמו שהיה חיות בהאותיות בעת בריאת העולם וכו'. כי כשמדבר בהכנעה אזי התפלה מקובלת. וכשיש לאדם הכנעה באמת ונחשב בעיניו כעפר, אזי יכול לדבר דבורים שיפעלו על ידם ברכה ושפע רב."

ואכן תפילתו של הבת עין הייתה כולה מתוך שפלות, תמיד, וגם אחרי אותה הצלה פלאית מרעידת האדמה, הסביר הבת עין: ראיתי את האבנים מתעופפות לכל עבר, לא כדרך מפולת שהאבנים מתמוטטות ונפלות, אלא זה היה נראה כמו שמישהו משליך וזורק... הבנתי כי היו אלו כחות הסטרא אחרא, וכדי להתגבר עליהם צריך פישוט ידים ורגלים. להשתטח על הארץ בהכנעה וביטול מוחלט.

כל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה. מה ההבדל בין כריעה להשתחויה? מסביר בעל התניא ז"ע: יש שכורע על הברכיים, אבל הגוף עדיין יש לו איזה עמידה, אבל ההשתחוות היא מוחלטת, בכל הקומה, פישוט ידים ורגלים. זה מורה על ענווה מוחלטת, שכל הקומה כפופה.

אחד מהניסים שהיו בבית המקדש 'עומדים צפופים ומשתחוים רווחים'. מבאר המגיד מקאזניץ ז"ע ("עבודת ישראל" על פרקי אבות), שהכוונה היא שגם כאשר עמדו מבלי לכרוע ולהשתחוות, הרי שבמציאות היו במצב של 'משתחוים', שהיה להם את המציאות הזו עצמה, בכך שהיו מבוטלים בכל התכלית, התבטלות מוחלטת להקב"ה.

פתח מערת ציונו הקדוש של הבת עין, בבית החיים בצפת, הוא נמוך מאד, ואי אפשר להיכנס שם בלי להתכופף, חסידים אמרו שזה משקף את ההנהגה שלו, את מה שלימד אותנו, להתכופף ולהכניע את עצמנו. מגיעים לציונו של הצדיק כדי להתפלל, לפעול ישועה, לזכות לברכה, לכן אומר לנו הצדיק, תתכופו. זה הרי סוד משנתו של הבת עין, על ידי ההכנעה והשפלות תזכו להנהגה ניסית מן השמיים.

יש הסבר נפלא של ה"בית עין": בפרשת תולדות כתוב (בראשית כה כא) 'זיעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה', מסביר רש"י, הקב"ה נעתר לתפילתו של יצחק אבינו ופקד את רבקה, מדוע דוק לתפילה של יצחק ולא לתפילה של רבקה, אלא שתפילה של צדיק בן צדיק היא לא דומה לתפילה של צדיק בן רשע. הדברים הללו קשים לכאורה, וכי תפילתו של רבקה אמנו לא הייתה מספיקה? מסביר ה"בית עין" מה העומק שיש כאן בדברי רש"י. והוא מסביר כך יצחק שהיה לו אבא צדיק, אברהם אבינו, בא והתפלל להקב"ה שיפקוד אותו בזכות אביו הקדוש אברהם אבינו, ממילא הוא היה שפל בעצמו כל כך ולא ביקש שום דבר בגללו, אלא אך ורק בזכות אביו הצדיק, לכן נעתר הקב"ה לתפלתו, כי התפילה המקובלת היא דוקא תפלה שבאה מתוך הכנעה ונמיכות הרוח.

עושה ברית מילה לבנו, והיות ומשמים סיבבו שבדיוק הזדמן צדיק לעיר, זו תהיה זכות עצומה עבורו שהצדיק יאות לבוא אליו, לברית.

”בשמחה רבה” השיב המגיד, אולם בתנאי אחד. מה התנאי שהרבי מבקש:

בתנאי - שתעשה סעודה!!

התברר כי לא לחינם אמר זאת המגיד, אותו יהודי באמת לא התכוון לעשות סעודת ברית. ”אני איש עני” אמר האיש, אבי-הבן, בקול עצוב. אני עובד לפרנסתי מבוקר עד ערב, ובשבוע שלם אני משתכר חמישה זהובים בלבד, המספיקים לי בקושי לפרסת בני ביתי.

”את הכסף של השבוע כבר הוצאתי במלואו, עד הפרוטה האחרונה” סיכם האיש.

אך המגיד לא ויתר. ורק אחרי שהבטיח לעשות סעודת ברית, הודיע המגיד על השתתפותו. וכך אמר המגיד:

מפני מה חרדתי את כל החרדה הזאת והדגשתי את החשיבות של עריכת סעודה לכבוד הברית. כי היצר הרע את סעודות המצוה הוא רוצה לבטל, (וגם שמו, סמך. מס. אלף. למד. זה ר”ת ס’עודת מצוה אין לעשות. גם: ס’עודת מסכת אין לעשות. גם: ס’עודת מילה אין לעשות).

את זה אסור לנו לתת לו!!

הבת עין שהיה עמו כאמור, ביאר את דברי המגיד מטשערנוביל, ואמר כך:

הגיע היצר הרע והתפאר בפני המלאכים שהוא הצליח להכשיל יהודים בעבירות חלילה. את פלוני הכשלת בעבירה כזו, את אלמוני בעבירה אחרת. כך שמח ולגלג היצר הרע.

השיבו לו המלאכים תשובה ניצחת: גם אם יהודי נכשל בעבירה חלילה, זה רק בטעות. זה רק כי לא עמד בניסיון. זה בלי רצון. בלי חשק. עם הרבה חרטה אחרי זה. והראיה: האם ראיתם מישהו שעושה סעודה לכבוד שנכשל בעבירה?!

אדרבה, כאשר יהודי עושה איזה מצוה כמו ברית, אז הוא קורא למשפחתו ולחבריו, עושה להם סעודה, שמח ומאושר. כי בעומק הלב הוא נמצא במצוות, הוא רוצה לעשות מצוות, והוא מאחל לעצמו שתמיד יזכה לעשות מצוות, בשמחה ובטוב לבב.

הסעודה, אם כך, מראה לנו מה הרצון האמיתי, עם מה האדם שמח, ואת מה הוא רוצה באמת.

הבת עין הדגיש רבות את נחיצות רכישת המידה של עין טובה, מידה מופלאה ומופלגה, והסביר על כך בהרחבה כמה וכמה פעמים שהדרך, המסלול להגיע למידה זו, מתחיל דרך הכנעה ושפלות. דרך תפילה מתוך הכנעה. להשיג מידה זו של עין טובה, נדרשים לעבודה עצמית אדירה, כמו שאמר החידושי הרי”ם ז”ע שבמשך טו”ב שנה נתייע לקנות בעצמו מידה זו. והוא אכן זכה לכך. וכשם שהיה מופלג במידת עין טובה בחייו, כך גם היה בהסתלקותו הפלאית:

בחדש כסלו שנת תר”א פרצה מגיפה נוראה בעיה”ק צפת, וגם הבת עין נדבק בה.

התפילה הסתיימה, והבת עין קרא אליו את השנים, ותבע מהם לשלם את הקנס כמקובל.

תמהו אותם שני אנשים ושאלו אותו, הלא דברנו כל כך בלחש, לא היה שייך שמישהו ישמע, שמישהו ישים לב, והרבי הלא היה שקוע בעיצומה של תפילה, כיצד קרה הדבר שהרבי שם לב לשיחתנו.

השיב להם הבת עין דברים נוקבים שיש בהם מוסר השכל לדורות: אם עומד אחד בתפילתו בדבקות, ומישהו מוציא מכיסו מטפחת והוא אינו חש בדבר, אזי אין הוא בעל מוח.

מידת עין טובה

הבת עין הדגיש רבות את נחיצות רכישת המידה של עין טובה, מידה מופלאה ומופלגה, והסביר על כך בהרחבה כמה וכמה פעמים שהדרך, המסלול להגיע למידה זו, מתחיל דרך הכנעה ושפלות

בשם ספרו 'בת עין', מלבד הגימטריא העולה כשמו, נרמז בזה המידה של "עין טובה", אשר רבינו עוסק בה רבות בספרו, והוא גם מבאר (פרשת בלק): על ידי מה יכולים להגיע לבחינת 'עין טובה' - על ידי נפש שפלה ורוח נמוכה. בתחילה צריך האדם להרגיל את עצמו בבחינת 'נפש שפלה' היינו למעט בתענוגי עולם הזה, להסתפק במיעוט שהוא רק ההכרח לחיות נפשו לעבודת

הש"י, ושלא לרדוף אחר מותרות התענוגים, ואז ממילא יהיה לו 'רוח נמוכה' בחינת שפלות כמאמר הכתוב (דברים ח יב-יד) 'ואכלת ושבעת ורם לבבך' וגו', שעל ידי מותרות אכילה ושתייה ושאר תענוגי עולם הזה בא לו בחינת גסות, וכמו שהיה בלעם רודף אחר הכבוד ושאר תענוגים בבחינת נפש רחבה, ועל ידי זה היה לו רוח גבוה ועין רעה, אבל אברהם אבינו ע"ה שהיה לו בחינת נפש שפלה שלא היה רודף אחר הכבוד ותענוגי עולם הזה, על ידי זה תיקן בחינת נפש, והיה לו רוח נמוכה בחינת רוח, ועין טובה בחינת נשמה.

צריך לראות את כל אחד בעין טובה, צריך ללמד זכות על כל אחד, כמו בסיפור הבא:

פעם הזדמן המגיד מטשערנוביל לעיר אחת, ושהה שם יחד עם תלמידו הגדול, ה'בת עין'. (הבת עין עוד הסתופף בצילו של המאור עיניים אביו של המגיד מטשערנאביל. לימים הוא עלה לארץ ישראל, ונקבר בצפת, בבית החיים העתיק)

השמועה שהמגיד מטשערנאביל הגיע לעיר, עשתה לה כנפיים, ורבים הגיעו לשחר את פניו. בין הבאים הגיע יהודי שבדיוק שבוע קודם נולד לו בן. לשמחתו לא הייתה גבול, כעת הרבי ישתתף בברית שלי, אולי אפילו יסכים להיות סנדק. נכנס היהודי למגיד, וביקש ממנו, שכיוון שמחר הוא

בעולם העליון, כשהגיע ראש חודש בקשתי מבית דין של מעלה שיתנו לי רשות ללכת אל הרבי, כמנהגי מדי חודש.

בבית דין של מעלה פסקו שמאחר וכל ימי הקפדתי על כך, חק ולא יעבור, לכן גם כעת הרשות נתונה לי ללכת לרבי לכבוד ראש חודש. ואכן כך היה - מספר ר' משה לייב - הוליוכו אותי למחיצתו של הרבי בגן עדן, ואחר שהייתי שם, דחקו בי אחר כך לחזור אל מקומי, אבל הרבי כשראה זאת אמר לי מדוע תלך? מי אמר שעליך לשוב? תשאר עמי! וכך זכיתי ונשארתי עם הרבי במחיצתו.

זכותו הגדולה תגן בעדנו ובעד כל ישראל, שנשמע רק בשורות טובות בכל בתי ישראל, מתוך בריאות שלמה וכל טוב.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הבת עין הרעיש אז עולמות והכריז "כי הוא הקרבן האחרון ממגיפה זו ואחריו לא תהא יותר מגיפה", ואכן ביום י"ב כסלו נסתלק הבת עין, ובפטירתו נעצרה המגיפה. הבת עין נטמן במערה בצפת, במערה בה טמן ה"ערבי נחל" ועוד.

וכמו אז גם היום, אנחנו עומדים בזמן שכולנו מייחלים לראות את ישועת ה'.

הכח של ה"בת עין" בהיכלות העליונים הוא עצום ונורא. היה לו חסיד בשם ר' משה לייב, שלאחר שהסתלק לבית עולמו עטור בשם טוב ובמעשים טובים, לילה אחד הוא נגלה אל אחיו רבי שמואל בחלומו, לאחר שהבטיח לו בחיים חיות לבוא ולהודיעו מה נעשה עמו למעלה. וכך סיפר ר' משה לייב: מנהגי היה לבוא בכל ראש חודש לצפת לסעוד עם הרבי ר' אברהם דוב, ה"בת עין", את סעודת ראש חודש, ממילא גם כעת

אומנות הענווה

טעמים של 'לעתיד לבוא'

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנעה וענווה

ענווה היא תכלית כל המדרגות, וצריך לבארה. שר הענווה הרה"ק רבי אברהם דוב זיע"א מאוריש סולל באומנות אומן דרכים של הכנעה אמיתית כאין, כאשר לא די שהיא עוקרת את השלימזליות והענווה הפסולה, אלא אדרבה, הענווה נתעלית להיותה מזרז ראשון במעלה להתחדשות, שמחה ואור בהיר בעבודת הבורא "ויסיפו ענווים בה' שמחה" מהדורת פאר | אגרות וליקוטים נבחרים | ביאורי החסידות | ציוני החסידות | פרקי תולדות מורחבים ומאירים | שער המפתחות

מכון אור לישרים
ירושלים

אור להבת החסידות לישרי לב

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 44-20-8806-0176 | להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הרה"ק רבי ישראל טויב ממאדזיץ זי"ע

**בעל דברי ישראל
י"ג כסלו תרפ"א**

בְּאֶרֶץ הַהוּא וּמִצָּא בְּשָׁנָה הַהוּא מָאָה שְׁעוֹת
וַיְבָרְכֵהוּ ה'. וַיְגַדֵּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הַלּוֹךְ וַגְּדַל עַד כִּי גָדַל
מְאֹד, וּפִירוֹשׁ רַש"י: כִּי גָדַל מְאֹד - שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים זָבַל
פְּרֻדוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק וְלֹא כִסְפוּ וְזָהָבוּ שֶׁל אַבִּימֶלֶךְ, הִיא
דוֹרֵשׁ הַרְה"ק ה'דַּבְּרֵי יִשְׂרָאֵל מְמוֹדֵזִיץ זִיע"א כְּמִין
חוֹמֵר, בְּהַקְדָּם מֵה שֵׁישׁ לַתְּמוּהָ: הֵיטָכֵן שִׂיאֲמָרוּ
גֹזְמָא שְׂכָזָתָא לְהַעֲדִיף זָבַל פְּרֻדוֹת מֵאֲשֶׁר כִּסֵּף
וְזָהָב.

אלא יש לפרש הכוונה על דרך מה שאמר פרעה
להגר על בית אברהם אבינו (ב"ר מה). מוטב
שתהא שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר. וזהו
שאמרו גם כאן: מוטב להיות עבד הגורר זבל ושופכין
בביתו של יצחק אבינו, משמש בקודש, מלהיות שר
ממונה על הכסף והזהב בבית אבימלך.

ושמא יש להוסיף על דבריו ולומר שהיא
הנזונת בעצם החשיבות של 'זבל פרדותיו',
בהקדם מה שיש להבין: מפני מה תפסו בלשונם
ואמרו דווקא על הפרדות ולא אמרו על הסוסים
והחמורים, שהם נפוצים יותר, או שייאמרו בכללות
על הבהמות. אלא שבשונה משאר הבהמות
המולידות, ויש מכל אחת תועלת על העתיד, הרי
הפרדה אינה יכולה להוליד ואין ממנה תועלת
אלא על מה שהיה ממנה בעבר. הדא הוא דאמרי
אינשי: גדול כוחו של מי ששירת אצל הצדיק, הגם
שאין לו תכלית ועתיד, יותר מכסף וזהב שיכולים
להרוויח בהם הרבה.

(ספיר ויהלום פר' תולדות תשפ"ג - להגה"ח ר'
מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לשיר בפניו את ניגונו האחרון, עצם את עיניו ויצאה
נשמתו הטהרה, ב"ג כסלו תרפ"א, כשכל חייו מהווים
שירה לקל חי, ונטמן בביה"ח בווארשא.

**מוטב להיות עבד הגורר
זבל בביתו של יצחק אבינו -
מלהיות שר ממונה על הכסף
והזהב בבית אבימלך**

על הפסוקים (בראשית כו יב-יג): וַיִּצְרַע יִצְחָק

הרה"ק רבי ישראל נולד בשנת תר"ט בעיירה
ראציונו שבפולין לאביו הרה"ק רבי שמואל אליהו
טויב זי"ע האדמו"ר מזוואלין בנו של הרה"ק רבי
יחזקאל מקאזמיר זי"ע. כבר משחר חייו גילה בצד
שקדנותו והתמדתו באהלה של תורה.

בהיותו ילד החל כבר לחבר ניגונים ורקם מוטיבים.
כמנהג הימים ההם השיאו אביו בגיל צעיר ובהיותו בן
י"ד שנה נשא את אשתו הרבה"צ מרת דאברע ע"ה
בת החסיד והגביר המפורסם בשעתו רבי חיים שאול
פרידמן ז"ל, על שולחנו ישב רבי ישראל הצעיר ט"ו
שנים וראה ברכה בלימודיו גדל בתורה ובריאה, אך
כשרונו המיוחד לנגינה, גילה את גדולת המיוחדת
בשטח רב אנפין זה.

כשנסתלק אביו הרה"ק רבי שמואל אליהו
מזוואלין זי"ע ביום כ"ו באייר תרמ"ח, הוזמן מיד
למלא את מקומו בזוואלין שם גר שנה אחת, ושנה
אח"כ העביר את חצירו לעיר איבנגרוד כיום דומבלין,
הנקראתבפי החסידים בשם "מודזיץ" והיא סמוכה
לווארשא, מודזיץ הפכה לשם דבר, אלפים מקרוב
ומרחוק נהרו לעיירה זו, להתבשם מאוירת השירה
שבה.

בעוד שבכל שאר חצרות האדמו"רים באים נגינה
ושירה רק כאחד האמצעים לחסידות ולעבודת
הבורא, באה הנגינה במודזיץ כעבודה המיוחדת
לעצמה.

כשקרבו ימיו להסתלק מן העולם, ציווה שיחזרו
על כל יצירותיו שחיבר, עשו כמצוותו, כשסיימו

נביאים וכתובים מאידים כנדרז'קה

מהדורת כ"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

מרן הגה"ק המקובל האלוקי המלוב"ן רבי דוד אביחצירא זי"ע הי"ד

**"עטרת ראשנו"
י"ד כסלו תר"פ**

בפתח החדר היה וו מיוחד, ועליו היה תלוי מפתח החדר, ובכל זאת לא אירע אף פעם שמישהו ינסה להיכנס לקודש פנימה בלי רשות, להביט אחר מעשיו של הצדיק הקדוש.

פעם אחת, בודדת ונדירה, נכנס אדם לחדר בלי רשות. היה זה השמש הנאמן, שנקלע לחדר באותם דקות של התבודדות. מראה נורא נגלה לנגד עיניו, והוא נותר לעמוד על עומדו פעור פה, מבלי לדעת את נפשו מרוב תדהמה.

גם מרן רבי דוד חש בהימצאו של השמש בחדרו, והוא הורה לו לגשת אליו, והזהירו לאמור:

"דע לך! כי כל הימים אשר אני חי עלי אדמות, הינך מוזהר ועומד לבל ידע איש מכל אשר ראית כאן" ---

במשך שנים ארוכות נצר השמש את לשונו, ולא סיפר מאומה מכל אשר ראה בחדר הצדיק באותה הזדמנות נדירה. אזהרת רבו הדהדה באוזניו, והוא נשמר מלגלות את הסוד הגדול, אפילו למשפחתו ולידידיו הטובים ביותר.

כעבור שנים ארוכות, לאחר שהתעלה מרן רבי דוד לגניז מרומים, התכנסו בני המשפחה וטיפלו בעזבונו אשר הותיר אחריו. בחדרת קודש, התיישבו בני המשפחה ליד השולחן ששימש את מרן רבי דוד בחייו, התבוננו בחפציו האישיים שהוצאו מהארונות, והתרפקו עליהם ברגש של קדושה. הם התרגשו לאחוז בידיהם את סידור האר"ן בו היה מתפלל מדי יום; הגביע בו היה מקדש ומבדיל; הטלית והתפילין... וכאשר פתחו את ארונו האישי, והוציאו ביראת הכבוד את החפצים שהיו בו, החסיר ליבם פעימה, ופיהם לא חדל מלמלל בשבחיו של הצדיק המנוח.

באחד המדפים היה קנקן, מלא על גדותיו ב... אפר ---

שקט של פליאה השתרר בחדר, מבלי שאיש יידע מה ייעודו של קנקן אפר זה, ולמה הוא שימש. התבוננו היטב בקנקן מכל צדדיו, ניסו לבדוק אם משהו מסתתר בתוך האפר, או אולי יש כיתוב נסתר על הקנקן, אך לא עלה בידם אפילו קצה חוט.

רק בחלוף תקופה נוספת, התגלה סודו של קנקן האפר, על ידי שמשו של מרן רבי דוד, שהעיד בפני רבי אבא אביחצירא זצוק"ל (בן דודו ומחותנו של מרן רבי דוד), על דבר המעשה שאירע עמו.

וכה סיפר:

"לפני שנים רבות, הזדמן לי לשהות בחדרו של רבנו, בפעם נדירה ויוצאת מן הכלל, באותם רגעים נעלים שלפני תחילת לימודו. בפנינת החדר, נתגלתה לנגד עיני דמותו של רבנו כשהוא שוכב, ועליו מפוזר אפר...

"המראה היה כה מוזר ותמוה, מבהיל ונורא הוד, עד אשר לא ידעתי את נפשי מרוב פליאה ותדהמה. לאחר רגים אחדים, הבחין בי רבנו וקראני אליו, והזהירני באזהרה חמורה, לבל אגלה זאת לאיש כל ימי חייו.

"באותו מעמד, הוסיף רבנו לדבר אלי, וביאר באוזני את פשרה של הנהגתו זאת, ואמר לי: 'בכל יום ויום, מכבדים אותי בני הקהילה בכבוד גדול ורב, ומשבחים אותי בכל מיני תשבחות שבעולם. כל ימי ברחתי מהכבוד, והנה הוא רודף אחרי, ואני אנה אני בא... חרד אני שמא אתפס באותה מלכודת מסוכנת של כבוד... לכן מצאתי לי עצה, ומדי יום לפני תחילת לימודי אני

חוליותיה של שושלת הזוהב למשפחת אביחצירא, משובצים כאבני חן על פני דורות ארוכים. מקום של כבוד מיוחד, שמור לצדיק הדגול, קדוש יאמר לו, מרן רבי דוד זי"ע"א, המפורסם בכינוי 'עטרת ראשנו'.

מרן רבי דוד, היה נכדו של מרן רבי יעקב האביר יעקב, בן לבנו מרן רבי מסעוד, זכר צדיקים וקדושים לברכה.

בחיי הסבא הגדול נולד רבי דוד, וכבר בילדותו ניכר בהתנהגותו המיוחדת במינה. למרות גילו הצעיר, היה רבי דוד מתאבק בעפר רגליו של הסבא האביר יעקב, ובמחיצתו רכש מעלות גדולות, רמות ונשגבות. הוא המשיך בהתעלותו ללא הרף, עד שהוכשר, בבוא העת, להיות מנהיג דגול, טהור ומוזכך כאחד משרפי מעלה.

במעלליו התנכר הנער, בהיותו מתמיד עצום השוקד על דלתות התורה שעוות רבות ללא הפוגה, מבלי לתת שנה לעיניו ותנומה לעפעפיו.

כבר אז, היתה התנהגותו רצופה גינוני קדושה ופרישות, שהיו חידוש מיוחד ביחס לגילו הצעיר.

כשנה לאחר הכנסו לעול מצוות, נפטר האביר יעקב לבית עולמו. בבת אחת, הפסיק דוד הצעיר להיות נכדו של הרב והפך לבן הרב. מעתה ואילך, היה ביתם הכתובת המרכזית לכל צרכי הקהילה ולשאר עניני הכלל והפרט. אולם, דוד לא שת ליבו לכל עניני העסקנות שמילאו את ביתם, ותחת זאת היה מרבה להסתגר בחדרו ולעסוק אך ורק בלימוד התורה הקדושה, כמסורת המפוארת של אביו וזקניו הגדולים.

ככל שגדל, כן שגבו הנהגותיו הקדושות. במאמץ עילאי, ביום ובלילה, היה רבי דוד עובד את קונו באמת ובתמים, ברגש, בדבקות ובשלמות ללא פשרות, עד שהיו כל מעשיו לשם שמים.

אנשים היו הוגים את שמו בהערצה גלויה, ונמנעים מלהזכיר את שמו מבלי להקדים את התואר 'רבי'. כאשר היה עולה שמו לשיחה בפי ההמון, היו האנשים מפטירים בהתפעלות: 'רבי דוד - הרי גם בדור של חכמים וסופרים היו משתבחים בעלם חמד שכזה'.

עשרות בשנים התעלה רבי דוד והגביה עצמו לפסגות, עד כי חשב שיוכל לשבת בשלוותו כל ימי חייו, על התורה ועל העבודה. אלא שמשמים הועידהו לתפקיד הרם של מנהיג בישראל. היה זה בשנת תרס"ח, כשחשכו המאורות על קהילת תאפילת בפטירתו של רבם הנערץ, מרן רבי מסעוד זי"ע"א. או-או, נשאו בני ישראל את עיניהם אל מרן רבי דוד, בנו חביבו של הרב המנוח, שיואל למלאות את מקום אביו בהנהגת העדה.

מה ראה השמש כשנכנס לחדרו של 'עטרת ראשנו'

מדי יום, בטרם החל מרן רבי דוד את סדר לימודו, היה סוגר את דלת חדרו למשך דקות אחדות, ומתבודד לבדו מבלי שאיש ידע על מעשיו. היו ששיערו כי הוא אומר פרקי תהלים, אחרים סברו שהוא רוצה לאגור כוחות לפני תחילת הלימוד, אולם היו אלה השערות בלבד, כיון שמעודו לא הניח מרן רבי דוד להיכנס לחדרו באותם רגעי התבודדות.

מכסה את עצמי באפר, לשנן ולהחדיר בתודעתי את יום מיתתי... דבר זה, יפה כוחו להמית את גאוותו של אדם, כי מה יתגאה אדם שסופו להיות טמון בעפר'...

"נוכחתי אז לראות" - סיים השמש - "כי ככל שהכבוד רדף אחריו, היה רבנו בורח ממנו בכל כוחותיו, ונזהר ממנו כמפני אש".

מנהיג בישראל

בן ארבעים ושמונה שנים התגלה רבי דוד במלוא הדרו, בהתעטרו בעטרת ההנהגה.

פתאום התגלה מרן רבי דוד כאיש על העדה, משכמו ומעלה, מנהיג אמת הדואג לכלל ולפרט בצורה נדירה ומעוררת התפעלות. הוא נרתם בכל כוחותיו להנהגת העדה, ולא היה דבר בכל עיני הקהילה שלא זכה לטיפוחו. הוא הרביץ תורה בשיעוריו שמסר בישיבת 'אביר יעקב'; הקדיש שעות רבות עבור דיני התורה שהגיעו לשולחן בית הדין של תאפילת; דאג

לעניים ולנזקקים; והשיג על כל עיני הקהילה. אשריהם ישראל, שהקדוש ברוך הוא ממנה להם פרנסים שכאלו, הנושאים את משא קהלם על כתפיהם. אנשים עמדו משתאים לנוכח המשימות הרבות שהיה מרן רבי דוד לוקח על עצמו. לא פעם התגלו באקראי מעשי צדקה וחסד שהיה מרן רבי דוד עושה בהחבא ובחשאי, ואז היתה קרנו של רבם עולה בעיני בני קהילתו יותר ויותר. כך היה כשהמקוואות היו זקוקים לתיקון, עמד והוזיל ממון מכיסו הפרטי לצורך התיקון, בלי לספר על כך לאיש. לעני שבא להשיח בפניו את צערו, העניק מרן רבי דוד 'הלואה', ובו בזמן היה מנוי וגמור עמו שלא ליטול את 'הלואה' לעולם... גם בגופו היה מרן רבי דוד טורח למען העניים והנזקקים. מידי ערב שבת היה מכין את חבילות המזון עבור הנזכרים, ולא היה מתיר לערוך את שולחן השבת בביתו עד שכל העניים קיבלו את מנותיהם. בכל מקום שהיה צורך לעזור, היה שם רבי דוד. היה משגר מעות עבור עניי ארץ ישראל, ואף כששררה במרוקו אורת מלחמה, לא נרתע מלשלוח לתושבי ארץ הקודש - בדרך לא דרך - את המעות שנאספו עבורם.

על קידוש השם

מותו הטראגי של 'עטרת ראשנו' שהציל את כל יהודי תאפילת מכלייה

'נתיניו', ורדה באכזריות באזרחים שתחת חסותו. היו אלה ימים קשים ומלאי חרדה לכלל התושבים, ולקהילה היהודית על אחת כמה וכמה.

היהודים שבתאפילת ובשאר ערי המחוז, הכירו את אותו רשע מרושע וחששו מפני כוונותיו הזדוניות. גם שנאתו התהומית לבני ישראל היתה מפורסמת. לא יפלא אפוא שפחד ואימה היו מנת חלקם של תושבי הקהילות היהודיות בעת ההיא.

השמועות על מעשיהם האכזריים של מולאי מוחמד ואנשיו, באו בזה אחר זה. מי שנשמע מביע דעה המנוגדת לעמדתם של אנשי 'השלטון החדש', נתפש והומת בלי דין ומשפט. ואם לכלל האזרחים כך, לתושבים היהודיים על אחת כמה וכמה. גזירה רדפה גזירה. יום אחד יצא איסור המגביל את הליכתם והימצאותם של היהודים במקומות מסוימים, ובפעם אחרת הגבילו את יכולת המסחר של היהודים, עד שנעשתה המציאות עבור היהודים קשה מנשוא.

ברחובות היהודים פשטה אוריה קשה של צער ותוגה. רשימת עניי תאפילת הלכה וגדלה, ומשפחות שנחשבו לאמידות עד לא מכבר, הפכו תוך תקופה קצרה למחוסרי לחם... גבאי הצדקה פכרו אף הם את ידיהם ביאוש ובקושי הצליחו להועיל פה ושם, ותרב בבת יהודה תאניה ואניה...

פה ושם נערכו נסיונות לבוא בדברים עם ראשי המורדים, אך על פי רוב לא עלה הדבר יפה.

פעם אחת בלבד עלה בידם לשכנע את ראשי המורדים. לאחר שקיבלו משלחת של פרנסי תאפילת, נעתרו לבקשת היהודים והתירו למשלחת של סוחרי הקהילה לצאת ולסחור כשליחיהם של כל בני הקהילה. קבוצת הסוחרים נשמה לרוחה, וחלקם הביעו את תקוותם בקול שמיעכשיו יפחתו הגזירות, ומי יודע - אולי יפסקו לגמרי...

אך מה גדולה היתה אכזבתם! עם שובה של משלחת הסוחרים לתאפילת, בקושי חצו את שערי העיר, התנפלו עליהם ראשי המורדים, שדדו את כל כספם והכו אותם מכות

בעתות מלחמה

מעטים היו שנתיזו של 'עטרת ראשנו'. מעטים ורעים.

זוכור, בחייו הקצרים שיכל 'עטרת ראשנו' את אשתו הראשונה והשנייה, ועולה על כולנה הסתלקותם של שבעת בניו היקרים, שנפטרו על פניו בילדותם.

אמנם, גם צרות הכלל, לא חסרו - - -

בשנותיו האחרונות של 'עטרת ראשנו' עלי אדמות, ידעה מרוקו מלחמות עקובות מדם. הצבא הצרפתי שכבש בסערה את מרכז מרוקו ולאחריה את מחוז תאפילת, השליך את משפחת המלוכה מגדולתה והשליט בכל רחבי המדינה את מרותו.

המרוקנים אף הם לא טמנו ידם בצלחת. הם יצאו להגן על מולדתם בחירוף נפש, ערכו קרבות קשים ומרים, התעלמו ממספר הקרבנות הגבוה והיו נחושים להמשיך עד הסוף. ואכן, בסופו של דבר, הביסו המורדים המקומיים את צבא צרפת וגירשוהו, תחילה ממחוזות מסוימים ולבסוף מכל המדינה.

את 'צבא המורדים' בתאפילת הנהיג רשע עריץ, חית אדם, אכזר וצמא דם, ושמו 'מולאי מוחמד'. אותו צורר הצליח לשלהב את ההמון הערבי במרוקו, לצאת ולהאבק בכובש הצרפתי.

בסופו של דבר, נסוגו הצרפתים ממרוקו, והותירו למרוקנים לנהל את ארץ מולדתם. אזרחי מרוקו שנפשם כלתה לשקט המיוחל, קיוו שכעת תשוב משפחת המלוכה למקומה הטבעי, והשלוח תשוב לשרור בארץ. אלא שמולאי מוחמד העריץ התמלא בתאוות השלטון, ולטש את עיניו הרעות אל כס המלוכה. לשם כך החל לרדוף את משפחת המלוכה עד חורמה, ורבים מבני משפחת המלוכה נהרגו על ידו ועל ידי אנשיו הרעים במיתות משוננות ואכזריות. בנוסף לכך, החל לגזור גזרות קשות ורעות על

נמרצות. אז התברר למפרע, מדוע גילו הרשעים הללו 'נדיבות לב' גדולה כל כך...

באותם ימים קשים, כאשר המצב הלך והחמיר, התגלה 'עטרת ראשנו' בתפארת הנהגתו. כמו אב רחום, נשא 'עטרת ראשנו' את בני הקהילה על לוח ליבו, את כאבם כאב ובעצמם הצטער. בשיחותיו עם בני הקהילה, יצק מילות פיוס על נפשם היגעה, ועודדם לכל ייאשו עצמם מן הרחמים. הוא חזר ושינן באוזניהם כי ישועת ה' כהרף עין, וכי אין קושי לפני הקדוש ברוך הוא להוציאם מצרתם. שני אחיו הצדיקים, מרן 'בבא סאלי' ומרן 'בבא חאקי' זיע"א, ואחיהם החורג מרן 'בבא סידי' זיע"א, נקראו לביתו לטכס עצות ודרכים כיצד להקל מעל היהודים את רוע הגזרות שניתכו עליהם בזה אחר זה.

בשאר שעות היום, הסתגר 'עטרת ראשנו' בחדרו, שם הקדיש את שעותיו היקרות לעריכת תפילות ותיקונים, ועסק בייחודים ובכוונות נעלות וטמירות, במאמץ להחיש ישועה ליהודי המדינה, ולקרוע מעליהם את רוע הגזירה. בעיני רוחו, ראה 'עטרת ראשנו' לא רק את הגזירות שכבר ניתחו על ראשי היהודים, אלא גם את רוע הגזירות הקשות והמרות אשר נגזרו עליהם. ליבו נקרע לגזרים. הוא ראה את אחיו בסבלותם ובעיניים, ונפשו יצאה לעזור להם, והרי אין כוח אלא בתפילות - ישב אפוא 'עטרת ראשנו' והתפלל עליהם ללא הרף... לא פעם היה 'עטרת ראשנו' יושב בחדרו ומחפש כל דרך אפשרית, כיצד להציל את אחיו אהוביו. ברור היה לו, כי אילו היה הדבר תלוי בו - לא היה מהסס מלמסור את נפשו עליהם בפועל ממש.

החזון האיום

בן-דוד היה 'עטרת ראשנו', מרן רבי משה אדהאן זיע"א, אף הוא נכד למרן 'האביר יעקב' היה, בן בתו הרבנית מרת אסתר עליה השלום.

איש קדוש היה רבי משה, וכל מעייניו נתונים אך ורק בתורה הקדושה. בנעוריו הסתופף יחד עם 'עטרת ראשנו' בצל הסב הדגול, וגם בשנים הבאות שררו בין שני בני הדודים קשרי ידידות והערכה.

בעיצומם של אותם ימי מלחמה, כשהארץ כולה קרועה ושסועה ומטלטלת בין מלכות אחת למשנה, שב רבי משה לתאפילת, לאחר שהות ממושכת באלג'יריה. מיד עם בואו לתאפילת בא לבקר את בן דודו 'עטרת ראשנו', ושעה ארוכה המתיקו סוד יחדיו. עם שובו לביתו לאחר ביקורו בבית 'עטרת ראשנו', חלה רבי משה ונפל למשכב. חולשה עצומה נפלה עליו, וגרוע מכך - עיניו התעוורו בלי יכולת לראות בהם מאומה. בני המשפחה התרוצצו סביב מיטתו וסעדהו בחוליו.

בד בבד, פשטה השמועה בעיר, כי רבי משה שחדל לראות בעיניו, החל לראות לפתע שלא כדרך הטבע...

בעיני רוחו החל רבי משה לראות דברים נסתרים, מרחוק ומקרוב, בדיוק רב. השמועה פשטה ברחבי העיר תאפילת, ותושבי העיר החלו לנהור בהמוניהם לראות את הפלא הגדול - - -

עד מהרה פסק זרם הבאים... נודע, כי רבי משה, אשר צפונות האנשים גלויים לפניו באורח פלא, מפרט בעיני האנשים את חטאיהם הגדולים והקטנים, הגלויים והנסתרים... לפלא עצום נחשב הדבר, ואיש לא ידע להסבירו.

הגיעו הדברים לאוזני 'עטרת ראשנו', והוא הזדרז לבוא אל רבי משה ולבקר בחוליו.

לאחר ששב מביתו של רבי משה, פנה 'עטרת ראשנו' לאחיו הצעיר, 'בבא סאלי', ואמר לו: "הלא ידעת, אחי היקר, על דבר מחלתו של בן-דודנו, רבי משה אדהאן, ומדוע שלא תלך לבקרו ולקיים מצוות 'ביקור חולים'?"

השיב 'בבא סאלי' בענותותו ואמר: "ודאי יודע הינך - אחי הגדול ועטרת ראשי - כי רבי משה מפרט ברבים את חטאי הבאים אליו ואת עוונותיהם ופשעיהם... ירא אנוכי שמה יכלימני ברבים, ולכן נמנע אני מלבקר!"

ברם, 'עטרת ראשנו', זירז את אחיו ללכת באומרו: "יודע אני בך, כי אין לך במה להתבייש במעשיך. לך לך אליו ותבקר בחוליו".

כשכנס ה'בבא סאלי' לחדר, שתק רבי משה ולא דיבר מאומה.

שאלוהו: "מדוע אינך אומר דבר אודות בן דודך שבא לבקרך?"

השיב רבי משה: 'בבא סאלי' הוא אדם קדוש, ואין לי כל אפשרות לומר עליו מאומה!"

לאחר מספר דקות של שתיקה, נאנח רבי משה אנהא רבת משמעות, ואל 'בבא סאלי' פנה ואמר: "לא נשאר מי שיכפר על הדור כי אם אני ואתה!"

יצא 'בבא סאלי' מבית בן-דודו, בסערה נפשית עמוקה ובלב הומה והולם מפני הבאות. והרי דברים מפורשים שמע זה עתה מפיו יודע הצפונות, רבי משה אדהאן. לו נכון הדבר שעתיד הוא להסתלק מן העולם בשביל כפרת הדור - צריך הוא הרי להכין את עצמו לקראת הבאות - - - ולא נחה דעתו עד שעלה לעלייתו של 'עטרת ראשנו', ושח בפניו דברים כהוייתם.

'עטרת ראשנו' ביטל את הדברים כלאחר יד: "מה לך חושש מדבריו... גם לי הוא אמר שיבוא גוי צורר גדול ויהרגני במיתה משונה לכפרת הדור, ואני והוא נכפר על הדור, האם יש לחשוש מדבריו?!... אמנם, דע לך אחי היקר, שהוא-הוא יכפר על הדור במיתתו, ואתה תכפר על הדור בחיך... אורך ימים ושנות חיים יוסיפו לך, בשובה ובנחת, בשלוח ובששון!"

תפוס בשרעפיו ובמחשבותיו, יצא 'בבא סאלי' מעלייתו של 'עטרת ראשנו'. ככל שהעמיק בדברים, הוסיף להבין את משמעותם האיומה - - -

דאגה עמוקה לשלום אחיו הגדול, החלה מקננת בליבו ללא הרף. הן דברים ברורים הוא שמע באוזניו זה עתה.

מי יתן ויתבדה - - -

מפרוזדור לטרקלין

אלול בפתח.

'יהודים של אלול', אינם אותם יהודים של כל השנה. מכל עבר מורגשת אירת הימים הנוראים הממששים ובאים. מבתי הכנסת מסתללים פיוטי הסליחות, ואנשים מפשפים במעשיהם, במאמץ להגיע נקיים וזכים יותר ליום הדין. המוני בית ישראל, נושאים עיניהם אל שמים בתפילה ובתקוה לשנה טובה יותר. כל יחיד ומשאלותיו, כל קהילה ודאגותיה.

לקהילה היהודית בתאפילת, לא חסר על מה להתפלל ולמה לקוות. מצויים הם עתה בימים של שידוד מערכות, ימי מהפך שלטוני שאינם נראים מבשרי טוב. תפילותיהם של היחידים מצטרפות לתפילות הרבים, אך לנוכח המצב החמור מתקשה התקוה לקנות שביתה בלב האנשים. הדאגה בלב רק הולכת ומתעצמת.

ההשתדלויות הנואשות שניסו 'עטרת ראשנו' ופרנסי העיר לעשות בדרך

ההלם היה גדול. היו עסקנים זריזים וממרצים, שניסו להציע שוחד גדול ומפולפל במטרה להרגיע את רוחם של הצוררים. גם דברי פיוס וריצוי לא חסרו. אך מאומה לא עזר והגזירה נותרה בעינה.

מאיך, לא נקבע תאריך לביצוע הגזירה. ישבו אפוא בני הקהילה מבלי לדעת מה ילד יום. לא היה להם לא יום ולא לילה, לא אכילה ולא שתיה, כי מי יודע מה יהיה היום ומה יהיה מחר - - -

השבת האחרונה

ליל שבת קודש פרשת וישלח שנת תר"פ.

בקהילת תאפילת מסובים היו היהודים לסעודת שבת, אך לבם בל עימם. מחר יקראו בבית הכנסת על עשו הרשע, שיצא להילחם עם יעקב אבינו עליו השלום, להכותו אם על בניו. בחסדי שמים לא עלה זממו בידו. גם על יהודי תאפילת קם 'עשו' זה, בדמות אותו מולאי מוחמד ימח שמו וזכרו, חומם להכחידם, אנשים נשים וטף, רחמנא ליצלן.

בביתו של 'עטרת ראשנו' נאלמו פיות האנשים, כשנכנס 'עטרת ראשנו' לסעודת השבת, ללא בגדיו ההדורים כבכל שבת. איש אינו מעיז לשאול מאומה, אך הלב אומר הכל.

סעודת שבת בבית 'עטרת ראשנו' היתה קצרה באותה שבת מן הרגיל. הוא מיהר לסיים את סעודתו, ופנה לחדרו. בדרכו, סימן 'עטרת ראשנו' לאחד מבחירי תלמידיו, לבוא וללמוד עמו בצוותא.

על השולחן מונח הספר 'שער הכוונות' מאת רבנו הארי" ז"ל. 'עטרת ראשנו' מסר את הספר לידי הבחור, והורה לו לפתחו ולהתחיל לקרוא. התלמיד, נבוך מעט, עילעל בין דפי הספר ולא ידע מהיכן יתחיל לקרוא.

"קרא היכן שיפתח" - פסק 'עטרת ראשנו' קצרות.

התלמיד, במצוות רבו, פתח את הספר איפה שנפתח, והתחיל לקרוא בעניינים עמוקים אודות קריאת שמע וסודותיה. בענין זה למד 'עטרת ראשנו' עם תלמידו, עד שהאיר בוקרו של יום השבת. גם לתפילת הבוקר, הופיע 'עטרת ראשנו' שלא בבגדי שבתו הרגילים, כשמעיניו משתקפות נהרות של צער ותוגה.

עוד בטרם הסתיימה התפילה, פרש 'עטרת ראשנו' לחדרו - - -

תחושה קשה רווחה בציבור, שככל הנראה, ידוע 'עטרת ראשנו' על דבר מה, איום ונורא, העומד להתחולל.

בצהרי יום השבת, הגיעו מאות מחייליו של מולאי מוחמד ימח שמו, והקיפו את כל רחובות המלאח' (- השכונה היהודית) שב'ריסאני' ('ריסאני' היתה אחת העיירות שבמחוז תאפילת, בה דר 'עטרת ראשנו'). על כל שעריה ומבואותיה. אין יוצא ואין בא. מאחורי התריסים המוגפים, התכנסו באימה משפחות-משפחות, על נשיהם וטפם. לא חלפה שעה ארוכה, עד שהתפרצו החיילים אל תוך רחובות הקריה בשאגות מקפיאות דם, ודרשו מכל היהודים להתכנס תיכף ומיד במרכז 'ריסאני', שם עומדים להוציאם להורג.

כפופים וכנועים, מיוסרים ושבורים, פסעו בני הקהילה, משפחה ועוד משפחה ועוד משפחה, יבבותיהם מתערבבות בשאגותיהם של הקלגסים הרשעים.

בפתח ביתו עמד 'עטרת ראשנו', עודד את המשפחות שחלפו על פניו ביתו, ודיבר על ליבם לבל יתיאשו מן הרחמים. קבוצה מבני הקהילה התלקטה סביבו, ו'עטרת ראשנו' פתח לומר בפניהם את מילותיו השקולות: "זה זמן רב, שידועה לי על גזירת כליה שנגזרה על יהודי תאפילת... מאז שנודע לי הדבר,

הטבע, בצורת שוחד ושלמונים ובאופנים נוספים, העלו חרס. מעתה, לאחר שבדרך הטבע לא נראה מוצא, ייחד 'עטרת ראשנו' את כל זמנו, לתפילות מיוחדות שערך, במאמץ להשיב את החרב לנדנה ולהחזיר ליהודי העיר את שלות חייהם שנגדעה בידו אכזרים.

מתוך חדר עלייתו של 'עטרת ראשנו' עולות תפילותיו, ואנחותיו מרעישות רקיעים. הוא, אשר יודע יותר מהאחרים את מה שנגזר למעלה, מרבה להתבודד בימים אלו, עסוק בעריכת תיקונים ובשאר עבודותיו השמימיות. הבודדים שראוהו באותם ימים, יצאו מחדרו בהרגשה קשה ביותר. שלא ככפעמים עברו, נראה עתה 'עטרת ראשנו' רציני מאוד. אחד המקורבים נרעש עד עמקי נשמתו, בראותו את פני רבו, באחד הימים שלפני ראש השנה, כשעננה של עצבות נראית על פניו. הוא חושש לספר זאת לאחרים, מנסה לנחם את עצמו אולי טעות היא בידו, אבל גם האחרים חשים בכך.

תושבי תאפילת זוכרים מהשנים הקודמות, כיצד נראה רבם בהופיעו בבית הכנסת בימי ראש השנה. בכל שנה, חשו המסתופפים בצילו, כי בזכותו הגדולה יזכו אף הם להיכתב ולהחתם בספר חיים טובים. ועתה, נראה כאילו הוא עצמו חרד מפני הבאות.

הם לא טעו. 'עטרת ראשנו' חרד לגורלם, יותר משחרדו הם עצמם - - -

אפילו חג הסוכות - חג המכונה "זמן שמחתנו", שמידי שנה חגגוהו בתאפילת בגילה ובדיצה - לא נחגג השנה כבשנים עברו. המתח מורגש כבר בכל פינה, השפתיים לוחשות תפילה ורגשת, והלב מתחנן "שומר ישראל, שמור שארית ישראל, ואל יאבד ישראל".

באותם ימים, מצאו תלמידיו את 'עטרת ראשנו', כשהוא עוסק בסוגיית 'קידוש השם'.

מפה לאוזן התלחשו התלמידים אודות הדבר הנורא הזה, שלא יהא חלילה סימן מבשר רעות - - -

בימים שלאחר מכן, ראוהו ממשיך לעסוק באותו ענין, והפעם כשהוא לבוש שק ואפר.

ניבא וידע מה ניבא - - -

כנשה בין שבועים זאבים

מיד לאחר החגים, הכביד הצורך מולאי מוחמד ימח שמו את עולו על היהודים. הוא ויועציו הרשעים, גזרו גזירות שונות ומשונות על היהודים, ואוי לו למי שהיהין להפר אותם, או אף להתבטא כנגדם...

כל מי שעלה נגדו חשד קל שבקלים שהוא משתף פעולה עם האויב, הומת ללא דין ומשפט, אפילו אם לא היתה זו אלא עלילת שוא ללא שמץ של אמת. רבים נתפסו ועונו בעינויים קשים. על לא עול בכפם, וישאו בני ישראל את עיניהם אל ה' ויזעקו - - -

ובכל זאת, לא נשברה רוחם של היהודים בקרבם. בכל עת מצאו התכנסו היהודים בבתי הכנסת, שפכו דמעותיהם בפרקי תהילותיו של נעים זמירות ישראל, וחיקו זה את זה שעוד יבואו ימים טובים מאלה...

כראות הצורך שלא עולה בידו לשבור את רוחם של בני הקהילה היהודית, גברה שנאתו התהומית עד להשחית, ובעצה אחת עם יועציו הרשעים החליטו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים היושבים במחוז תאפילת, אנשים נשים וטף - ממש כמו המן הרשע בשעתו.

כדי להצדיק את הגזירה הנוראה בעיני יושבי הארץ הנוכריים, ליווה את הגזירה בפרסום דברי שטנה מרושעים, על 'קשרים חשאיים' שכאלו קיימים בין העדה היהודית לבין צבא הכיבוש הצרפתי - 'קשרים' שנועדו לסלק את שלטון המורדים בראשותו של מולאי מוחמד הצורך ימ"ש.

בוכה ומקונן - הזהירו השלטונות - יוצא אף הוא להורג... עם צאת השבת, באו ראשי הקהילה למפקדי צבאו של מולאי מוחמד ימח שמו, בבקשה שיתירו להביא את גופו הטהור של 'עטרת ראשנו' לקבורת ישראל.

המפקדים האכזרים, השיבו בלעג, כי רבם של היהודים כלל לא נהרג, אלא עלה בסערה השמימה... רק אחרי שקיבלו שוחד רב, נאותו המפקדים להתיר את קבורתו של 'עטרת ראשנו', וגם זאת בתנאי מפורש שלא יערכו לו הלוויה גדולה כראוי.

בדיון חשאי, שנערך בין אנשי ה'חברה קדישא' עם רבני המשפחה, הוחלט להתחכם ולכרות שני קברים... אחד עבור 'עטרת ראשנו', וקבר נוסף שישאר ריק, בכדי להטעות את הרשעים... מעל הקבר הריק, הקימו מצבה גדולה ומפוארת...

הרעיון היה מעולה. לאחר תקופה קצרה, הסירו הרשעים את המצבה המפוארת, וחפרו ב'קברו' של 'עטרת ראשנו'. לתדהמתם הרבה, מצאו את הקבר ריק...

עכשיו, הגיע תורם של היהודים להשיב: "והלא בעצמכם אמרתם, כי רבנו עלה בסערה השמימה"...

התאזרתי בכל כוחותי לבטלה ולהסירה מעל בני הקהילה... ביקשתי מהקדוש ברוך הוא, שייטול את נפשי לכפרת כל העדה" - - - אוי... עד מה איזומה הגזירה! וכי עלה בדעת מישהו לוותר על רבו הנערץ למען הצלתו?!

במעלות קדושים וטהורים

בכיכר העיר, התאספו להם יהודי 'ריסאני', רועדים ופחדים. גם מולאי מוחמד ימח שמו הגיע לשם, דוהר על סוס אציל, לבוש בגדי רהב וכל הופעתו אומרת שחצנות ויוהרה. ברדתו מעל סוסו, לא הסתיר את החיוך השטני בו הביט לעבר הנידונים למוות.

באותה עת ממש, היה 'עטרת ראשנו' עסוק בביתו, בהכנות האחרונות לקראת קדשו שם שמים ברבים.

עמד לו מולאי מוחמד ימח שמו בכיכר העיר, וזעק בחמת רצח: "היכן הוא רב העיר"...

תיכף ומיד ציוה הרשע העריץ לפלוגת חיילים, להביא את רב העיר תיכף ומיד!

בדרך בואו, עסק 'עטרת ראשנו' בלימוד שמונה עשרה פרקי משניות, כפי שהיה רגיל ללמוד מדי יום ביומו. העומדים בסמוך אליו, שמעוהו מסיים את משנתו במאמרו של התנא רבי יהושע בן לוי: "עתידי הקדוש ברוך הוא, להנחיל לכל צדיק וצדיק שלוש מאות ועשר עולמות"...

היה בכך יותר מרמז, למעברו הקרוב לעולם שכולו טוב, בעוד זמן קצר ביותר.

המשיך הצדיק ללכת, ופתאום נשמטה נעלו מעל רגלו. נענה ואמר: "הרי זה סימן שפטירתך תהא כפרה עבור כלל ישראל".

לעיני בני הקהילה, נתן הצורך פקודה לאנשיו, להוציא את רב היהודים להורג, ביריית פגז.

והנה, עוד בטרם בוצעה הגזירה הנוראה, אירע דבר פלא. משמים הכניסו בלב יועציו של המושל הרשע רעיון מקורי. הם התגודדו סביר המושל והסבירו לו כי הוא יכול לוותר על הגזירה להוציא להורג את כל היהודים. "אם הנך נוטל מן היהודים את רבם ועטרת ראשם, כבר חיסלת אותם" - טען בלהט ראש היועצים האסטרטגיים. "בכלל, כדאי להשאיר את היהודים בחיים, כך נוכל להמשיך להטיל עליהם קנסות ממוון" - נשמע קולו של היועץ הכלכלי.

דברי היועצים פעלו את פעולתם, וכל היהודים הנאספים בכיכר, קיבלו הוראה לשוב לבתיהם.

מדבריו של 'עטרת ראשנו', לא נפלה שיערה ארצה - - -

נקטעה מסכת חייו של 'עטרת ראשנו' עלי אדמות, ונשמתו עלתה לגנזי מרומים, במחיצת הקדושים והטהורים שאין כל מלאך ובריה יכולים לעמוד במחיצתם.

במותו על קידוש השם, פעל 'עטרת ראשנו' הצלה לכל יהודי מחוז תאפיללת, ותהי להם נפשם לשלל.

שני קברים בלי לוויה

מיד אחרי הריגתו של 'עטרת ראשנו', הוציאו הרשעים פקודה מפורשת, האוסרת לבכות ולקונן על מותו של הצדיק. מי שימצא

אחרי מות

הידיעה המרה על הריגתו של 'עטרת ראשנו', פשטה עד מהרה ביתר ערי מרוקו, והיהודים שבכל מקום ביכו את השריפה אשר שרף ה'.

קינות מיוחדות חוברו על הסתלקותו של 'עטרת ראשנו', והן ממלאות ספרים שלמים, כגון הספר 'אני לדודי' אשר כמעט כולו מיוחד לזכרו ולהספדו של 'עטרת ראשנו'.

צער רב למאוד, הצטער והתאבל 'בבא סאלי' על אחיו הגדול, 'עטרת ראשנו', שהיה מורו ומדריכו ומקושר היה אליו בכל נימי לבו. נפשו היתה עגומה עליו ולא אבה להתנחם. ימים רבים ישב 'בבא סאלי' בשקו ובתעניתו, בבכותו את מות הקדושים של אחיו הגדול. גם בחלוף תקופה ניכרת, עדיין נהג 'בבא סאלי' במנהגי אבלות, עד אותו מעשה שהיה:

באחת הלילות, ראה 'בבא סאלי' חלום נורא הוד. בחלומו, ראה את 'עטרת ראשנו' בדמותו המאירה, מוקף בצדיקי הדורות, ועומד בפתח בית מדרשו של זקנם, מרן ה'אביר יעקב' זיע"א.

והנה, פנה 'עטרת ראשנו' אל אחיו הצעיר ויאמר לו: "דע לך אחי, כי יש לי צער גדול מכך שאתה מוסיף להתאבל על פטירתך... אינני יכול לפרט בפניך את מקומי הגבוה בגן עדן... ועל כן, אם ברצונך לגרום לי קורת רוח, הפסק להצטער ולקונן עלי"...

התעורר 'בבא סאלי', וזכר את דבר החלום לפרטי פרטיו. בבוקר, לאחר תפילת שחרית, קיבץ 'בבא סאלי' שלושה חכמים מחכמי תאפיללת, בפניהם ערך "התרת נדרים" והתיר את כל מנהגי האבלות שנהג עד היום.

ועד שנתו האחרונה, היה עורך ה'בבא סאלי' הילולא גדולה ביום הסתלקותו של 'עטרת ראשנו', י"ד בכסלו, מספר סיפורים מחייו מלאי ההוד ומתאר את הנהגותיו הקדושות.

דרך ארץ קדמה לתורה

הסבא ואמר לו: שגית ונעלמו ממך דברי חז"ל האומרים במפורש כי דבר זה יתכן גם יתכן, שכן כך שנינו להדיא (ויקרא רבה א): 'כל תלמיד חכם שאין בו דעת - נבילה טובה הימנו'. נבילה היינו בעל חי מת, והנה לא זו בלבד שהוא עדיף על אדם חי, אלא שהוא עדיף אפילו על אדם תלמיד חכם המופלג בתורה! נבילה טובה הימנו!

הבחור עצמו לא הבין את עומק כוונת הסבא מסלבודקא, ודומה היה לו כי הסבא מבקש להשתעשע עימו בחידודי מילתא. אולם רבי איסר זלמן הבין תיכף ומיד כלפי מה הדברים אמורים. ידע רבי איסר זלמן כי 'דעת' עליה אמרו חז"ל 'תלמיד חכם שאין בו דעת' היינו דרך ארץ, וככל שתלמיד חכם אינו מתנהג בדרך ארץ הוא משפיל עצמו באופן כזה שאפילו נבילה טובה הימנו. רבי איסר זלמן הבין נכוחה כי הסבא ביקש לרמוז לבחור בדרך עקיפה על כך שהתנהג באופן שהוא חסר דרך ארץ ולהודיעו כי לא זו הדרך ילך בה ולא זו המעשה אשר יעשה אם אכן יש ברצונו לעלות ולהתעלות בתורה.

עם סיום הפגישה, לאחר שיצא הבחור מהחדר, אמר רבי איסר זלמן לסבא: אבקש רשות להעיר, כי דומה עלי שכבוד תורתו הפריז מעט בתוכחת המוסר שנתן לבחור. הרי כבר בתחילת פגישתנו אמרתי שמדובר כאן בבחור שהוא עילוי שבעילויים, מופלג בתורה והעולם עוד עתיד לרעוש ממנו, והנה כאן מסבירים לו שתלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו.

את הסיפור הזה סיפר הגאון רבי מאיר חדש זצ"ל לתלמידיו. והיה חותם בדברים האלה: אני יודע היטב במי המדובר! הכרתי את הבחור העילוי הן בצעירותו והן לעת זקנתו! יכול אני להעיד שלצערנו הסבא צדק בכל מילה שאמר, והוכיח סופו על תחילתו!

הגאון רבי זיידל אפשטיין זצ"ל שאל פעם את תלמידיו: מהו הדבר הראשון שצריך אדם לעשות מיד לאחר תפילת שחרית בבוקר היום? השיב אחד התלמידים ואמר בפשטות: לאחר התפילה יש מן הראוי לעסוק בתורה ולקיים מה שנאמר (תהלים פד ח): 'יִלְכּוּ מִחֵיל אֶל חֵיל יִרְאֶה אֶל אֲלֹהִים בְּצִיּוֹן'. ואילו תלמיד אחר נענה ואמר: יש מן הראוי להתחיל את הבוקר, תיכף לאחר התפילה, עם לימוד הלכה פסוקה כמו שנינו שכל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא. אולם רבי זיידל לא הסכים עם שניהם, ואמר להם: תשובותיכם אינם מדויקות, ברור שבאופן בסיסי אכן הצדק מצוי עמכם, ואין חולק שראוי לעסוק בתורה לאחר תפילת שחרית, ובוודאי שיש חשיבות לשנות הלכה בכל יום, אולם קודם לכל חובת האדם לומר ברכת 'בוקר טוב' לסובבים אותו, שהרי 'דרך ארץ קדמה לתורה'.

על הפסוק (בראשית כח יב): 'וַיִּחַלֵּם וַהֲגִה סֵלֶם מְצַב אֲרָצָה וְרֵאשׁוּ מְגִיעֵי הַשְּׁמַיְמָה וַהֲגִה מְלֶאכֶי אֱלֹהִים עֲלֵיהֶם וַיְרִידֵם בּוֹ. וַהֲגִה ה' נֶצֶב עֲלֵיו...!', מפרש הרה"ק השפת אמת זיע"א (תרנ"ד) בדרך רמז: הסולם הוא רמז למידת דרך ארץ שהיא קודמת לתורה, ובכך הסולם מוצב 'ארצה' וראשו מגיע אל השמים, לפי שבסולם עולים ומתעלים עד שזוכים לתורה, שהוא בחינת ה' נצב עליו.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, מחבר הספר 'אבן האזל' על הרמב"ם וראש ישיבת עץ חיים בירושלים, היה רגיל מדי פעם לנסוע אל העיר חברון להשתטח ולהתפלל על קברי האבות, ישני חברון. אל המסעות הללו היו נלוים אליו טובי הלמדנים בישיבת עץ חיים, כשבדרך היה רבם הגדול מפלפל עימם בדברי תורה ובסוגיות עמוקות שבש"ס.

רגילים היו, ראש הישיבה ותלמידיו, להכנס לבקר אצל הסבא מסלבודקא, הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, בכל אותם פעמים שנסעו לחברון. מאחר והסבא מסלבודקא התגורר בעיר חברון, הייתה זו הזדמנות טובה עבורם להסתופף בצל קורתו ולקבל ממנו קנייני חכמה ודעת. הסבא מסלבודקא היה מוסר בפניהם שיחה מוסרית מעמיקה והנוכחים היו שומעים את דבריו בשקיקה.

באחת הפעמים בהם ביקר הגאון רבי איסר זלמן אצל הסבא הודיע רבי איסר זלמן לסבא תיכף עם בואו: ידע מעלתו כי היום הבאתי עמי את הגדול שבכולם! זהו בחור עילוי, מופלג מאוד בתורה, אשר העולם עוד ירעש ממנו! הסבא קבלם בשמחה רבה והזמינם להסב עמו ליד השולחן.

בעוד הכל יושבים סביב השולחן, הכניסה הרבנית והגישה לאורחים כוסות תה וצלוחית של סוכר כדי שכל אחד ימתיק בו את כוס התה שלו לפי טעמו. ואכן הנוכחים שוחחו בדברי תורה ולגמו מכוס התה שלפניהם. לפתע הבחין הסבא שהעילוי הצעיר היושב עימם עסוק בגרגרי הסוכר אשר נשפכו מהצלוחית על השולחן. דרכו של עולם הוא, שכאשר שמוסיפים את הסוכר לכוס התה יש ונשפכים אי אלו גרגרים על השולחן, והנה אותו בחור היה יושב ומלקט בראשי אצבעותיו את גרגרי הסוכר ומלקקם בשפתותיו.

לא מצא חן בעיניו של הסבא התנהגותו של הבחור. הסבא ראה בזה פגם מובהק בהלכות דרך ארץ, שכן אין זה מן הראוי לנהוג כך וללקק גרגרי סוכר כאשר יושבים יחד עם גדולי תורה ועוסקים בפלפולא דאורייתא. אולם כדי שלא לפגוע בבחור העדיף לשתוק ולא להעיר לו על כך בגלוי ובבירור.

לקראת סוף הביקור פנה הסבא מסלבודקא אל הבחור ואמר לו: ברצוני לשאול אותך כמה

שאלות. האם תוכל לומר לי בבקשה, מי יותר חשוב ממי, אדם חי או אדם מת? התפלא הבחור על השאלה הפשוטה והשיב מיד: בוודאי שאדם חי חשוב יותר מאדם מת שבטל ועבר מהעולם! הוסיף הסבא ושאל: בבעלי חיים כיצד? מי חשוב יותר אריה חי או אריה מת? אף כאן נענה הבחור והשיב מיד: ברור שהאריה החי הוא החשוב יותר! והסבא אינו מפסיק וממשיך לשאול: שמא נאמר שזהו דווקא באריה שהוא מלך החיות, אך מה נעשה ביום שידובר לנו משני כלבים, כלב חי וכלב מת, מי מביניהם יותר חשוב? גם בזה קבע הבחור שבוודאי כלב חי חשוב יותר! עתה המשיך הסבא וחידד: כלב חי ואריה מת, מי מהשניים חשוב יותר? כאן ידע הבחור לצטט את הפסוק המפורש ואמר לסבא כי כבר קבע שלמה המלך בחכמתו (קהלת ט ד): 'כִּי לְכָל חַי הוּא טוֹב מִן הָאֲרִי הַמָּת'.

נענה הסבא ואמר: עכשיו שכל הנתונים המקדימים ברורים וידועים לנו, ברצוני לחוד לך חידה: האם תוכל לציין על קיומו של מקרה נדיר בו יהיו אדם חי ובעל חי מת, ובכל זאת יהא בעל החי המת עדיף על פני האדם החי? חשב הבחור והכריז בהחלטיות: לא יתכן דבר שכזה! נענה

חדש בממלכת התורה

חדש

רמב"ם המבואר זרעים – הפלאה נדרים א (א-ה)

מהדורת 'קרבן טללי ברכה' מכון 'אור לישרים' – נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

רמב"ם ונושאי כליו ערוכים בדקדוק רב, עפ"י כתבי יד ודפוסים ראשונים, מקוטע ומנוקד, בעיצוב נאה ומשובח. נוסף עליו ביאור משולב, הערוך בשפה ברורה ושווה לכל נפש. הביאור מלוקט מכלל מפרשי הרמב"ם, וכתוספת הקדמות, מבוא בתחילת כל ענין, מקורות וציטוטים, ועם פסקי שולחן ערוך.

חדש

ביאורי התוספות בבא בתרא ב

מכון 'אור לישרים' – נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' כל דברי התוספות מנוקדים ומבוארים, עם ביאור משולב בתוך לשונם, ובסוף כל דיבור נערך סיכום הענין, לתועלת הלומדים. בסוף כל כרך נסדר מדור 'שינון התוספות', להועיל לחזרה וזכירת דברי התוספות.

חדש

סט סידור שבת חול וזהילים אשכנז

כריכת דמוי עור בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' סידור לימות החול וסידור לשבת עם ביאורי מילים בנוסח אשכנז, וספר תהלים בכריכת דמוי עור מהודרת, בצבע חום בהיר. עיצוב מרהיב עין. תתקבל צלחתהון ובעותהון!

חדש

משניות לתלמידים מסכת קידושין

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' משניות לתלמידים עם פירוש הרע"ב מנוקד, ועם עיקר תו"ט, מוגהה ומדויק עפ"י דפו"י, עם איורים נצרכים.

חדש

ליקוטי הלכות המבואר

אורח חיים חלק ו מכון 'אור לישרים' – נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' ליקוטי הלכות להרה"ק רבי נתן מברסלב זיע"א, במהדורה מבוארת בביאור משולב בתוך דבריו, וכתוספת הערות וציטוטים, כולו הוגה ע"פ דפו"י ונערך מחדש ונוקד בניקוד מלא, נוספו כותרות משנה לכל קטע, מפתחות המקורות ומפתחות עניינים. מבואות ופתיחות לכל תורה.

מלון יקרון והדושים נפלאים מלוט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצרא שליט"א

מִי־הָיָא חֲדָתָא

חֲדָתָא דְאֲוֵרֵיִתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

הבושה מבטלת גזירות קשות מעל האדם

על הצלתו כנאמר (קז יח-כב) 'כל אוכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות. ויזעקו וגו'. ישלח דברו וירפאם וגו'. יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם. ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברינה, ויותר מכך, שממני נמנע החולי עוד בטרם יבוא אלי בזכות הביזיונות.

אין דבר יותר טוב מביזיונות

וזאת יש לו לכל אדם להחזיר לקרבו, אמנם מבקשים אנו 'ואל תביאני לידי בזיון', אך לכל אדם ישנם מצבים בהם מאן דהו עולב בו ומשפילנו, ואז יש לו להבין כי אין דבר יותר טוב מהשפלה לפעול בעבורו ובעבור זרעו ישועה מעל הטבע, ואף אם נגזרה גזירה חלילה ניצול ממנה בכח הביזיונות, וזוכה לרב טוב בזכות אותם הרגעים בהם היה מן הנעלבין ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים שעליהם הכתוב אומר (שופטים ה לא) 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', מה לנו גדול מכך להקראות 'אוהביו' של מלך מלכי המלכים.

ולא לחינם אמרו הקדמונים שאם אדם היה יודע מה מרוויח מהביזיונות וכמה הם טובים עבורו בעולם הזה ובעולם הבא, הרי שהיה רודף אחריהם. וכדבריו המופלאים של רבי חיים ויטאל ע"ה בספרו **שערי קדושה** (ח"א שער ו): ואם יחרפך איש לא תעננו, והיה נעלב ולא עולב, כי על זה כתיב 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו', והעבר על מידותיך לכל מי שחטא, ולא תרגיש צער אפילו בלבבך כי טוב הוא לך, כי כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו (ר"ה יז), ומכל שכן עוונות וחטאות. ובסוף דבריו הקדושים מוסיף הוא על כולנה בשגב הביזיונות ואומר: **ואם עיני שכל לך היה לך לחפש מי שיצערך כי חיים אתה מבקש לך.**

אמנם לא כל אחד יכול לשמוח כאשר נשפך דמו 'אזיל סומקא ואתי חיורא', אך לכל הפחות ידע בליבו כי כאשר סופג ביזיונות - מתנה הם בשבילו, וכמו שאמר המלאך המגיד שהיה לומד עם מרן הבית יוסף ע"ה (מגיד מישירים ויקהל ד"ה עוד אמר), שאם היו יודעים אנשים את שכן הביזיונות והתועלת שהם זוכים לקבל בעבור שמדברים עליו בגנותו, היו שמחים כאילו הביאו להם מתנות כסף וזהב.

לספינה, שהיא מלאה כל טוב שבעולם, כך יוסף נתקיים כל העולם בזכותו, וכלכל את העולם בשני רעבון.

דבריו יתבארו ביותר על פי המסופר על הרה"ק רבי מנחם מנדל מפרימשלאן ע"ה שקרא לאוהביו לסעודת הודיה, וסיפר להם כי מקובל הוא שאם נגזר על האדם חולי או מכאוב שולח לו הקב"ה אדם שיפגע בו וישפילנו וכך יוצא הוא ידי חובת החולי או הכאב. אם כן, המשיך הרה"ק ואמר, היום זכיתי לביזיונות גדולים דבר המוכיח שעמדה כנגדי גזירה קשה ועצומה ולכן שלח הקב"ה ביזיונות גדולות אלו להצילני מהחולי, על כן מחויב אני להודות לו בקהל ועדה על חסדו הגדול שגמל עימי, כדרך כל אדם שניצל מחולי שיש לו להודות ולשבח

ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלקים את חרפתי (ל, כג).

בכח ההשפלה שעובר האדם יכול להמתיק כל הדינים התלויים עליו שיתהפכו לרחמים, וכמאמר הכתוב ברחל אמנו בעת שילדה את יוסף הצדיק (בראשית ל כג) 'ותאמר אסף אלקים את חרפתי' וביאר בבאר מים חיים (שם) שאמרה רחל כי ע"י 'חרפתי' מסתלקים ונאספים הדינים הנרמזות בשם 'אלקים', כי יסורין ממרקים עוונותיו של אדם (ברכות ה.) ואין לך יסורין גדולים מהבושה והביזוי כשמגיע לאדם. וכן אמרו במדרש (משלי לא יד) על הפסוק (שם) 'הייתה כאניות סוחר' זו רחל אמנו, שהייתה מתביישת על הבנים בכל יום, לפיכך זכתה ויצא ממנה בן, שהוא דומה

מִילְתָּא דְפִלְיָא

הקשר עם הקב"ה צריך להיות תמיד ע"י תפילה

נִפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתְּלֵתִי (ל ח). הקשר עם הקב"ה צריך להיות תמיד ע"י תפילה, כלומר כל דבר הקורה או העובר על האדם ניתנה לנו עצה טובה לדבר ולבקש על כך מלפניו יתברך. ביסוד הדברים כתב בנועם אלימלך (וישלח ד"ה א"ו והיה העטופים) כי תפילה מלשון חיבור כפי שנאמר (בראשית ל ח) 'נפתולי אלקים נפתלת' ותירגם אונקלוס שהוא לשון תפילה, ורש"י פירש: 'מנחם בן סרוק פירשו במחברת 'צמיד פתיל' - חבורים, מאת המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים'. שע"י התפילה נדבקים ומתחברים בה' יתברך.

כאשר אדם בכל מצב שנמצא בו הן ברוחניות והן בגשמיות, צועק ומתפלל לה' - זוכה להידבק בו. משל למה הדבר דומה - דרש רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה, לאב ובנו שנסעו למרחקים, בדרך עברו ביער עבות שגדלים שם פירות מתוקים ויפים, ביקש הבן מאביו שיעצור את העגלה עד שיאסוף מהפירות, כך שהו שעה ארוכה אך הבן לא חזר, מחמת כי לא יכל לנתק עצמו מחמת עיניו ותאוות לבו, חשש האב פן תאבד דרכו בחזרה, אזי אמר לבנו חמודו איעצך עצה טובה, צעק מידי פעם בפעם אבי אבי ואני אענה אותך בני בני בקול, כך נחזיק מעמד ונחזק הקשר בינינו שלא יינתק, וקול שאתה שומע ואני שומע זה יחזיק הקשר בינינו, ובזמן שאתה לא תשמע אז תבין שאתה מסובך ביער חלילה וחס.

הנמשל מובן מאליו, אנו נקראים בנים למקום שנאמר (דברים יד א) 'בנים אתם לה' אלקים', ברם אם ח"ו מסתבכים בתאוות העולם הזה ותענוגיו נשכח ח"ו כי יש לנו אב בשמים, על כן העצה היא לחזק הקשר בינינו ע"י הקריאות התכופות 'אבי אבי' שחרית מנחה וערבית.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

עליית התפילה דרך מקום המקדש

מקום למקום, אף תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממתד אכזריות למדת רחמנות (סוכה יד.), והיא בוקעת רקיעים כחרב ועולה מעצמה השמימה, ולא תפילתם לבדה אלא גם תפילות ישראל יש להם טובה בהיותם כרוכים בתפילות הצדיקים להתעלות יחד עמם בלי מניעה, אמנם הצדיקים ברוב ענוותנותם אינם מונעים רגליהם מבית הכנסת, אלא משימים עצמם כפשוטי עם הזקוקים שתתקבל תפילתם בבית הכנסת, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ו:): הקובע מקום מקום לתפילתו אומרים עליו 'אי עניו אי חסיד', וזו היא ענוותנותם שלמרות חסידותם אינם מונעים עצמם מבית הכנסת, כביכול גם הם זקוקים לקדושת בית הכנסת שתייע לתפילתם להתעלות למעלה.

החורבן הותיר לנו ה' מקדש מעט אלו בתי כנסיות [ואהי להם למקדש מעט] (יחזקאל יא טז), אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל (מגילה כט.). מקום התאספות בני ישראל לעמוד בהם בתפילת רבים, ותהיה תפילתם נשמעת במרום בזכות קדושת המקום. וכמאמר ז"ל אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר (מלכים א' ח כח) 'לשמוע אל הרנה ואל התפלה' במקום רנה שם תהא תפלה (ברכות ו.).

תפילת הצדיקים אינה צריכה סיוע
ובאמת צדיקים אינם צריכים למוצע להעלות תפילתם, אלא תפילתם חשובה כעתר המהפכת דין לרחמים [למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן

וזה שער השמים (כח ז). ענין קביעות מקום לתפילה מסוגל לעליית התפילות וקבלתם, כי לאו כל אדם ראוי לכך שתהיה תפלתו רצויה ומקובלת במקום, וצריך לעזר וסיוע קדושת המקום הגורם להעלות התפילות, על דרך שנאמר (מלכים א' ח מח-מט) וְהִתְפַּלְלוּ אֵלַי דְּרָךְ אֲרָצָם וגו' וְהִבִּית אֲשֶׁר בְּנָתִי לְשִׁמְךָ, וְשִׁמְעָת הַשָּׁמַיִם מִכּוֹן שְׁבַתְךָ אֶת תְּפִלָּתָם, ומקום המקדש נעשה אמצעי בין ישראל לאביהם שבשמים להעלות תפילותיהם כמין סולם ושער השמים [ראה בספרי (פר' קרח פי' קיט): 'סולם מוצב ארצה' זה בית המקדש, 'וראשו מגיע השמימה' אלו הקרבנות קריבים שריחם עולה לשמים. וברמב"ן כתב (בראשית כח ז) 'וזה שער השמים' הוא בית המקדש שהוא שער לעלות משם התפלות והקרבנות לשמים], וגם בזמן

לחם לאכול ובגד ללבוש - סוד העשירות

פירוש הדבר הוא שעל ידי עסק התורה אף שלא לשמה, פועלת בו התורה שיהיה מסתפק במועט, וזו העשירות האמיתית שיהיה עשיר השמח בחלקו.

השמח בחלקו זוכה ללמוד תורה לשמה
ובזה אפשר לפרש דברי הגמרא (פסחים נ:): לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. שתחילה יעסוק בתורה אף שלא לשמה, ועל ידי זה יזכה לקנות מידת ההסתפקות במועט וישמח בחלקו, ואחרי שישמח בחלקו לא יהיה זקוק לשום דבר שאינו ברשותו, וכשלא יתאוה לדבר שאינו שלו יזכה ללמוד תורה לשם שמים בלי פניות זרות.

העוסק בתורה לשמה ברכתו ממהרת לבוא

ובאמת יש להתבונן מדוע בראש הפסוק הקדים את השכר תחילה, דהיינו 'אורך ימים - בימינה', ואילו בסיפא נזכר השכר לבסוף 'בשמאלה' - עושר וכבוד, אלא הפירוש הוא ש'בימינה' הם העוסקים בתורה לשמה, ושכרם מקדים לבוא בלי עיכוב, ולכן נזכר השכר מיד בתחילה, אבל 'בשמאלה' הם העוסקים בתורה שלא לשמה, וברכתם אינה ממהרת לבוא ולכן נזכרת הברכה לבסוף, והם צריכים לסיוע מיוחד כדי לזכות לברכה הראויה להם

לו לעזר בעבודת ה', ולכן אין הגשמיות נזכרת כי אם ברמז.

העשירות לצדיק אינה אלא דבר טפל
ובמאור עינים (ליקוטים מס' שבת ד"ה אמר רבא) תירץ, שהצדיקים עובדי ה' משיבים את הגשמיות אל הרוחניות, וכל שכר גשמי המגיע אליהם הם מהפכים אותו לרוחניות, ואין השפע הגשמי מתקיים בידם כי הוא שב להיות רוחניות, וזהו שנרמז העושר בפסוק בדרך אגב, כי אין לעושר זה קיום אלא הוא נהפך גם ל'אורך ימים' הרומז שכר רוחני. ובמאור ושמש (וישלה) תירץ שהצדיקים אינם מקבלים עושר וכבוד כמשמעו, אלא הקב"ה משפיע להם בכל עת כפי הנצרך להם, כמו שמצינו אצל יעקב אבינו (בר' סו ג) 'ויתן ויחזור ויתן', שלא ייתן לו בבת אחת עשירות יותר מכדי צרכו, אלא בכל זמן יתן לו כפי הנצרך לו כי אין לו רצון בעשירות מרובה, וזהו שלא נזכר העושר בפירוש אלא רק בדרך רמז.

הלומד תורה אף שלא לשמה זוכה להיות שמח בחלקו

ובמה שאמרו שהלומד תורה שלא לשמה זוכה לעושר וכבוד, יש להתבונן איך אפשר שתהיה הברכה בעשירות, הרי בעולם הזה אין אדם שמסתפק בעשירות שיש לו, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, ומי שיש לו מנה רוצה מאתים, אלא

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש. ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים. והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים וכל אשר תתן לי עושר אעשרנו לך (כח כ-כב). בענין שכר לימוד התורה כתוב (משלי ג טז) 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', ופירשו חז"ל (שבת סג.) ש'בשמאלה' היינו הלומד תורה שלא לשמה, ושכרו שזוכה לעושר וכבוד, ו'בימינה' היינו הלומד התורה לשמה, ושכרו הוא שזוכה לאורך ימים, וכל שכן שיזכה גם לעושר וכבוד אף שלא כתוב בפירוש, כי אינו פחות מן הלומד שלא לשמה.

ואין לתמוה למה לא כתוב בפירוש שהלומד תורה לשמה זוכה גם לעושר וכבוד וגם לאורך ימים, כי באמת הלומד תורה לשמה אינו תאב לממון, וגם כשזוכה לעושר וכבוד אין העושר נשאר ברשותו והוא מחלק הכל לצדקה, ולכן לא נכתב בו העושר אלא בדרך רמז.

ועוד, שהצדיק עיקר החשיבות אצלו שזוכה לאורך ימים, כדי שיוכל להוסיף ולקיים בהם מצוות ומעשים טובים ולעשות נחת רוח לבורא, אבל העשירות טפילה היא אצלו, וכמו שביקש יעקב אבינו ע"ה 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש וגו', והיה ה' לי לאלהים, כי כל תכלית בקשת הגשמיות היא כדי שיהיה

לימוד לדורות שמכל מקום ומכל מצב רוחני שנמצא בו - יוכל לשאת עיניו למרום להתפלל

נאמר 'ויפגע במקום וילך שם כי בא השמש' ודרשו חז"ל (ברכות כו:): שהתפלל שם היות ואין פגיעה אלא לעמוד מה בא לומר כי לא פירש באיזה מקום וכבר עמדו בזה המפרשים (ראה רש"י, אוה"ח, כלי יקר ועוד), ואמנם גם ע"ז דרשו חז"ל (ב"ר פס"ח) את שדרשו, אך לענינינו נאמר שבדוקא לא אמר באיזה מקום פגע ובא בזה לומר לדורות שמכל מקום ומקום שפגע בו האדם, מכל מצב רוחני שנפשו של האדם עומדת בו, יוכל לשאת עיניו למרום להתפלל ולחפש קרבת אלוקים ואהבתו כי לא ידח ממנו נדח.

וכעין זה אמרו חז"ל (ברכות ו:): 'כל הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו' ולא אמרו מקום מסוים שרק הוא ראוי לתפילה, אלא כל מקום ומקום שעומד בו האדם ראוי הוא לקבוע בו תפילה ואלקי אברהם יהיה בעזרו לקרבו ולשמוע תפילתו.

ובדרך זו נראה לבאר הפסוק שאמר השי"ת למשה רבנו ע"ה 'הנה מקום איתי ונצבת על הצור והיה בעבור כבודי וכו' וראית את אחורי' (שמות לג כא-ג), שלכאורה היה די לומר 'ונצבת על הצור' ומדוע אמר גם 'הנה מקום איתי' שמשמע מקום סתמי ולא מוגדר, אלא שבדוקא אמר כן לרמז שמכל מקום ניתן לראות את השי"ת ולהשיג קרבתו ואהבתו.

עפ"י זה יש לפרש הפסוק 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר' (דברים ג כג), שלכאורה 'בעת ההיא' מיותר שהרי כבר דיבר מקודם על העת בה התחנן בתפילתו, אלא שבא לומר ש'בעת ההיא' - היינו בעת שבה האדם עומד ובכל בחינה שנפשו של אדם נמצאת בה יוכל להתחנן אל השי"ת ולבקש ולדרוש פניו. וכעין הכתוב אצל ישמעאל 'כי שמע אלקים אל קול הנער כאשר הוא שם' (בראשית כא יז), כי התפילה נשמעת ומתקבלת אצל כל אדם ממקום שהוא שם, ובכל עת ובכל שעה שומע השי"ת את תפילת בניו להושיעם ולקרבם אליו באהבה רבה.

מה שפי' בספה"ק מאמר חז"ל (מגילה ו:): 'יגעת ומצאת תאמין', שאין שיעור המציאה כפי היגיעה רק היגיעה לחוד והמציאה היא הרבה יותר ממה שעמל בה האדם, וכמציאה שמוצא אדם ברחוב שזוכה לה בלא עמל ויגיעה רק בסייעתא דשמיא. וכן הוא בפסוק זה 'ובקשתם - האדם מבקש ודורש את השי"ת ועמל בדבר, וזוכה הרבה יותר מכפום שיעורא דיליה, וכפי שכתוב 'ומצאת' - כמציאה שמשגיגה ללא מאמץ ויגיעה.

עוד יש לעמוד על הלשון שאמר בתחילה 'ובקשתם' ולבסוף 'כי תדרשנו', וכי מה חילוק יש בין בקשה לדרישה? ונראה לבאר שההבדל בין בקשה לדרישה היא שהמבקש הוא המצפה לקבל מתנת חנם שאינה מגיעה לו בדיון, ודרישה היא הטוען בדבר שהוא שלו לקבלו, וכפי שנאמר באבידה 'והיה עמך עד דרוש אחיך אותך' (דברים כב ב) שההוא שהחפץ בבעלותו דורש לקבל את החפץ בדיון, ובזה יובן הלשון 'ובקשתם' שבאם מחזר האדם אחר קרבת השי"ת ומצפה שיאיר לו השי"ת את פניו ויקבלו מתוך תחושה שאינו ראוי לכך עפ"י מעשיו, סופו הוא 'ומצאת' - שאכן יזכה לקרבתו יתברך ומאז היה תמיד בדביקות ויוסיף באהבתו יתברך עוד ועוד מתוך תחושה ושייכות לדבר עד 'כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך' שידרוש להתמיד ולזכות בדבר כטוען בחפץ שהוא שלו.

עוד יש לדייק הלשון 'משם' מה בא לומר, ונראה לבאר שרמז גדול אמר לנו בזה שמכל מקום ומקום בו נמצא האדם, הן במובן הפיזי והן במובן הנפשי והרוחני, יוכל האדם לבקש את בוראו ולחפש קרבתו יתברך, כי השי"ת ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ואין מקום בעולם בו יוכל אדם לומר אל ליבו כי רחוק הוא מהשי"ת ואבדה תקותו ח"ו, אלא 'ובקשתם משם' - ממקום ששם הינך עומד ומצפה לקרבת אלוקים. אצל יעקב אבינו ע"ה בלכתו לחרן

ויפגע במקום וילך שם כי בא השמש וגו' (כח, יא).

נקדים בביאור הכתוב 'ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך' (דברים ד כט). הלשון 'כי תדרשנו' המובא בפסוק נראה לכאורה מיותר, שהרי כבר אמר בתחילה 'ובקשתם' ומה צורך יש להזכיר שוב 'כי תדרשנו', וכי אינו כפל לשון?

הסבר נפלא מצאנו לכך **בפנים יפות** (ואתחנן ד"ה ובקשתם) שם ביאר שהפסוק מדבר בענין הבקשה מה' לזכות לתפילה ראויה, וכפי שמבקש המתפלל לפני תפילת העמידה 'ה' שפתי תפתח ופי גיד תהלתך' (תהלים נא יז), כי יש לאדם לבקש מהשי"ת שתהיה התפילה שגורה בפיו ויהיה ליבו מוכן לגשת לפניו יתברך וכך תקובל תפילתו, וכן כאן תחילת הבקשה מאת השי"ת היא ע"ז עצמו שיוכל להתפלל לפניו וע"ז נאמר 'ומצאת' שנענים לו בזה שיהיה לו היכולת להתפלל ואז בודאי תקובל תפילתו ויתמלא מבוקשו כי אז יתפלל כראוי וידרשנו בכל לבבו ונפשו.

ובמקום אחר (שם ד"ה ואתחנן) כתב שזהו מה שאמר דוד המלך ע"ה 'אני קראתיך כי תענני א-ל הט אונך לי שמע אמרתי' (תהלים יז ו), כיון שזה עצמו מה שאני קראתיך הוא בעזרתך 'כי תענני א-ל' שאוכל להתפלל לפניך על כן 'הט אונך לי שמע אמרתי'. וכן מבואר הפסוק 'והיה טרם יקראו ואני אענה' (ישעיה סה כד), שצריך מענה מיוחד מן השמים שתהיה התפילה שגורה בפה טרם קוראים אל השי"ת ומדברים בתפילה.

עוד עמדו המפרשים לבאר בפסוק זה מדוע החל לדבר בלשון רבים 'ובקשתם' וסיים בלשון יחיד 'ומצאת'? ונאמרו בזה כמה הסברים, ובאוה"ח הק' תירץ בפשטות שלא דיבר הכתוב אלא בהווה, כיון שרבים הם המבקשים את השי"ת, אך בפועל זוכים לזה רק יחידי סגולה, כי כדי למצוא את השי"ת בימי הגלות צריך התעצמות גדול ולא כל אדם זוכה. את הלשון 'ומצאת' נראה לבאר עפ"י

איגרות ומגיד ממעוז הישיבה

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

הרצון להשפיע והרצון לקבל

במאמר זה מבאר רבינו יסודות גדולים במהות החכמה, מעלתה המיוחדת בהתקשרות על ידה לבורא יתברך, ורוממותה המיוחדת, וגם לרבות דרכי ההשפעה שלה, שהם מקור לכל הברכות ובפרט לענין ההולדה ברוחניות ובגשמיות.

מאמר זה מיוסד על הקדמה המבוארת בכמה מקומות בדרכי העבודה, ולפיה ההבחנה והמדידה בדרגה הרוחנית של כל מציאות שבעולם, היא בהיותה משפיע או מקבל, וככל שהאדם קרוב יותר לדרגת ה'משפיע' ורחוק מרצון להיות 'מקבל' כך הוא דבוק במציאות הקדושה.

וטעם הדבר הוא, דהבורא יתברך שמו הוא באמת אך ורק נותן ומשפיע לכל, וכל התכלית של בני ישראל אשר הם תכלית הבריאה היא להתדבק בו על ידי מידותיו, והדביקות בו הוא להיות דומה לו - מה הוא משפיע אף אתה משפיע, וממילא שורש כל הקלקולים הוא בהתנתקות מהרצון להיות משפיע.

ואמנם הוא יתברך גם כן מקבל תענוג מבריותיו, אבל מכיון שקבלה זאת הינה פועל יוצא מהיותו משפיע, שהרי כל מה שיש לבריותיו הוא אשר משפיע להם בחסדו הגדול ברוחניות (בקבלת ה'מוחין' והתענוג בעבודת השי"ת) ובגשמיות (וכמאמר המדרש (ויקרא רבה כז ב) על הפסוק (איוב מא ג) 'מי הקדימיני ואשלם'), נמצא שבכל בחינה שהיא - הוא המשפיע, ומה נשיב לו - והכל שלו, שמים וארץ וכל צבאם.

והנה אף על פי שבריותיו הם בבחינת מקבלים ממנו, אמנם תכלית עבודתם הוא להיות בבחינת מקבל על מנת להשפיע, וזוהו החידוש המיוחד המבואר במאמר זה, שהעבודה המובחרת מכל העבודות היא להיות בבחינת משפיע ומקבל בפעם אחת, שכשכוונת הנברא בקבלתו היא להיות גם כן בחינת משפיע כמו החכמה שהיא משפיע ומקבל כאחד, אין בו שום פירוד מדביקות הבורא ומדרכיו שהם בחינת משפיע, מכיון שכמו שהחכמה אינה מחזיקה השפע לעצמה כלל, ואם כן כל מהותה היא הרצון להשפיע, כך דרכה של הדבקים באור החכמה ובדרכיה שכל השפע שמקבלים הרי הוא כדי לעשות נחת רוח לבורא יתברך, וכן להודות ולהלל ולשבח לחי העולמים, ולהשפיע לאחרים (כמבואר במאמר זה).

והדרך המעשית שבה אנו דבקים במידת החכמה, היא על ידי שנבטל את בחינת היש' שיש בכל נברא שרוצה להחזיק את השפע לעצמו, ויהיה תמיד עיקר רצונו להשפיע להקב"ה תענוג, כמידת החכמה שאין בה שום 'יש' וכל מה שמקבלת היא משפיעה מיד, וקבלה כזאת אינה בבחינת 'מקבל', אלא בבחינת 'נותן' כיון שכל תכלית הקבלה הוא כדי להשפיע.

וחידוש מיוחד שנתחדש במאמר זה, הוא שגם מי שהוא משפיע לאדם אחד ומקבל מאדם אחר אינו נחשב שדבוק במידת החכמה על ידי שמשפיע, כיון שמכל מקום יש בו גם הרצון לקבל שבזה הוא רחוק מהחכמה, אלא צריך שיהיה הרצון להשפיע והרצון לקבל בבת אחת ממש, ורק בזה יתקן האדם את הרצון לקבל שיהיה בדומה לשרשו הראשון שהיא החכמה שמשפעת ומקבלת בבת אחת, ועל ידי שישתף האדם את הרצון לקבל ואת הרצון להשפיע בבת אחת, היינו בפעולה אחת, ידמה האדם הזה לחכמה בפעולת ההשפעה, ויזכה לאורה הגדול.

ובזה מובנת כוונתה של לאה שרצתה להשפיע ולקבל בפעם אחת, ואע"פ שכבר היתה משפיעה תמיד לשפחתה לא די בכך, אלא ייחדה את הרצון לקבל והרצון להשפיע במה שקיבלה משפחתה שמחה בהוולד לה בנה גד, שבכך הוסיפה בן ליעקב שנקרא על שמה ונולד מכוחה וברצונה, ובה נתקן הרצון לקבל ונתייחד עם הרצון להשפיע ביחוד גמור, ופתחה בכך את מעיין החכמה שממנו נמשכים החיים לאדם להוליד בנים ולקיימם.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

'וּתְקַרָא אֶת שְׁמוֹ גֵד' (בראשית ל יא). הַעֲנִין שְׁקָרָה אֶת שְׁמוֹ גֵד, יבואר על פי מה דאיתא (דברים ג ה) **'וְבוֹ תִדְבְּקוּן'**, ודרשו חז"ל (סוטה יד.) **הַדְבֵק בְּמִדּוֹתַי, וְרוּצָה לּוֹמַר, מִדָּה נִקְרָא לְבוֹשׁ** לבוש הוא צורת ההופעה של כל נברא, ולבוש רוחני הוא צורת ההופעה של השפע כפי שמופיעה באיזה אופן כגון להשפיע חסד או גבורה, והכל הוא לבוש לחכמתו יתברך שבחר להשפיע שפעו באיזה אופן שהוא, **עַל דָּרָךְ** (ויקרא ג) **'וְלִבֶּשׁ הַכֹּהֵן מִדָּו בַד'**, והציווי שיהיה לו לכהן לבושים כמדתו.

לְמַשֵּׁל כְּשֶׁהָאָב אוֹהֵב אֶת בְּנוֹ ורוצה להתחבר עמו על ידי שישפיע לו מחכמתו, **אִז מְצַמֵּם אֶת שְׁכָלוֹ הַגָּדוֹל בְּשָׂכֵל הַקְּטָנוֹת לְדַבֵּר עִם בְּנוֹ הַקָּטָן. נִמְצָא פִי הָאֱהָבָה שֵׁישׁ לְהָאָב עִם בְּנוֹ, הִיא צְמִצְמָה אֶת שְׁכָלוֹ וְנַעֲשֶׂה לְשַׁכַּל לְבוֹשׁ** האהבה היא לבוש להחכמה, שעל ידי האהבה מודד האב את שכלו איך להשפיע לבנו. **וְכֵן עַל דָּרָךְ זֶה כָּל הַמִּדּוֹת הֵם לְבוֹשֵׁין**, שכולם הם דרכים להביא את השפעת החכמה בהתאם להשגותיו של המקבל.

וּבְאֵמַת גַּם חֲכָמָה עצמה שהיא שורש כל הלבושין, אף היא **נִקְרָא לְבוֹשׁ וּמִדָּה לְאִין סוּף בְּרוּךְ הוּא**, כיון שאור אין סוף ברוך הוא בא על ידה לידי גילוי, וגם מציאות החכמה הוא כדי להשפיע ולהיות ממנה צינורות שפע לכל הנבראים. **אָךְ לְמַה דוּוּקָא חֲחֻמָּה הִיא לְבוֹשׁ לְהַקְב"ה**, ומבאר החלוק שָׁבִין **הַחֲכָמָה לְשֵׁאֵר הַמִּדּוֹת הוּא זֶה, פִּי כָּל מַה שֶּׁבְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא** בכל העולמות **לְבַד מִמֶּנּוּ כּוֹלֵם הוּא דָּכַר וְנִקְבָּא**, מפני שכל העולמות נותנין ומשפיעים זה לזה, וכל אחד מקבל ממי שלמעלה ממנו, לבד ממנו יתברך עצמו שהוא המשפיע האמיתי.

וּבְאֵמַת לכאורה גם הוא יתברך נחשב לבחינת 'נותן' ו'מקבל', מכיון שגם הוא יתברך משפיע חיות לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וּמְקַבֵּל תְּעֵנוּג מֵהֶם, שעל ידי העולמות שהאדם עובד בהם את הקב"ה עולים הניצוצות קדושים בכוח עבודת האדם המברר טוב מרע בתורתו ובמעשיו ומעלה אותם לעולמות העליונים, **עַל דָּרָךְ** (זוהר ויקרא ז) **'יִשְׂרָאֵל מִפְּרִנְסִים** לאביהם שבשמים **וְכוֹ, וְכִמּוֹ שֶׁפְּתוּב (משלי י א) 'בֵּן חָכֵם יִשְׂמַח אָב, רוּצָה לּוֹמַר כְּשֶׁאָנוּ חֲכָמִים יֵשׁ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תְּעֵנוּג מִזָּה.**

אָךְ הַחֲלוּק שָׁבִין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְבְּרָאִים הוּא זֶה, פִּי הַקְב"ה בְּתַחֲלָה הוּא בְּחִינַת דָּכַר, פִּי מְשַׁפֵּיעַ חַיּוֹת וְחֲכָמָה לְכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאַחַר כֵּךְ עַל יְדֵי שֶׁפֶע זֶה שְׁהוּא מְשַׁפֵּיעַ לָהֶם הוּא נּוֹתֵן לָהֶם כֹּחַ לְהַשְׁפִיעַ לוֹ, אִז הוּא בְּחִינַת נוֹקְבָא שְׁהוּא מְקַבֵּל תְּעֵנוּג מֵהֶם כְּשֶׁעוֹבְדִים אוֹתוֹ וּמַעֲלִים אֶת הַנִּיצוּצוֹת לְשֵׁרְשָׁם וּמִזָּה נַעֲשֶׂה לוֹ נַחַת רוּחַ וְתֵעֵנוּג גָּדוֹל, וְהַנְבְּרָאִים הֵם

לְהַפֵּךְ, כִּי מִתְחֵלָה הֵם מְקַבְּלִים חֵינֹת מִמֶּנּוּ יְתִבְרַךְ, וְאַחַר כֵּן מְשַׁפְּעִים תַּעֲנוּג וְשִׂמְחָה לּוֹ יְתִבְרַךְ עַל יְדֵי תוֹרָתָם וּמַעֲשֵׂיהֶם.

זֶהוּ (בבא בתרא קמא.) **'בַּת תְּחִלָּה'**, בחינת מקבל הנקראת 'בת', אם הוא 'תחילה', דהיינו שהוא מקבל על מנת להשפיע, **'סִימָן יִפָּה לְבָנִים' בְּלִבְד** סימן יפה הוא לישראל, שכל כוונתם לקבל על מנת להשפיע, **וְלֹא לּוֹ יְתִבְרַךְ** שהוא המשפיע האמיתי, כי הוא משפיע בתחילה, ורק מכח השפעת משפיע הוא מקבל תענוג כביכול, וכל כוונתו רק להשפיע, **וְכֵן כָּל הַמְדוּת, בְּתִחְלָה הֵם מְקַבְּלִים** את השפעת מהחכמה והבינה, **וְאַחַר כֵּן הֵם מְשַׁפְּעִים לְמָה שְׁלֵמֶטָה מֵהֶם, וְאַזּוּ יִשְׂרָאֵל שִׁמְחָה** שפעת מהמידות האלה **עוֹשִׂין תַּעֲנוּג לְמַעֲלָה** ועל ידי זה נשלמת בחינת 'משפיע' של המידות, כיון שעל ידם מתייחסת אליהם בחינת משפיע אפילו לגבי מקור השפעת של החכמה שהוא הקב"ה.

וְהַחְלוּק בֵּין חֲכָמָה לְשֹׂאֵר הַמְדוּת, כִּי שֹׂאֵר הַמְדוּת, לְפִי שֶׁהֵם בְּזִמְנוֹ וממילא הם מוגבלים, כי הזמן מגביל כל פעולה ותנועה לזמן מסויים, **אִין מְקַבְּלִים וּמְשַׁפְּעִים בְּפַעַם אַחַת**, אלא בשעה שמקבלים מהחכמה והבינה מסתלק מהם אור ההשפעה, ואחר כך חוזר אליהם אור ההשפעה ויכולים להשפיע, **מָה שְׂאִין כֵּן הַחֲכָמָה** שהיא למעלה מהגבלה זאת הנקראת זמן, **שֶׁהוּא חֹמֶר הָרֵאשׁוֹן** הנקרא 'היול' **שֶׁהוּא פּוֹשֵׁט הַצְּנֻרָה וְלוֹבֵשׁ, דְּהֵיִינוּ שְׂאִינָה עוֹמְדָת עַל מְקוֹם אַחַת** על מעמד ותנועה אחת שהיא השפעה או קבלה, **וְתַמִּיד בְּלִי הַפֶּסֶק נּוֹתְנָת לְמָה שְׁלֵמֶטָה מִמֶּנָּה** אל הספירות המקבלות ממנה שפע, שחיות והויית כולם היא מהחכמה, **וּמְקַבְּלָת שְׁפַע מִמָּה שְׁלֵמֶמְעָלָה מִמֶּנָּה** מאור אין סוף הנובע אליה (דרך הכתר שהיא הספירה אשר למעלה ממנה), כדי שתוכל להמשיך ולהשפיע, **בְּלִי הַפֶּסֶק, כְּהַרְף עֵין בְּלִי זִמְנוֹ, וְאִין יְכוּלִים לְעַמֵּד עָלָיו** אין זמן שבו החכמה היא רק בחינת מקבל או רק בחינת משפיע, אלא שניהם באים כאחת, אע"פ שהם שני פעולות, כי החכמה מאחדת את שניהם בכח מהותה שהיא ה'אין' ויכולה לייחד שני עניינים הנראים כמנוגדים בעולמות שתחתיה שהם בבחינת הפירוד, שבעולם הזה אידי דטרירד למיבלע לא פלט (חולין ח), כלומר מי שהוא טרוד לפלוט ולהשפיע אינו יכול לקבל - ולהיפך, אבל החכמה היא למעלה מהזמן והגבול, וממילא מתייחדים בה שני עניינים הנוגדים זה לזה.

לְמַשָּׁל להבין איך בנפש האדם ניכר ענין זה שהחכמה משפיעה תמיד, **שְׂאוֹתִיּוֹת הַמְחַשְּׁבָה** החולפים בשכל האדם **נוֹבְעִים תַּמִּיד מְקַדְמוֹת הַשִּׁכְל** מהכח הקודם אל השכל ומהווה ומוליד אותו **דְּהֵיִינוּ חֲכָמָה, בְּלִי הַפֶּסֶק, וְכָל רֵגַע בְּאוֹת אוֹתִיּוֹת אַחֲרוֹת** מְקַדְמוֹת הַשִּׁכְל אל השכל, ואותיות אלו זה

הוא **מָה שֶׁהוּא פּוֹשֵׁט** השפעת שהחכמה מקבלת משרשה, היא מיד פושטת את השפעת מעצמה כדי להעבירה לדרגה שאחריה, ונותנת לפחשבה ונותנת את האותיות לבינה שהיא מחשבה, **וְאִז קַדְמוֹת הַשִּׁכְל** שהוא החכמה שכבר נתרוקן מהשפעת הקודם הוא פנוי לקבל שפע חדש, **לוֹבֵשׁ** אותיות **אַחֲרוֹת וְנוֹתְנָם** אל המחשבה **בְּלִי הַפֶּסֶק, וְעָלֶיהָ עֲצָמָה** אל כח החכמה עצמו **אִין יְכוּלִים לְעַמֵּד**, כי אין בה מהות נפרדת וכל מהותה הוא א"ן שדרכו עובר השפעת ואינו מעכב לעצמו כלום.

ולכן בחר הקב"ה במידת החכמה להיות לו לבוש למידת ההשפעה, כיון שהיא ממוצעת בין בחינת המשפיע לבחינת המקבל, כי יש בה מידת משפיע ומקבל כאחד.

וְהִנֵּה יִשְׂרָאֵל נִקְרָא קֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב ירמיהב (א) **'קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית'** ואיתא בזוהר (משפטים קכא:) שכל קודש הוא כינוי לחכמה, וישראל נקראים קודש מפני שמקבלים את השפעת מהחכמה הנקראת 'ראשית', ולכן **צְרִיכִין תַּמִּיד לְהִיּוֹת דְּבָקִים בְּמִדָּה זוֹ** בהנהגת החכמה שהיא נותנת ומקבלת בלי הפסק - וממילא אין היא נחשבת לבחינת מקבל, מכיון שאין היא אוצרת את השפעת שבתוכה אלא היא בבחינת 'אין' שכל כוונתה ומגמתה להשפיע, וזהו בחינה זאת נרמזת בדין **עֲנֵי הַמִּתְפָּרְסִים מִן הַצְּדָקָה צְרִיף לָתֵן צְדָקָה** (גיטין ז), כדי שגם המקבל יהיה בבחינת נותן ולא יפרד בקבלת הצדקה, **וְהֵיִינוּ שְׂיֵהִינוּ תַּמִּיד מְשַׁפְּעִים וּמְקַבְּלִים בְּפַעַם אַחַת** שהרי על ידי הדין הנזכר, נמצא שכשהעני מקבל את הצדקה, נכלל במחשבתו של העני המקבל את הצדקה גם הרצון לתת מתוכה לאחרים, וממילא בפעולה זאת עצמה נעשה העני בבחינת משפיע, **כְּמוֹ מִדָּה זוֹ, וְזֶה שְׁדַרְשׁוּ חַז"ל** (סוטה יד) **"ובו תדבקו - הדבק במידותינו"**, היינו במידת החכמה, להיות משפיע ומקבל בפעם אחת.

וְזֶה הִיא בְּאֵמֶת כּוֹנֵת לְאֵה תַּמִּיד בכל ימי חייה, שאע"פ שהאשה היא בחינת מקבל היתה כוונתה גם כן להשפיע על ידי קבלה זאת, **אָמְנָם כְּתִיב** (שם ל ט) **וְיִתְרָא לְאֵה כִּי עֲמָדָה מְלֻדָּת'** ומכך הבינה שנתרחקה ממידת החכמה המשפיעה תמיד, וממילא נתרחק ממנה כוח ההולדה,

וְהִיתָה צְרִיכָה לְקַשֵּׁר עֲצָמָה לְמִדָּה זוֹ שהיא שורש השפעת וההולדה, **מָה עֲשֵׂתָה, נִתְנָה שְׁפָחָתָה לְבַעֲלָה. וּבְאֵמֶת הַשְּׁפָחָה מְקַבְּלָת מִגְבְּרָתָה תַּמִּיד, וְכֵן הִיתָה לְאֵה מְשַׁפְּעַת לְשְׁפָחָתָה** כמקודם, אך גם **וּמְקַבְּלָת תַּעֲנוּג מִמֶּנָּה בְּפַעַם אֶחָד כְּשֶׁנּוֹלַד הַבֵּן הַזֶּה, וְזֶהוּ וְיִתְקַרָא שְׂמוֹ א"ד', רוֹצָה לּוֹמַר גּוֹמֵל דְּלִים** שהם נרמזים בשמות האותיות - גימ"ל דל"ת, **דְּהֵיִינוּ שֶׁהִיא גּוֹמֵלָת בְּצַד אֶחָד, דְּהֵיִינוּ מְשַׁפְּעַת, וּבְחִינַת דְּל"ת בְּצַד אֶחָד, שֶׁהִיא רוֹצָה לְקַבֵּל תַּעֲנוּג, וְזֶהוּ מְרַמֵּז עַל מִידַת** החכמה שהיא ממוצעת המחברת בין הקב"ה וישראל, מכיון שיש בה בחינות משפיע ומקבל בפעם אחת, ועל ידה יורד השפע. ולכן רצתה לאה לחבר את פעולת ההשפעה ופעולת הקבלה בבת אחת ממש על ידי גוד שנוולד משפחתה.

זֶהוּ בחינת ההשפעה והקבלה המתחברים יחד כפי הנהגת החכמה, **נִקְרָא מְז"ל, עַל דְּרָף** (במדבר כד ז) **'יז"ל מִים מְדַלְיוֹ'** יז"ל הוא כמו י' זל, ה' שהיא החכמה מזילה ומשפיעה תמיד, **כִּי הַמְדָּה הַזֹּאת** שהיא מידת החכמה **נּוֹזֵלָת תַּמִּיד** ומשפיעה תמיד לספירות המקבלות ממנה, שהרי היא שורש השפע של כל הנבראים ומחיה את הכל, משא"כ שאר הספירות אינם יכולים להשפיע ולקבל בבת אחת, על פי הכלל אידי דטרירד למיפלט לא בלע (חולין ח) ונפסק הלכה בשו"ע יו"ד סימן ע), שאי אפשר להשפיע ולקבל בבת אחת כי ההשפעה והקבלה סותרים זו את זו.

זוהר הקדוש
עם ביאור הכתר והכבוד

השתקפות על מצבת רשעיה רבי שבע

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

יצא לאור
כרך שלישי
במהדורה
המבוארת
בראשית ב'
תולדות - וישב

מדרשת ביכור טוב

פרי צדיק

על התורה ומועדים

עם
ביאור משולב

לדורות רבי צדיק הכהן
מלובלין זצ"ל

ההאמי

את ליכזת החזקה

עם תורתו המאירה של רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל

היום של תורה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66